SCRIBONII

LARGI, MEDICI VETVSTISsimi, de compositione medicamentorũ liber, iampridem Io. RVELLII opera è tenebris erutus, & à situ uindicatus.

Antonij Beniuenij libellus de abditis nonnullis ac mirandis morborũ & sanationum causis.

Polybus de salubri uictus ratione priuatorum, Guinterio Ioanne Andernaco interprete.

Apud Andream Cratandrum.
M. D. LXIX.

1529

CANDIDO LECTORI.

Nihil ſanè in literatorum uotis æquè fuit, atque rediuiuas priſcorum imagines omneis, easq; quâmlibet edacis temporis iniuria delitas, poſteritatis memoriæ tradere. In qua re cum mirè ſudatum ſit, hactenus tamẽ poſt alios huius calculi multos, Scribonius Largus (indignum) ſepultus delituit. Eccum tamen Ruellij uiri diligentiſſimi operâ, laboréque reducem, ceu poſtliminiô, habemus. Noluit enim homo ſanctus hac nos diutius antiquitate ueneranda fraudari: ſcilicet qui huncipſum inter medicos eo albo habitum ſciebat quem Galenus non commendarit modò, ſed περὶ κατὰ τόπους pluribus locis ſequeretur. Iam quibus tẽporibus floruerit, ipſe ſibi teſtis eſt fideliſſimus: qui etiam recepiſſe ſe ab Tyberij Cæſaris legato medicamentum, hoc libro fateatur. Interim, optime lector, Latino medico fruere, atq; beneficij iſtud acceptum Ruellio feres. Nimirum qui ipſe ædendum eum curarit, plurimiſq; in locis multa repoſuerit, quæ ætatis ſuperioris incuria deprauata, contabuerant. Nonnulla etiã ex Galeno, quod ex notulis deprehendas licet, reddidit.

Ad tumorē

Emplastrum

Ad impe

FINIS.

SCRIBONIVS LARGVS CAIO IVlio Callisto suo S.

Nter maximos quondam habitus medicos Herophilus, Cai Iuli Calliste, fertur dixisse medicamenta diuinum munus esse. Et id quidem nō sine ratione, ut mea fert opinio. Prorsus enim quod tactus diuinus efficere potest, id præstant medicamenta, usu, experientiaq; probata. Animaduertimus itaque sæpe inter deliberationes, cōtentionesq; medicorum autoritate præcellentium, dum quæreretur quidnam faciendū, aut qua ratione succurrendum esset ægro, quosdam humiles quidem, & alioquin ignotos, usu uerò peritiores, & (quod fateri pudet) longè summotos à disciplina medicinæ, ac ne † adfines quidē eius professionis, medicamento efficaci dato, protinus uelut præsenti numine, omni dolore, pericu-

† *ad fores quidē eius profectos.*

loq; liberaſſe ægrum. Quamobrem ſpernendi ſunt qui medicinam ſpoliare tentant uſu medicamentorum, nõ à medendo, ſed à potẽtia, effectuq; medicamentorum ita adpellatam. Probandi autem qui omni modo ſuccurrere periclitantibus ſtudent. Ego certè aliquoties magnum ſcientiæ conſecutus ſum titulum ex uſu proſperè datorum medicamentorum, multosq; ex eadẽ cauſa non mediocrẽ gloriã tuliſſe memini. Eſt enim hæc pars medicinæ ut maxime neceſſaria, ita certè antiquiſſima, & ob hoc primum celebrata, atq; illuſtrata. Siquidẽ uerum eſt, antiquos herbis ac radicibus earum, corporis uitia curaſſe: quia etiã tunc genus mortalium inter initia nõ facilè ſe ferro committebat. Quod etiam nunc pleriq; faciunt, ne dicam omnes: & niſi magna cõpulſi neceſſitate, ſpeq; ipſius ſalutis, non patiunt̃ ſibi fieri, quæ ſanè uix ſunt toleranda. Cur ergo aliqui excludãt medicinam & uſum medicamentorum, non inuenio, niſi ut detegãt imprudẽtiam ſuam. Siue enim nullum

Medicina neceſſaria.

experi-

experimentum eius generis remediorũ habẽt, meritò accusandi sunt, quod tam negligentes in tam necessaria parte fuerint: siue experti quidem sunt eorũ utilitatem, denegant autẽ usum, magis culpandi sunt. Qui crimine inuidentiæ flagrant, quod malum cum omnibus animantibus inuisum esse debet, tum præcipuè medicis, in quibus nisi plenus misericordiæ & humanitatis animus est, secundum ipsius professionis uoluntatẽ, omnibus dijs & hominibus inuisi esse debent. Idcirco ne hostibus quidem malum medicamẽtum dabit, qui sacramento medicinæ legitimè est obligatus: sed persequet eos, cum res postulauerit, ut miles & ciuis bonus omnimodo: Quia medicina nõ fortuna, neq; personis homines æstimat, uerum æqualiter omnibus implorantibus auxilia sua succursuram se pollicetur, nulliq; unquam nocituram profitetur. Hippocrates cõditor nostræ professionis, initia disciplinæ ab iureiurando tradidit: in quo sanctũ est, ne prægnanti quidẽ medicamentũ, quo

conceptum excutitur, aut detur, aut demonstretur à quoquam medico, longè præformans animos discentium ad humanitatem. Qui enim nephas existimauerit spem dubiã hominis lædere, quanto scelestius perfecte iam nato nocere iudicabit? Magni ergo æstimauit nomẽ decusq́ medicinæ conseruare, pio sanctoq́ animo quenque secundum ipsius propositum se gerentem. Scientia enim sanandi, nõ nocendi est medicina. Quæ nisi omni parte sua plenè incumbat in auxilia laborantium, non præstat quam pollicetur hominibus misericordiam. Desinãt ergo qui prodesse adflictis aut nolunt, aut non possunt, aliosq́ deterrẽt, negãdo ægris auxilia, quæ per uim medicamentorum frequenter exhibentur. Etenim quasi per gradus quosdam medicina laborantibus succurrit. Nam primum cibis ratione, aptoq́ tempore datis, tentat prodesse lãguẽtibus. Deinde, si ad hos non responderit curatio, ad medicamentorum decurrit uim. Potentiora enim hæc & efficaciora, quàm cibi.

cibi. Pòst ubi ne ad hæc quidem cedunt difficultates aduersæ ualetudinis, tūc co acta ad sectionem, uel ultimo ad ustionem deuenit. At Asclepiades maximus autor medicinæ, negauit ægris danda medicamenta. Quidam enim hoc men dacio etiam pro argumēto utuntur. Po teram tamen (si uerū id esset) dicere: Vi derit Asclepiades quid senserit, forsan non omnino in hanc partem animū intendit. Homo fuit, parum feliciter se in hoc negocio gessit. Nō deterreor perso na, quū rem tam manifestè prodesse uideam. Nunc uero quum tam impudenter cōminiscātur de eo, quid possum ultra dicere, nisi genere quodam parricidium ac sacrilegium eos cōmittere qui hæc dicūt? Ille enim febricitantibus, uitijsq; præcipitibus correptis, quæ ὀξῦ πάθη Græci dicūt, negauit medicamen ta danda: quia cibo uinoq; aptè interdū dato remediari tutius eos existimauit. Cæterum in libro qui παρασκευαστικῶν, id est, præparationum inscribitur, conten dit ultimæ sortis esse medicum, qui non

ad singula quæque uitia binas ternásue cōpositiones, & expertas protinus paratas habeat. Vides ergo quàm nō placeat Asclepiadi usus medicamētorum: cui nisi plura quis ad quodq; genus uitij medicamenta composita habeat, nō uidetur dignus professiōe medicinæ. Sed ista licentia nomine tantummodo medicorum, propter quorundam negligentiam latius processit. Raro enim aliquis prius quàm se suosq; tradat medico, diligenter de eo iudicat: cum interim nemo ne imaginem quidem suam committat pingendam, nisi prob[illegible] prius artifice per quædā experim[illegible] atq; ita electo. Habent itaque omnes pondera atque mensuras exactas, ne quid erroris in rebus non necessarijs accidat: uidelicet quia sunt quidā qui pluris omnia quàm seipsos æstimāt. Itaq; sublata est studendi cuiq; necessitas, & non solū antiquos autores, per quos consummatur professio, quidam ignorant, sed etiam comminisci falsa de his audent. Vbi enim delectus non est personarum, sed eodem numero

Medicus expertus eligēdus.

mero

mero malus bonusq; habetur, quod si=
ne labore potest contingere, idemq; di=
gnitatis utilitatisq; præstare uidet pos=
se, unusquisq; id magis sequitur. Sic, ut
quisque uolet, faciet medicinã. Quosdã
enim à peruerso proposito nemo potest
mouere, & sanè omnibus permisit libe=
rum arbitriũ magnitudo professionis.
Multos itaque animaduertimus, unius
partis sanandi scientia, medici plenum
nomen consecutos. Hos uero ab initio
rectam uiam secuti, nihil prius totius ar
tis perceptione, quæ homini permittit,
iudicauimus: Quia ex hac omnia com=
moda nos cõsecuturos existimabamus:
nõ mediusfidius tam ducti pecuniæ aut
gloriæ cupiditate, quàm ipsius artis sci=
entia. Magnum enim & supra hominis
naturam duximus, posse aliquem tueri,
& recuperare suam, & uniuscuiusq; bo=
nam ualetudinem. Itaque ut cæteris par
tibus disciplinæ, ita huic quoq; quæ per
medicamenta uirtutẽ suam exhibet, cu=
riose institimus: eò magis quòd percipi=
ebamus in dies ex usu profectus eius,

quos interdum ſupra fidem atq; opinionem plurimorũ exhibebamus. Sed qd ultrà opus eſt probare, neceſſariũ uſum eſſe medicamentorum? præcipue tibi, qui quia percepiſti utilitatẽ eorũ, idcirco à me compoſitiones quaſdam petijſti. Ego autem memor humanitatis tuæ candoriſq; animi tui, quẽ omnibus quidem hominibus plenè, mihi autem etiã peculiariter præſtas, nõ ſolum quas deſideraſti, uerumetiam ſi quas aliàs expertas in præſenti habui, in hunc librũ contuli. Cupio enim mediusfidius qua poſſum, tuæ in me tam perſeueranti beneuolentiæ reſpondere, adiutus omni tempore à te, præcipuè uerò his diebus. Vt primum enim potuiſti, nõ es paſſus ceſſare tuæ erga me pietatis officium, tradendo ſcripta mea latina medicinalia, Deo noſtro Cæſari: quorum poteſtatẽ tibi fecerã, ut ipſe prior legeres, ſimpliciterq; indicares mihi quid ſentires: plurimum enim iudicio tuo tribuo. Tu porrò cãdidiſſimo animo & erga me beneuolentiſſimo, diligẽtiam meam ſub tanti nomi-

ti nominis editione, non uerbis, sed re probasti: periculumq; non minus tui iu dicij, quàm ego styli, propter me adisti, quo tempore diuinis manibus laudan do consecrasti. Fateor itaq; libẽter, uni cas me tibi gratias agere, quod & prius quàm rogareris, consummasti amicissi mo adfectu uota mea, quod contigit mi hi fauore plenissimo tuo, maturiorem percipere studij huius mei fructũ ac uo luptatem. Ignosces autem si paucæ uisæ tibi fuerint cõpositiones, & nõ ad omĩa uitia scriptæ. Sumus enim (ut scis) pere gre, nec sequit̃ nos nisi necessarius ad modum numerus libellorum. Postea ta men, si & tibi uidebit̃, ad singula quæq; uitia plures compositiões colligemus. Oportet enim copiam quoq; earum se lectam habere: Quoniam reuera quædã quibusdam magis, & non omnes omni bus conueniunt, propter differentiã sci licet corporum. Quarum initium à capi te faciemus: summum enim & primum locum hoc obtinet, dantes operã ut sim plicia primò ponamus. Interdum enim

hæc efficaciora sunt, quàm ex pluribus composita medicamenta. Erit autem nota denarij unius pro græca drachma: æque eñ in libra. ✱. denarij octogintaquatuor apud nos †quot drachmę apud Græcos incurrunt. Primũ ergo ad quæ uitia compositiones exquisitæ & aptæ sint, subiecimus, & numeris notauimus quò facilius quod quæretur inueniat. Deinde medicamẽtorum, quibus compositiones cõstant, nomina & pondera uitijs subiũximus.

†sunt, sicut drachmæ

SCRIBO-

SCRIBONII LARGI COMPOSITIONES MEDICÆ.

AD CAPITIS DOLOREM.

Compositio I.

D capitis dolorē, etiā in febre, primis diebus benefacit ſerpylli pon. quadrās, roſæ aridæ. p° quadrans. Hæc incoquuntur duobus ſextarijs aceti acerrimi, donec ad dimidias perducantur. Inde ſumitur cyathus, & in duobus roſæ commiſcetur, frequenterq́ꝫ ex eo curatur caput; ubi enim concaluit quod infuſum eſt, niſi aliud recēs adijciatur, nocet. II.

Item prodeſt eodem modo ruta per ſe uel cum hederæ baccis decocta. Polygonium quoq́ꝫ & menta multis profuit, ea ratione decocta, & infuſa capiti dolēti. ſphondylion, & agni ſemē, & platani pilulæ ſimiliter aceto incoctæ, roſæq́ꝫ

folia resíduo aceto cõmixta. III.

Cum autẽ pluribus diebus permanserit dolor, tum omnium supradíctorũ oportet uncias singulas sumere, ijsq; admiscere lauri baccarum, castorei, nucũ amararum, pulegij, sampsuci foliorum, singulorũ uncias, & aceti sextarios tres decoquere ad dimidias. Eodem modo rosa admixta, non tamen frequenter, caput curare. IIII.

Ad omnem capitis dolorem efficaciter prodest, crocomagmatis pondo sextãs, aluminis fissi, uel gallæ. p°. uncia. Hæc terere ex aceto & rosa uicibus adiecta oportet, usquedum mellis habeat spissitudinem: inde frontem, & utraque tempora oblinere. V.

Ad capitis dolorem, cum inueterauerit, benefacit hæc compositio: Myrrhæ ×. p°. i. croci. ×. p°. ij. amygdalorum amarorũ. ×. p°. ij. rutæ uiridis. ×. p°. iij. sphondylij. ×. p°. i. panacis. ×. p°. i. laurus baccarũ. ×. p°. iij. serpylli. ×. p°. ij. castorei ×. p°. i. Teruntur hæc omnia aceto, & fiunt pastilli: cum opus est, diluuntur aceto &

to & rosa, in mellis spissitudinem, atque ita frons & tempora illinuntur. VI.

Oportet uero permanēte capitis dolore, materiam quoque detrahere ex eo per nares, uel os. Quæ res etiam auriculæ, uel dentibus dolētibus prodest. Nec minus quibus subitæ uertigines obuersantur, quos σκοτωματικοὺς Græci dicūt. Item comitiali morbo correptos, & caligine impeditos ex magna parte leuat. Debēt autem ij omnes pridie abstinere, & superioribus diebus aquam potare. VII.

Per nares ergo purgatur caput ijs rebus infusis per cornu, quod rhinenchítes uocatur: Hederæ succo per se, uel betæ succo, cum exiguo flore æris, uel cyclamini succo mixto lacte aut aqua pari mensura. VIII.

Bene detrahit è naribus liquorem & hæc compositio: Salis, nitri, mellis, aceti, olei ueteris, singulorum. ✶. p°. binum, cyclamini succi, σταφίδος ἀγρίας, quā herbam pedicularium, quod pediculos necat, quidam appellāt, singulorū. ✶. p°. i.

Hæc in unum mixta, naribus per cornũ infunduntur, uel pinna longiore nares interius perfricantur. Cum satis uisum fuerit fluxisse, ut reprimatur, aqua frigida nares diutius abluere pura oportet: uel ea, in qua pridie crocum adiectum maceratum fuerit. IX.

Sed si per os magis detrahere materiam uisum fuerit, quia non sine tormento per nares ea deduceret, suadebimus pyrethri radiculam cõmanducare, atq; subinde hiantem pati fluere saliuã: uel uuam passam cum piperis albi granis totidem dabimus commanducandam, & expuendã: æque enim & hæc deducũt pituitam. Benefacit & sinapi ex aceto tritum, & non excastratũ, gargarizatũ trium cyathorũ mẽsura, admixto mellis, p°. quadrante: detrahit enim largiter pituitam. X.

Prodest cum diu caput dolet, adtondere ad cutem, & radere, & diutius siccum ad relaxationem cutis fricare, & aqua calida fouere pura, uel laurum incoctam habẽte. Quo tempore etiã sternutamen-

nutamentum concitare non alienũ erit medicamento, quod ex his rebus componitur: Veratri albi, castorei, struthij quod est radix lanaria, piperis albi, singulorũ. ※. p°.i. hæc contusa tenuiter forato cribro transmittunẽ: cum opus fuerit, per pinnam, uel calamum scriptoriũ naribus sufflentur, uel specillo tincto in aquam, & excusso, tacta naribus inijciantur. Proritat sternutamentum etiam per se contusum, & eadem ratione iniectum ueratrum album. Nigrum, siccum, & aridum sternutationem statim inuitat.

XI.

Capitis dolorẽ quemuis ueterem & intolerabilem protinus tollit, & imperpetuum remediat torpedo uiua nigra, imposita eo loco q in dolore est, donec desinat dolor, & obstupescat ea pars: quod cum primũ senserit, remoueatur remedium, ne sensus auferatur eius partis. Plures aũt parãdæ sunt eius generis torpedines: quia nõnunq̃ uix ad duas, trésue respondet curatio, id est, torpor, quod signũ est remediationis.

Ad comitialem morbum. XII.

AD comitialẽ morbũ, quem Græci ἐπιληψίαν uocãt, herbam quam ijdem πολυνεύρον, nos neruale m appellamus, oportet ieiunum quamplurimum uiridem comesse, à prima luna ad tricesimam. Hæc eadẽ herba ebrio data copiosa, in crapula uinum discutit, mentemq́ restituit. XIII.

Item hinnulei cerui coagulũ intra nouem dies exceptum, benefacit ad morbum comitialẽ. Intelligitur autem dierũ numerus ex eo, quod iacent aures simul eorũ primis temporibus, à nono eñ die subrigũtur. Oportet ergo sumere tunc coagulum, & arefacere, quo neq; Sol, neq; Luna accedit, atq; inde dare pueris uiciæ magnitudinis globulum, ex aquæ caldæ cyathis duobus: maioribus uerò natu fabæ solidæ magnitudine, ex aquæ caldæ cyathis tribus per dies triginta. Donentur autẽ aquæ puræ supra medicamentũ cyathi duo, aut tres. Hoc remedium qui monstrauit, dixit ad rem pertinere, occîdi hinnulum cultro quo gladia-

gladiator iugulatus sit. XIIII.

Constat inter plures & crocodili testiculum. *. p°. i. aut uictoriati, per dies triginta ex aquæ cyathis tribus sumptũ multos remediasse. XV.

Ad recentem comitialem morbũ citò proficit, ad ueterẽ tardius, tymi albi *. p°. iij. ex aceti cyathis tribus, & mellis boni pondo uncia: ut dilutũ ieiunus bibat per dies quadragintaquinq;. Sed cum biberit, citatus ambulet milia passuum minimè duum. XVI.

Scio Romæ quandam honestã matronam aliquot comitiali morbo liberasse hoc medicamento: eboreæ scobis hemina, mellis Attici pondo libra, hæc in unum miscentur. Postea adijcitur, si puer fuerit qui laborat; testudinis masculæ, palumbi masculi, utrorunq; ferorũ, id est, nuper captorũ sanguis, quantum fluxerit dum uiua utraq; animalia dimittantur. Sin autem puella fuerit, fœminei generis animalia sint, & eodem modo capta; sanguine effuso emittanẽ. Oportet autem clauum Cyprij æris acũ

tum demittere in iugulũ testudinis, & palũbſ uenas, quæ sub alis sunt, ære acu to incidere. Hoc medicamentũ ligneo uase seruatum reponitur. Cum opus fue rit, datur ex eo luna decresc͂ete per con- tinuos dies triginta: primum cochlea- ria tria, deinde quinq;, deinde septẽ, de- inde nouem, summum undecim: & rur- sus nouem, deinde septẽ, deinde quin- que, postea tria: & iterum augetur, mi- nuiturq; numerus cochleariorũ, donec dies triginta antedicti cõsumantur. Po- stea oportebit scobis eboreæ heminam per duos menses consumere uitio corre ptum, accipientem ex ea terna cochlea ria in die, ex aquæ cyathis tribus. Hoc medicamento qui utitur, neque uinum, neq; suillam gustet. Præterea habeat in brachio uerua eborea. Nam sunt & qui sanguinem ex uena sua missum bibant, aut de caluaria defuncti terna cochlea- ria sumant per dies triginta. XVII.

Item ex iecinore gladiatoris iugula- ti particulã aliquam nouies datam con- sumant. Quæq; eiusdem generis sunt, extra

extra medicinæ professionẽ cadũt:q̃uis profuisse quibusdã uisa sunt. XVIII.

Illud tamen nõ oportet ignorare, sanari hoc uitiũ cum cognitum est, aliquibus: uiros facilius mulieribus remediari: pueros, uel uirgines liberari post cõplexũ & deuirginationẽ.

Collyria composita leuia. XIX.

AD conturbationes & epiphoras oculorum scio multa collyria, tametsi tardè, magnos tamen effectus habere. Sed nulli collyriorum tantum tribuo, quãtũ lycio Indico uero ꝑ se. Hoc enim inter initia, si quis hoc collyrio inungatur protinus, id est, eodem die, & dolore præsenti, & futuro tumore liberabitur. Superuacuum est autem nunc laudes eius referre, in alijs enim expertus intelliges simplicis rei uix credendos effectus. XX

Oportet uero minimè quater, quinquiésue ex interuallo inungere, deinde cum combiberint oculi ad singulas inunctiones, eaq́ꝫ quàm poterint sustinere calidissima, spongijs expressis uapo-

rare eos diutius, eodemq́ die in balnea ducere, ita ut cũ cætero corpore caput quoq;, & facies calida immergat̃, & foueatur: uinoq́ uti ut quisque assuetus est. Postero die si qua uestigia epiphoræ remãserint, inungere collyrio aliquo acriore aquato sub uespere, & rursus in balneum deducere, & uinum dare eodẽ modo. Ferè enim uno die tollit epiphoram, & præcipue incipientem, neq; adhuc alio medicamẽto tactam. Sed si ea uis fuerit epiphoræ ut nõ cedat uno die, spectare oportebit donec impetus sedetur, & ita in balneũ deducere, cæteraq́ facere quæ præcepimus. Idem hoc medicamentum etiam suprà perunctũ tardius quidem, sed eosdem effectus præstat, maximè in teneris corporibus, ut mulierum, & puerorum, quorum oculi nullius medicamenti uim sustinent: triduo enim aut plerunq; quatriduo tollit dolorem, adiutũ oui infusione, & aquæ calidæ uapore. XXI.

Item compositorũ collyriorũ hoc maximè probo ad recentes epiphoras, &

contur

cõturbationes oculorũ, tumoresq́; & dolores: Aloës Indicæ. ✕. p°. iiij. croci ✕. p°. ij. opij. ✕. p°. i. gũmis. ✕. p°. iiij. plantaginis succi cyathos tres. Terere oportet per se crocũ diligẽter, deinde cætera admiscere pridie macerata succi plantaginis cyatho: atque ita reliquis duobus cyathis admixtis, cum spissata fuerint, fingere collyria. Vtrunq; autem genus medicamenti eximiè prodesse iudico, proprietate quidem quadam: sed præcipuè quòd nullam in se aspritudinem habet, ut pleraq; quibus ferè inunguntur homines. Nam quæ ex cadmia, aut ære usto, eiusdemq́; generis pigmentis componuntur, q̃uis curiosè terantur, naturã suã tamen amittere non possunt. Nunq̃ enim ut succus diluunt̃, sed cum in summam subtilitatem deduci non possint, perseuerantia tamen terentium, corpora quasi puluerulenta necesse est maneant. Quorũ uerò partes uelut configũt, certè exterius pungũt foramina prima, & tuniculam oculi, atque initijs interdum non tam molestam futuram con-

citant epiphoram. XXII.

Quod nomine etiam quidẽ Diaglaucium dicit̃, probo in initijs. Nã & hoc genere quodam ex eadem materia constat, nec ullam aſpritudinẽ habet, quando ſic cõponit̃: croci. ✱. p°. v. ſarcocollæ ✱. p°. x. glaucei ſucci. ✱. p°. xx. tragacanthi. ✱. p°. v. opij. ✱. p°. v. Et hoc em̃ ego adijcio, & ita melius reſpondet, ſcilicet opiũ & in hoc, & in omni collyrio, medicamẽtoq́ꝫ. Verũ adijcere oportet, qđ ex lacte ipſo ſyluatici papaueris capitũ fit, nõ ex ſucco foliorũ eius, ut pigmentarij inſtitores eius rei cõpẽdij cauſa faciũt. Illud em̃ cũ magno labore exiguũ cõficitur, hoc ſine moleſtia & abũdãter teritur. Ante oĩa crocũ aqua pluuiatili, deinde adijcit̃ ſarcocolla, glauciũ, opiũ, tragacanthũ, prius omnia ſeorſum macerata nõ multa eius generis aqua: ut ꝗꝫ primum, id eſt (ſi poteſt fieri) eadem die fingantur collyria: ſolet enim diu neglectum mortario inareſcere. His uti primis diebus collyrijs, non cæteris auxilijs prout res poſtulat, abſtinendo dico ſangui-

ſanguinis detractione, meliusq́ eam cæteris proficere adfirmo. XXIII.

Cũ uero pluribus quis diebus uexatus fuerit epiphora cũ perſeuerantia tumoris, & pituita ipſo calore oculorum glutinoſior uiſa fuerit (qđ ferè ſexto ſeptimoq́ die accidere ſolet) tũ proderũt & ea quorũ genus ſuperius improbauimus, cõpoſita ex rebus metallicis. Facilius eñ iam patiũtur oculi (ſi modo exhulcerati nõ fuerint) iniuriã. Quorũ præcipuè hoc mihi placet, qđ à colore φαιὸν dicit̃. Accipit aũt hæc: æris uſti. ✱. p°. xij. cadmiæ uſtæ. ✱. p°. xij. ſtibij cocti ✱. p°. xij. acaciæ chyliſmatis. ✱. p°. vi. aloes. ✱. p°. iij. opij. ✱. p°. ij. croci. ✱. p°. iij. caſtorei uictoriati p°. myrrhæ, licij, idem ſcilicet põderis, cõmis. ✱. p°. xviij. aqua pluuiatili quæ ſunt durata diu, teruntur donec leuiſſima fiãt: poſtea cætera alio mortario ſingula trita admiſcent̃: dum tollendũ eſt, cõmi adijcit̃. Hoc quidem etiã in initijs utunt̃, cum oui aquato liquore ꝑ ſe, uel cũ collyrio, qđ à cinereo colore σποδιακὸν appellat̃. XXIIII.

Collyrium ſpodiacum à quibuſdã cinereum dicitur, componitur autem ex hís:cadmiæ, botryitídos uſtæ ſuper teſtam donec incandeſcat, & uino falerno extinctæ. ×. pond. xl. cretæ ſamiæ, quam uocant aſtera. ×. p°. lxxx. ſtibij coċti. ×. p°. xx. opij. ×. p°. x. cõmis Alexandrini. ×. p°. xx. Terunt hæc omnia aqua pluuiatili, commi ultimũ adijcitur: ante hoc, cum cætera leuia ſunt facta, opiũ miſcetur maceratum pridie aqua. Facit hoc per ſe etiam initiò cum tenuis abundansq; fluit lachryma, & puſtulæ moleſtæ ſunt: aut cum prima tunica oculi exeſa eſt, aliàue exhulcerata. Cum purum hulcus eſt, diluitur ferè oui albore, quod eſt tenuiſſimum. XXV.

Ad ſordida hulcera oculorum, cruſtasq; habentia, quas ἐσχάρας uocãt, item carbũculos, quos ἄνθρακας dicũt, facit benè & per ſe mel Atticum pyxide Cyprij æris conditum, & repoſitum menſibus duobus, nec minus: quantò eñ diutius remanet, efficacius fit. XXVI.

Sed præcipuè hoc collyriũ, qđ quidã Athe-

Athenippũ, qdã Diasmyrnes, quidã εὐώδης uocãt, quia boni odoris est. Sed præcipuè hoc, qđ etiã ad pustulas, papulasq́ & suppuratiões oculorũ facit, & ad cicatrices nõ ueteres, & ad palpebrarum recentẽ, aut in corporibus tenuioribus asprítudinẽ. Oportet autẽ eo ad sordida hulcera diluto cũ oui albo, id est, aquatissimo uti: deinde cum lachrymæ fluere desierint, cinereo supèr inungere. Itẽ ad pustulas ex ouo tritum facit. Ad papulas uerò, & ad dolores cum rubore, & distentione oculi sicca, cum lacte muliebri & ex aqua. Aut ad cicatrices recẽtes extenuandas, & palpebrarũ aspritudinem tollendã, subiecto scilicet specillo, aut inuersa palpebra, si quis eo utatur. Componitur autẽ ex his: Pompholygis lotæ. ×. p°. viij. æris usti. ×. p°. viij. croci. ×. p°. iiij. myrrhæ. ×. p°. iij. nardi. ×. p°. sex semis & uictoriati, lapidis hęmatitis. ×. pon. duum & uictoriati, piperis albi grana decem, opij. ×. p°. i. aut uictoriati, commis. ×. p°. x. teritur uino Chio.

XXVII.

Collyrium Psittacinũ à colore ita dictum, facit ad epiphoras quæ cum tenui & acri lachryma cõsistunt. Item ad ustiones & solutas cicatrices, & uastum tumorem, quem quia à loco interdum ui detur propellere oculum, πρόπτωσιν uocant, cum oui albo quod est teuue. Sed præcipuè facit, cũ quasi sanguine suffusi sunt oculi, & ob id nullum nisi leuissimum collyrium patiũtur: recipit autem hæc: Croci. ✳. p°. iiij. cadmiæ. ✳. p°. iiij. stibis. ✳. p°. iiij. opij. ✳. p°. ij. commis. ✳. p°. ij. amyli & recentis & dulcissimi. ✳. p°. iiij. Eodẽ modo quæ scripta sunt, in mortario debent teri ex aqua pluuiali. Amylum autem cum iam fingendum erit collyrium, adijcietur. Interdum & hoc superinungãtur qui prius Athenippo curati sunt. His ferè collyrijs leuibus omĩa quæ circa oculos cum tumore & dolore fiunt, remediamus.

Collyria acria. XXVIII.

Acrioribus autem ijs ad cicatrices extenuandas, & palpebras asperas; quod quia ex quatuor rebus ut quadriga

driga equis constat, & celeres effectus habet, ἄρμα dicitur. Recipit autem hæc: æris usti. ※. p°. iiij. thuris arboris corticis. ※. p°. iiij. ammoniaci guttæ. ※. p°. iiij. commis. ※. pond. iiij. Teruntur ex aqua pluuiali. XXIX.

Hoc etiam superunctum, ad puerorũ epiphoras, & qui non sufferunt inunctionem facit: ut huiusmodi medicamẽta, quæ τὰ ἴχριστα uocant. Croci siculi pondo uncia, cõmis pondo uncia: hæc aqua teruntur, fiunt collyria. XXX

Est & hoc medicamentum satis efficax, quo ita oportet palpebras perungere, ne quid intra oculũ fluat. Recipit autem hæc: Croci siculi. ※. p°. iij. crocomagmatis. ※. p°. xij. thuris. ※. p°. iij. aluminis rotundi. ※. p°. vi. opij. ※. p°. i. myrrhæ. ※. p°. ij. cõmis. ※. p°. iij. Vino falerno teruntur, cum leuia facta sunt, & crassitudinem habẽt mellis spissi, adijcitur passi cretici. p°. sextans: reponitur pyxide stagnea, si passum adiectum non erit, collyrium erit. XXXI.

Benefacit & hoc medicamentũ, quo

Auguſtus uſus eſt, & recipit hæc: Aluminis fiſſi. ✻. p°. xl. thuris cãdidi. ✻. p°. x. aloës. ✻. p°. xv. croci. ✻. p°. xv. opij. ✻. p°. ij. gallæ. ✻. p°. x. roſæ foliorum aridorũ ✻. p°. x. plantaginis ſucci uel ſeminis. ✻. p°. x. Vino falerno teruntur, cũ leuia facta ſunt, & ſpiſſitudinem mellis habẽt. Adijcit̃ paſſi ſextarius, aut hemina, aut rurſus commiſcetur. Reponitur uaſe ſtagneo, uel argenteo. XXXII.

Collyriũ pſoricũ ad caliginem, & ad aſpritudinẽ oculorũ, ſiccamq́ perturbationẽ ſine tumore, quã ξηροφθαλμίαν appellãt. Facit hoc collyriũ benè qđ pſori con dicit̃. Habet aũt hæc: Croci. ✻. pon. xij. pſorici. ✻. p°. xxiiij. pſimmithij. ✻. p°. iiij. opij idem, piperis albi idẽ, cõmis. ✻. pond. vi. aqua pluuiali commiſcentur, teruntur. XXXIII.

Stratioticum collyrium ad aſpritudinẽ, & caliginẽ. Recipit aũt hæc: pſimmithij. ✻. p°. vi. piperis albi. ✻. p°. i. omphacij. ✻. p. ij. cadmiæ. ✻. p°. iij. opobalſami ✻. p°. ij. opij. ✻. p. i. cõmis. ✻. p°. ij. terunt̃ aqua pluuiali. Collyriũ hoc melius ſuperiori

riori ad caliginē facit. XXXIIII.

Stacton, quod uocant, ad eadem. Fere autē mulieribus prodest. Habet hæc: cadmiæ. ⁎. p°. xij, stibis. ⁎. p°. vi. piperis albi. p°. ij. mysis usti donec puniceum fiat. ⁎. p°. ij. æruginis rasæ. ⁎. p°. i. & uictoriati, æris floris idem, commis. ⁎. p°. v. aqua pluuiali teritur. XXXV.

Collyrium acre ad extenuandas cicatrices, & quāuis ueteres, caliginemq́ & aspritudinē oculorum, quod semel inunctum plurium dierum effectum præstat. Oportet autem eo aquato uti, diu enim tenet, ammoniaci guttæ. p°. librā, æruginis pon. libram, commis. p°. quadrantem: pluuiali aqua teritur ærugo: postea cætera adiungunt macerata aqua. XXXVI.

Collyriū quod propriè facit ad aspritudinem palpebrarum, & callositatem. Oportet subijcere specillum, aut inuertere palpebrā: æris usti. ⁎. p°. xxiiij. æruginis. ⁎. pon. vi. croci. ⁎. p°. x. myrrhæ ⁎. p°. i. nardi spicæ. ⁎. pon. i. casiæ rufæ fistularum uictoriati pond. piperis albi

grana.xlv. cõmis.*. pon. nouem, uino Chio teruntur. XXXVII.

Medicamẽtũ liquidũ ad palpebrarũ ueterrimã aſpritudinẽ, & excreſcentem carnem, σύκωσιν quam uocãt. Item callũ duriſſimũ, Hygrã appellant, quia eſt liquidũ medicamentũ, carnẽ ex palpebris tollit ſine magno dolore. Recipit hæc: Myrrhæ, thuris, croci, ſingulorum. *. pond. iij. myſios. *. pon. iij. chalcitis. *. p°. vi. Hæc terunt diligenter aceto acri: ubi leuia facta ſunt, & habent ſpiſſitudinem paſſi, miſcetur eis mellis attici. p°. libra. Deinde in patella æris cyprij ſuper carbones poſita inferueſcit, donec mellis habeat nõ nimiũ liquidã ſpiſſitudinem: atq; ita reponit̃ pyxide æris Cyprij. Cum opus fuerit inuertitur palpebra: deinde hoc medicamẽto ſuffricatur curioſè ad delachrymationem, id eſt ubi deſierit mordere medicamen. Rurſus inuertere oportet palpebram, atque ita pollice impreſſo mẽbranas innatantes abducere, quæ facilè ſubſequuntur.

Poſt hæc cinereo ex aqua inungendi

erunt

erũt craſſiore. Hoc inunctum multorũ annorũ callos, & aſpritudines palpebrarum deſperatas à quibuſdã oculariorũ paucis diebus tollit. XXXVIII.

Hygra ad ſuffuſiones oculorũ, quas Græci ὑποχύματα dicunt, medicamentum liquidum. Fœniculi ſucci. *. p°. iiij. opobalſami. *. pond. iiij. mellis attici. * pond. iiij. olei ueteris. *. p°. iiij. hyænæ fellis. *. pond. i. euforbij. *. p°. i. Hoc, oleo diluitur, & ita commiſcetur cæteris. Aquato uti oportebit hoc medicamento: eſt enim acerrimum, & undique humores trahit. Quamobrem non ſunt inungendi qui capitis dolorem, aut grauitatem habẽt. Item ante biduũ, aut triduũ ut aquam bibant quos deſtinauerimus eo ungere. Quanquam melius facient etiam ſi perſeueranter aquã potauerint: uitio eñ moleſtiſſimo facilius inter initia carebunt. Non præterit me, habere te prudentes ocularios, quibus ſi nomina dixeris collyriorum in hoc libro ſcriptorũ, contendant forſan ſe quoque habere eadem cõpoſita: ſed ſi pondera,

aut effectus comparare uoles, longè diuersos inuenies. Ego enim ipse eodem nomine multa cõposita, nõ ijsdem ponderibus & rebus, interdũ habeo: sed his maximè probatis utor. Nec utiq; adfirmo non posse & alios eadẽ habere: nã & ipse ab alijs accepi, sed rarò. Scio quosdam ocularios simpliciter tradẽtes compositiones, meq; multum elaborasse, ut ueras & incorruptas acciperẽ, conscius sum mihi. Neq; illud rursus dico, nouas & non aliquibus notas in hoc libro congesturum compositiones, uerumetiam quasdã diuulgatas, & (ut ita dicam) publicatas. Eiusmodi enim, quia efficaces sunt, etiã pluribus in notitiã ueniũt.

Ad aurium dolorem. XXXIX.

AD auriculæ & tumorem, & dolorem sine hulcere prodest herbæ urceolaris, aut cucurbitæ ramentorum succus tepens per strigilem in foramen auris dolentis infusus. Itẽ bestiolæ multorum pedum (quæ tactæ conduplicãt se in orbem pilulæ rotundissimæ similem, κατοικιδίους ὄνους aut πολύποδας Græci hoc

ci hoc genus animaliū uocant) oleo domestico cōplures inferuefactæ uase ferreo, benefaciunt. Prodest & gliris pinguis, & gallinæ adeps, & medulla bubula, liquefacta, tepensq́ infusa. XL.

Sed præcipuè picis flos, quod πισσέλαιον appellant, cum oleo communi mixtum, ita ut tertia pars sit olei. Nam & dolores sedat, & ferè non patitur suppurationem fieri. Et si facta fuerit, eadem res persanat. Ad summam, ego ipse diu uexatus ab aure, cum multis frustra usus essem medicamentis, ab hoc sum persanatus, & alios cōplures sanaui. Florem picis autē appello, quod excipitur dum ea coquitur, lana superposita eius uapori. Hoc etiam grauitatem odoris protinus tollit. XLI.

Item benefacit hoc medicamentum ad tumorē, & exhulcerationem auriū: aceti acris sextarij duo, incoquūtur mala granata, quibus coriarij utuntur, quia semper ualida sunt, nec unquam maturescunt, ῥοὰς ὀξείας Græci dicunt, donec madida fiant. Tunc hæc adijciuntur &

admiſcentur. Aluminis fiſſi uncia, acaciæ ſucci pon. quadrãs. Reponitur medicamẽtum ampulla uitrea. Cum opus eſt, ad tumorem quidem calidũ per ſtrigilem infunditur: deinde foramen ſummum lana ſuccida tegit. Ad hulcus autem frigidum per eiuſdẽ generis lanam & auriſcalpium inijcitur. XLII.

Si caro excreuerit in foramine auris, compeſcitur ſine dolore aut ferro hoc paſtillo: Aluminis fiſſi pon. triens, æruginis pon. triens, miſyos uſti pon. triẽs, rubricæ ſinopidis pon. triens, commis p°. ſextans. Terunt priora ex aceto acri, donec quaſi cum collyrium componit, leuia fiant. Vltimum commi adijcitur: & fiũt paſtilli, qui ad omnia hulcera faciunt, aqua diluti, cum aut compeſcenda ſint, aut cicatricem debeant ducere. Sed aquatioribus oportet uti, cum cicatrix eſt cludẽda. Benefaciũt & ad exhulceratas nares qualibet ex cauſa, & grauiter olentes.

Ad parotidas. XLIII.

AD parotidas cõuenit noctuæ cerebellum

rebellum butyro mixtum: discutit enim ferè eas sine dolore & molestia. Oportet autem aqua marina feruenti, nouis spongijs demissis, & per linteum intortum utrisq; expressis uaporare parotidem, atq; ita oblinere hoc medicamēto, supérque tegere lana sulphurata totam maxillam. XLIIII.

Item benè discutit parotidas iris Illyrica contusa, cocta ex passo more farinæ hordiaceæ, calda bis terue imposita. XLV.

Discutit & hoc medicamentum parotidas, antequàm suppurauerūt: Spumæ argenteæ pondo dua, cerussæ. p°. libra, salis ammoniaci pon. libra, æris floris pond. dodrans, aceti sextarius, olei ueteris sextarij duo & dimidium. Spumam & cerussam salem per se & cū aceto terere oportet mortario, deinde oleo admixto traijcere in cacabum amplum, ne extra fundat̃, & efferuescat: efferuescit em̃ ualde. Cum hæc super ignẽ posita habuerint emplastri temperaturam mollis, deponere oportebit cacabū, cū

feruere desierit: paulatim aspergere æris florem, & mouere spatha medicamentum, ne extrà fundatur: & rursus coquere, donec habeat emplastri spissitudinẽ stricti.

Ad sanguinis eruptionem de naribus. XLVI.

ERumpit è naribus sanguis, qui cũ abundanter fluxit, nisi celerius supprimatˀ, periculũ adfert. Proderit ergo aqua frigida uel posca subinde aspergere totam faciem, uel spongia refrigerare, acetũ acre infundere in aurem, cuius è regione sanguis fluit: aut in utranq;, si ex utraq; sanguis emanauerit: gypso totam faciẽ cum fronte, & maximè nares crasse oblinire prodest: & caput frigida aqua copiose, superposito aliquo tegumento, perfundere, uel cucurbitam occipitio adfigere. Inijcere autem intus narẽ aut nares oportebit cochleæ uiuæ carnem per se, aut cum thuris polline tritam: uel herbam quæ, quia multa est, & ubiq; nascitur, πολύγονον appellatur. Idẽ trita facit & λυσίμαχιον herba eodem genere. Proderit & spongiæ particulam præse

præſectam, aptè forcipe ad amplitudinem & patorem narium figuratam inijcere paulò preſſius ex aceto per ſe. Interdum aſpergēda ei galla erit, uel chalcitis curioſe trita, uel utraque in unum æquis ponderibus mixta, melius enim facit. XLVII.

Item bene ſupprimit & hoc medicamentũ: Mali corticis quo coriarij utuntur, p°. quadrãs, aluminis ægyptij. p°. ſextans, chalcitis. p°. uncia. Hoc tritum per ſuccidam lanam aſperſum medicamẽtum inijcere oportebit. Facit autem etiam ad omnem ex qualibet corporis parte, ſeu uulneris ſanguinisq́ eruptionem: quoniam interdũ ita (ut diximus) minus curati, præfocati uidẽtur. Et maximè cum utraq; obturata ſpiſſe neceſſario ſunt foramina narium, qua ſpirandi facultas eripitur, non alienum eſt ſcire qua ratione utrunq; præſtari poſſit, ut neq; ſpiratio interpelletur, neq; remedium efficaciſſimum (quod per oppilationem nariũ efficitur) excludaẽ. Oportet ergo ſumere pinnam anſeris quam-

maximam, uel calami scriptorij fistulã modicè plenã: deinde aptare ad longitudinẽ nasi, atq; ita præcidere utraq; parte ut perforata sit, inuoluereq; ex fasciola tenui lintea quasi insita explere circuitũ eius, donec cum uideatur pator narium cuneatiõe quadã recipere posse fistulã, atq; ita ut est circũuolutã mergere aceto acri & inijcere, interdum per se, uel asperso super acetũ utro libuerit antè dictorũ medicamẽtorum. Hoc autem remedio magis uti, cum per utrasq; nares sanguis abundauit.

Ad hulcera in naribus. XLVIII.

AD hulcera in naribus, plũbi stercus, qđ scoriam dicũt, ex uino & murteo oleo uicibus adiecto terere oportet, donec spissum fiat, & ita per pinnam nares obteguntur. XLIX.

Facit & hoc medicamentũ bene: Põpholygis. ×. pond. iiij. cerussæ. ×. p°. xij. hyssopi. ×. p°. trium. Vino falerno & rosa uicibus adiecta teritur, donec mellis habeat temperaturam.

Ad

Ad polypos. L.

AD grauem odorem nariũ, ὀζαίναμ Græci hoc uitium uocant: ærugi nis pond. quadrãtem, aut squamæ æris p°. quadrantem, aut utrunq; rerum pon deris sescunciæ in mellis despumati. p°. libra decoquere oportebit, & eo uti li- quido per pinnam. LI.

Ad polypos, misy ustũ, chalcitis usta, æris flos, ustum sori, æris squama tusa, cribrata, si eo medicamẽto per pinnam sæpius nares tactæ, eiusmodi uitia atte- nuata, cotidie emendãtur: cum sint à ce- rebro paribus ponderibus, sicca bene- faciunt. LII.

Sed quia plerunq; uexãtur nares gra uedine, quæ tumore earum efficitur: nõ alienum est te eius quoque remedia sci- re. Prodest igitur quies unius diei, & ab omni re abstinẽtia. Perungendæ nares erũt bitumine liquido, aut myrrha sta- cte, uel pice liqda. Postero die pastillus iste nocte sup cibũ dandus est, et si opus fuerit, per triduũ cõtinuum eodem tem pore: recipit autem hæc: Apij seminis

pon. trientem, anesi. p°. quadrantem, al terci seminis, quod ὑοσκύαμον dicit. p°. trientem, opij. pond. unciam. Fiunt pastilli ponderis uictoriati: alijs parte tertia detracta dantur cũ aquæ cyathis tribus. Faciunt autem & ad oculorũ epiphoras, & stomachi nauseã, & deiectiunculas, & ad omnem fluorem.

Ad dentium dolorem. LIII.

AD dentiũ dolorem quamuis plurimi dicant forcipes remediũ esse, multa tamen citra hanc necessitatem scio profuisse. Itaq; cum etiam exesus est aliqua ex parte, tum nõ suadeo protinus tollendum, sed excidendũ scalpro medicinali qua cauatus est, quod sine ullo fit dolore: reliqua enim solida pars eius, & speciem, & usum dentis præstabit. Sed cum dolor urgebit, uariè sedandus est, partim collutione quorundam, partim cõmanducatione, nõnunquam suffitione, aut impositione aliquorum.

Prodest colluere os frequenter radice herbæ quinquefoliæ incoctæ in uino.

Item herba urceolari, & cupressi bac-

cis aqua

cis aqua incoctis. Alterci quoq; radix, aut eiusdē semen linteolo spisso inligatum, & aqua sæpius inferuefactum, denti subinde adpositum. Item leuat æquè dolorem dentium portulaca, commanducata ab ea parte qua nō dolebūt, ut succus traiectus contineatur pusillo diutius, & solani succus tepens benefacit gargarizatus. LIIII.

Suffire autem oportet ore aperto alterci semine carbonibus asperso, subinde os colluere aqua calida, interdū enī quasi uermiculi quidam eijciuntur. Leuat dolorem & bitumen suffitū. LV.

Item commanducare proderit herbam rhododaphnen, & saliuam dolentibus traijcere, ac pusillo diutius continere, & ita hiantē pati saliuā decurrere.

Item mentastrum, uel radicem κοτυληδόνος, quæ herba similia folia cymbalis habet, nasciturq; ferè in parietibus humidis. Pyrethri quoq; radix commanducata multorum leuauit dolorē.

Nec minus alumen fissum linteolo spisso circundatū, & ita dolenti pressum

diutius continere prodest. LVI.

Imponere ipsi uerò denti toti op or-tet hoc medicamẽtum quasi emplastrũ: Peucedani succi. ✳. pon. iij. opopanacis ✳. p°. i. thuris. ✳. pond. duum, uuæ passæ sine granis. ✳. p°. i. Hæc per se contundi iubebis, deinde cætera seorsum trita cõ-misceri in unum. Vbi fuerit dolor, auri-scalpium lana molli inuoluitur, deinde tingitur feruẽtissimo oleo, atq; ita denti primum, deinde proximis gingiuis su-perponitur bis terue, donec hebetescat ex aliqua parte dolor: post hoc, medica mẽto dens cooperitur. Si repetierit, aut permanserit nihilominus aliquis dolor, super medicamentum auriscalpiũ cum lana ex oleo candenti eodem modo im-ponere sæpius oportebit, id est, donec dolor tollatur. LVII.

Sed si quando mouentur dentes ex perfrictione, confirmandi erunt pluri-ma gargarizatione lactis asinini, aut ui-ni Marsici ad tertias decocti, in quo la-pathi radices conijci debebunt, ut unà decoquantur. Stringit etiam dentes alumen

alumen, quo infectores utunť ex melle Attico, ita ut duæ partes sint mellis, tertia aluminis. Hæc misceri oportet mortario, deinde patella fictili feruefacere ut spissentur: atq; ita recōdere quolibet uase æreo, donec hoc medicamentū primò austerè, & nimis perstringere dentes, postea remissius uidebiť. LVIII.

Item proderit motis dentibus hoc medicamentum: Aceti acerrimi sextarius unus semis, cedriæ ueræ ne habeat picis aliquam mixturam hemina, aluminis fissi pond. triens. Teritur alumen cum aceto, miscetur deinde cedriæ, & unà omnia uasæ æreo coquuntur, teda pingui mota, donec in mellis spissitudinem temperati medicamentum redigatur. Hoc medicamento si quis ter in mense dentes fricuerit, dolorem eorum non experietur.

Dentifricij compositiones. LIX.

DEntifricium quod splendidos facit dentes, & confirmat: Farinæ hordeaceæ sextarium cōspergere oportet aceto cū melle mixto, & subigere di

utius: atq; ita in globulos diuidere sex. Quibus dilatatis admisceri salis fossicij semunciam, deinde furno coquere, donec in carbonem redigantur, tunc terere oportebit eos globulos, & admiscere spicæ nardi qđ satis uidebitur. LX.

Ad dolorem faciundũ hoc Octauia Augusti soror usa est: ad dentiũ dolorẽ, & confirmationẽ benefacit radicis edulis cortex sole arefacta, & contusa, cribrata. Item uitrum candidum, quod simile crystallo est, diligenter tritum, admixta spica. Vtuntur pleriq; etiam huiusmodi dentifricio: herbã urceolarem legunt cum iam in semine est quamplurimã cum radice: deinde lotam uno die siccant: postridie recenti muria dura macerant: tertio die expressam olla noua componunt, subinde salis fossicij quasi tabulata interponunt: atq; ita percoquunt fornace balneariorum, donec in carbonẽ redigantur. Postea trita ad tertias admiscẽt spicæ nardi quod satis est. Hoc cum eo quod candidos facit dentes, tum etiam cõfirmat, Augustã constat usam

ſtat uſam. Nã Meſſalina dei noſtri Cæſaris hoc utitur, cornorum cerui uſtorũ in ollam nouam ad cinerem redactorũ ſextario uno, maſtiches chiæ pondo uncia, ſalis ammoniaci pondo ſeſcuncia.

Ad fluorem gingiuarum. LXI.

SOlent gingiuæ quorundam, fluore infeſtari, quas prægnantes uocant. Proſunt eis lentiſci folia arida contuſa, & cribrata perforato cribro: facit & cinis eiuſdem lẽtiſci foliorũ ex aqua eiuſdem decocti. Compoſitum autem hoc medicamentũ prodeſt, qđ & ad omnia hulcera quæ in ore fiũt, utile eſt, ἀνθηρά à Græcis appellatur: recipit hæc: Aluminis fiſſi. ✱. p°. iiij. myrrhæ. ✱. p°. i. croci ✱. p°. ij. cypiri, id eſt, iunci radicis. ✱. p°. ij. gallæ. ✱. p°. i. roſæ lutei floris. ✱. pond. i. ſandaracæ. ✱. p°. iij. His omnibus rebus tunſis cretis, arido medicamẽto uti oportet per pinnam etiam ad παρουλίδας & ἐπουλίδας, id eſt, ubi ex tranſuerſo gingiua ſuppurauit: aut tonſillarum tumorem magnum, ut digito preſſius fricentur, uel ubi ſuper extremum mola-

rem increuerit gingiua.

Ad cancrum in ore. LXII.

EST & molestum interdum cũ cancer os corripit, quod initijs neglectum, breui spacio temporis mortis causa est. Oportet ergo, cum primũ uisum fuerit, antequàm latius serpat, faucesq; occupet, misy usto quamplurimo cum melle uti sæpius: deinde colluere aqua oleastri decocti subinde, aut corticis mali granati. LXIII.

Medicamentum Andronis prodest in omni parte corporis facto cancro, recipit autem hæc: Mali granati corticis ✳.p°.x. terræ mali. ✳.p°.ix. aloës. ✳.pon. iiij. myrrhæ. ✳.p°.ij. gallæ. ✳.p°.viij. aluminis fissi. ✳.p°.iij. æris floris. ✳.p°.duũ. Teruntur & cribrãtur sicca curiose: deinde admiscetur passum creticum dum habeat spissitudinem mellis: cum opus est, uino austero sumẽdum medicamentum est, uitro reponitur, diluitur. Facit hoc medicamentum ad carbunculos, & ad ignem sacrum, & ad zonam, quam Græci ἕρπητα dicunt.

Ad

Ad faucium uuæq́; tumorem. LXIIII.

AD faucium uuæq́ tumorem stomatice hac ferè utuntur, quia nullam aspritudinem habet, & satis efficax est. Vuæ amineæ acerbæ cum primum granum incipiet perlucere, succi sextarios quatuor, mellis attici sextariũ commisceto in unum, atque in æreo uaso coquito, subinde mouens, donec mellis spissitudinem habeat. LXV.

Altera eiusdem utor stomatice, cum diutius uexatæ partes antedictæ sunt: Aluminis fissi.✳.pond. duũ, gallæ contusæ,✳.p°. duum, omphacij aridi.✳.pondo. i. croci.✳.p°.i. passi cretici sextarius unus. Hoc decoquitur uaso fictili ad dimidias, & ita cætera diligenter trita admiscentur. Vtrunque autẽ medicamentum stagneo reponendum est uaso.

Ad suppurationem faucium. LXVI.

VBi uerò suppuratio faucium suspecta est, diutius permanẽte earũ tumore, & interdũ febriculis nõ sine horrore intercurrentibus, oportebit gargarizare quidẽ aqua mulsa crebrius, surfu

ribus siligineis decocta, uel passo ad dimidias decocto benè caldo, uti ore & faucibus diutius contineat, uel ea aqua, in qua ficus arida pinguis erit decocta: perungere autē fauces hoc medicamento, quàm tactus sustinere poterit pusillo pressius: Mellis optimi heminam, resinæ terebinthinæ. ✱. p°. duum, rosæ cyathos duos, resinā cum rosa in duplici uase, uti solēt unguētarij, liquefacere oportet: deinde admiscere ei mel, & coquere donec spissum fiat medicamētum. Hoc etiam, cū eruperit suppuratio, uti oportet: expurgat enim & explet idem.

Ad anginam. LXVII.

AD anginam prodest & sanguinis detractio, cucurbitarū admissio, cæteraq; auxilia quibus medici efficacius utuntur. Medicamenta autem simplicia quidem hæc faciunt: laser cyrenaicum, si poterit inueniri: sin minus, syriacum aqua dilutum, crassius per pinnam faucibus adhibitū. Item euforbiū aqua dilutum. LXVIII.

Compositorum autem medicamentorum

torum hæc sunt apta. Fellis taurini, sa-lis, aceti, mellis, olei ueteris, æquas partes in unum miscere oportet, & cum opus fuerit, pinna perfricare fauces di-utius. LXIX.

Itẽ benefacit git frictũ. *. p°. duũ, py rethri. *. p°. i. sagapeni uictoriati põdus, melle miscenẽ hæc in unũ trita. LXX.

Facit bene & hoc medicamentum: Fellis taurini. *. p°. ij. elaterij, qui est suc cus cucumeris syluatici. *. p°. i. cachry-os animati. *. pond. i. tritum melle admi xto reponitur. Cum opus est, dilutum aqua tepida sumetur, & fauces perun-gentur, coguntur ꝗ inde ꝗplurimũ de-uorare. Soluit enim uentrem, & ita ue hementissimè prodest. Item hoc medi-camentum uehemẽtissimè prodest, mul tos enim à summo discrimine mortis li-berauit. Benefacit hirundinum pullorũ cineris pondo quadrãs, hyssopi pondo sextans, nitri. p°. uncia, piperis. p°. sem-uncia, laseris pondo semuncia: his tritis cretis, mellis attici quod satis erit admi-scetur. Et hoc aũt cæteris medicamẽtis

ſæpius fauces, & preſſius fricare oportet. Multis & hoc profuit medicamentum, qđ eſt ſine dubio efficacius & uehementius: coſti, apij, aneſi, ſchœni, caſiæ rufæ, ſingulorũ. ※. p°. binum, git. ※. pon. i. amomi uictoriati. p°. unius, Zeę, quod eſt ſemen. ※. p°. duũ, aluminis fiſſi ſemuncia, gallæ mediæ magnitudinis, numero. v. croci. ※. p°. duum, crocomagmatis uictoriati pond. myrrhæ uictoriati. p°. Ariſtolochiæ creticæ. ※. p°. iiij. cinnami. ※. pond. iij. hyrundinum ſylueſtrium pullorum cineris. p°. uncia, nardi ſpicæ uictoriati pondo. Hæc omĩa ſiue contuſa, ſiue creta diligenter melle attico deſpumato comprehendantur. Cum autem opus fuerit, adijcietur quod ſatis erit eiuſdem mellis. Hoc Auguſta ſemper compoſitum habuit.

Ad uuæ tumorem & dolorem. LXXI.

VVam ſupprimit diu iacentem ſal ammoniacũ, galla contuſa, ęquis ponderibus. Eadẽ ratione aluminis fiſſi. ※. p°. iiij. piperis albi. ※. p°. i. quibus in unũ mixtis cochleario ter tacta reſilit.

Item

Itẽ herbæ cyclamini ſucco per cochleariũ ter die tacta, ac per triduum,nõ ſolũ reſilit ac fit minima, ſed etiam rarò ualde moleſtat. Item ad uuæ tumorem & tonſillarum ſiccum & efficax medicamentum: gallæ tuſæ. p°. uncia, æris flos pond ſemuncia,menarum ſine ouis quę ſunt,ſalſarum capita decem. Hæc comburuntur, & ita cæteris admiſcentur cineribus, & poſtea nihilominus in unũ diutius teruntur. Oportet autem digito humido tangere medicamentum, & ſic uuam ab imo rectam diutius ſupprimere ſurſum uerſum. Item aliud efficacius ad uuam diu iacentẽ,cyperi ſiccatæ bene.p°.quadrãs,myrrhæ.℈.S. croci ſiccati antè.℈.r. ſandaracæ.*. pond. i. aluminis ſiſſi.℈.S.æris uſti.℈.S. Hæc omnia intũdũtur, cribranť, ac digito melle mixto medicamentum ſumitur, & ita uua leuatur, ac tonſillæ preſſius fricãtur per triduum, aut ſi uoles, digito mũdo ſine melle curabis.

Ad tumorem & raucitatem arteriæ & uocis abſciſionem. LXXII.

AD arteriam exaſperatam ſimplicia quidẽ hæc faciũt: commis alexandrina uel tragacanthũ per ſe ſub lingua retentum, compoſitio autẽ hæc eſt.

Vide infra poſt compoſit. cx.

Deeſt compoſitio. LXXIII.

Ad tumorem arteriæ, papaueris ſyluatici iam maturi, uiridis tamen adhuc, capita quãplurima uaſe fictili conijciuntur, aquáque ſuperfunduntur, ut ſupernatet duobus tribus'ue digitis. Hæc ubi triduo macerata fuerint, eodẽ uaſe coquuntur donec demadeſcant, poſtea exprimuntur capita, omniſq; aquæ percolatæ prius diligenter menſura capitur, ad cuius modũ mellis attici quarta pars miſcetur: deinde per duplex uas coquitur, donec mellis habeat ſpiſſitudinem. Hoc medicamentũ ad arteriæ tumorẽ, & ad tuſſim facit. LXXIIII.

Altera arteriace ad fluorem & raucitatem arteriæ. Item ex ea ad tuſſim, & abſciſſum ſonum uocis. Tragacanthi ✱ p°. vi. commis alexandrinæ ✱. pond. v. myrrhæ. ✱. p°. i. thuris. ✱. pond. ij. croci ✱. p°. i. piperis albi grana. xx. cariotarũ recen-

recentium trium pulpas medias, detra-cta exteriore cute, interioribusq; uenis, uel uuæ passæ nouæ & incorruptæ, pur gatis interioribus granis. p°. viij. cōmis & tragacanthū passo cretico uno die & una nocte macerari oportet, & postero die pila & pilo mūdo cōtundere, & cæ-tera trita mortario curiose admiscere. Inde dare fabæ magnitudinem, globu-lum sub lingua tenere deuorātem quo-ad liquefactum fuerit. Hoc medicamen tum, pipere detracto, & ad tumorem ar teriæ facit. Seruandum autem puxide buxea.

LXXV.

Arteriace qua melior non est, refer-tur autē ab Asclepiade nostro: facit ad omnia superius dicta efficacius, & quic qd in arteria uitij est: cōstat ex his: myr-rhæ optimæ pinguis. ×. p°. xxiiij. traga-canthi candidi. ×. p°. xxviij. glycyrizæ radicis. ×. p°. xviij. resinæ terebinthinæ ueræ. ×. pond. xviij. tragacanthum sicut est cōtundere, & per cribrū tenuibus fo raminibus eijcere oportet. Deinde myr rham tritam seorsum admiscere, & rur-

ſus utraq; in unum diu terere, atq; ita in pilam conijcere, & ibi cū concaluerint ictu pili terebinthinam paulatim miſce re, donec omniū unitas fiat. Poſtea gly cyrizam contuſam & cribratam, morta rioq; nihilominus tritam ſenſim aſper- gere oportet. Vbi hæc bene mixta fue rint, dum calet medicamentum, plures accedant, & pilulas faciant magnitudi- nis fabæ. Fit enim duriſſima hæc arteria ce, & hoc ipſo præcedit cæteras: quia linguæ ſubiecta nō facilè ſoluitur, & ita diutius exhibet ſuum effectum.

Ad ſuſpirium. LXXVI.

AD ſuſpirium faciūt bene inter ſim plicia quidem acetum ſcillites, qd' uocāt, cochleario ter quatérue ſumptū in die. Prodeſt & ipſa ſcilla argilla cir- cundata, & furno cocta, purgatis exte- rioribus putaminibus, & quod tenerri- mum eſt eius, mellis duabus partibus at tici admixtum & tritura bene cochlea- rio, ſemel in die bis'ue ſumptum profuit multis. Pulmo uulpis in olla fictili ad ci nerem redactus, & datus menſura co-

chleario-

chleariorum triũ,cum aquæ calidæ cyathis tribus. Item pulmo cerui eodem modo factus & datus. LXXVII.

Prodest & hoc medicamentum euidenter: Aluminis fissi.p°.✳.vi. opij. p°. ✳.i. aqua exigua opium diluitur,misceatur alumini antè trito, fiunt globuli ciceris amplitudinis, dantur ieiuno ante cibum quaterni aut quini. Hoc medicamẽtum & ad sanguinis eruptionem ex interioribus partibus facit, & ad ueterẽ tussim,& ad phthisicos, uel alios qui purulenta excreãt. LXXVIII.

Hoc quoq; medicamentum ad suspirium satis commodè proficit. Sulphuris uiui p°.✳.i. nitri p°.✳. selibra, abrotani qđ tribus digitis comprehẽdi possit. Hæc contunduntur, & teruntur curiose. Cum opus est, dantur ex his cochlearia duo cum duobus cyathis aceti calidi ieiuno. LXXIX.

Aliud medicamentum ad suspirium efficax ualde. Facit autem & ad lumborum diutinũ dolorẽ, & ad paralysin, & hydropicos, lienosos. Bryoniæ, id est,

albæ uitis radicis. p°. ×. xij. iris Illyricæ p°. ×. xij. ammoniaci guttę p°. ×. xij. aspa ragi radicis. p°. ×. vi. scyllæ bulbi crudi ex interiore parte, p°. ×. xij. tragacanthi p°. ×. vi. mel miscetur cõtusis & tritis do nec ceræ mollis habeat temperaturam. Inde cum opus est, datur p°. ×. i. cum aqua mulsa cyathis tribus uel quatuor.

Ad strumas & omnem duritię in corporis quolibet loco. LXXX.

AD strumas bene facit radix cucumeris syluatici cocta ex aqua mulsa & trita, atq; ita imposita. Item ebiscũ eodem modo factum. Sed melius marini lepores oleo uetere necati faciunt, in plumbea puxide clusi, quã diebus quadraginta diligenter alligatã oportet habere. Postea ex ea, pinna oblinẽdæ sunt strumæ, superq; eas pellis lanata nõ nimium tonsa, tegendi gratia, imponenda est. Præcipere autẽ oportet, ne quis hoc medicamento manus inquinet, aut inquinatas, prius quàm lauerit, ad os referat. LXXXI.

Ad strumas & ad duritias mammarũ mirificè

mirificè facit antequàm suppurent, & post suppurationem nihilominus, hoc medicamentũ. Olei ueteris p°. dua, spumæ argenteæ pond. libra, gallæ syriacæ p°. triens, mannæ thuris p°. uncia, galbani p°. uncia. Cum oleo coquitur spuma donec cerati spissi habeat temperamenmentum, deinde admiscetur ei galla, & secundum hanc manna: cum emplastri habet spissitudinẽ, tollitur ab igne medicamentũ: & cum desinet feruere, paulatim galbanũ miscetur, per minutas parteis linitur aluta cũ opus est. Hoc medicamentum soluitur tertio quartóue die si non suppurauerint strumæ: sed si apertæ fuerint, hyeme alternis, æstate cotidie. LXXXII.

Malagma ad strumã & omnem duritiem mirificum. Idem ad mammarum muliebrium duritiam, & ad paniculas, & ad tubera, & cætera quæ subitò adnascuntur. Recipit hæc: Resinæ terebinthinæ pond. dua, ceræ pond. semissem, propolis, quam quidam ceram sacrã uocant, p°. sescunciam, galbani p°. sextan-

tem,olei ueteris.p°. selibrã. Hæc oĩa oleo ad ignẽ liquefacere oportet, & post ea miscere uisci de quercu pondo quadrantem,ammoniaci guttæ p°. quadrantem, ebisci radicis aridæ p°. quadrantẽ, cypiri radicis, quẽ nos gladiolũ appellamus,p°.sextantem, ferulæ pond. trientem, aphronitri p°. quadrantem,asij lapidis florum p°.quadrantem,opopanacis p°.sextantẽ. Hæc omnia ordine quo scripta sunt cribrata,in cacabum conijciuntur,opopanax oleo diluit. Vbi temperatum est medicamentum, manibus subigitur,linitur cum opus est aluta.

Ad sanguinis eruptionem. LXXXIII.

AD sanguinis eruptionem, siue ex arterijs,siue à pulmone,uel pectore ea fuerit, benefacit symphyti radix, quam quidam Inulam rusticam uocant, quidam autem Alum gallicum dicunt, lota aqua frigida, & rasa cultello eburneo uel osseo.p°. sextantis, aut plus, id est, quantum poterit manducare & deuorare, neque enim amara est.Oportet autem eodem die acetum non gustare,

quod

quod interdũ per se magnificè solet prodesse: sed huius radicis effectũ resoluit. Itẽ benefacit polygonij succus cyathorum duorum aut trium per triduum repetitus. Et plantaginis & solani eodem modo succus ꝓdest: & cretæ samiæ p°. ✱.i. sumptũ ex aquæ frigidæ rigore detracto cyathis tribus. Prodest & herbæ quã πελιόρ uocãt, nos ut opinor, tiniariã, fasciculus, quantũ manu cõprehẽdi potest, in tribus heminis aquæ decoctus, & ad tertias redactus, si quis inde cyathos tres dederit ꝑ triduũ. LXXXIII.

Oportet autẽ extrà sentienti uulnus, eo loco spongiam ex aqua recenti imponere, uel ex aceto acri, ac frequenter mutare ne concalefacta noceat. Et uetare artus constringere, quod pleriq; medicorum faciunt, ignorantes quod incitatur sanguinis eruptio musculorũ compressione. Quandoquidem omnis constrictio in utranq; partem exiget æquè subiectam materiam, sicut utrem si quis mediũ laqueo cõstrinxerit, animaduertet in utranq; partẽ excludere subiectũ

liquorē. Et si super foratus casu fuerit, incitatiōe eiaculabitur quod in eo erit. Eadem ergo ratione cum sanguis eruptus est, qui constringunt ui magna artus exprimentes, sanguinem uenis subiectū cogūt magis erumpi per uulnus. Huius rei argumentum est, si quis super laqueum percusserit uenam in brachio, quæ est animalis, animaduertet æquè incitari sanguinē ex ea parte, quàm ex inferiore loco cū percussa est uena. Et hoc per se quidem si non uiderant medici, meritò essent culpandi, quòd negligētes in ancipiti casu hominum essent. Cum præsertim Asclepiades etiam pluribus usus sit argumentis in hac re: neq; ei quisquam contradixit, quis enim aduersus ueritatem hiscere potest? Proinde magis sunt custodiendi qui pollicentur salutis custodiā uniuscuiusq; se facturos. Tam inertes autem & negligentes necessaria quidem ad conseruandam uitam humanam, quæ per aliorum laborē reperta sunt, studeāt scire. Meritò itaq; manifestè quidā iugulātur genere quodam in-

dã incitata eruptione ſanguinis ab eiuſmodi hominum imprudentia. Et, ô bone deus, hi ſunt ipſi qui imputant ſuam culpam medicamentis quaſi nihil proficientibus. Sed ad propoſitum reuertemur. LXXXV.

Faciunt enim cõpoſita medicamenta ad ſanguinis eruptionẽ, quorũ & hoc eſt: Acaciæ ſucci. p°. unciæ, ὑποκυστίδος qui eſt ſuccus roſæ ſyluaticæ, quam caninam quidam uocant, pond. unciæ, balauſtiũ, quod eſt flos mali granati, quo coriarĳ utuntur, pond. unciæ, opĳ p°. ſemunciæ. Balauſtium cõtunditur, ſiccatur, ſicco mortario teritur. Cætera pri die macerata in aqua commiſcentur, & diligenter paſtilli finguntur. Quidam p°. ⁎. i. quidã uictoriati denarĳ dant ad ætatẽ cuiuſq;, ex aquæ frigidæ remiſſæ cyathis tribus aut duobus. Atq; ille quidem paſtillus benefacit ad dyſentericos, id eſt, torminoſos. LXXXVI.

Alter paſtillus ad ſanguinis eruptionem mirificè faciens. Tragacanthi. p°. ⁎. ix. ſamiæ cretæ, p°. ⁎. vĳ. ceræ ponticæ,

p°.✳.ix. glycyrizæ ſucci (eſt autẽ radix dulcis) p°.✳.v. Symphyti ſucci p°.✳.xij. Cõmis pond.✳.iiij. ὑποκυστίδος ſucci p°.✳.vij. thuris pond.✳.v. aluminis liquidi p°.✳.ij. opij. p°.✳.v. amyli. p°.✳.vi. myrrhæ p°.✳.v. croci p°.✳.vij. plãtaginis ſucci. p°.✳.iij. paſſi meconij quod ſatis erit miſcebitur, fiunt paſtilli. Alij p°.✳.i. alij uictoriati dabunt ex aquæ tepentis cyathis duobus & dimidio.

Ad tuſsim ueterẽ, & deſtillationes, & ſuſpiria & inflationes, cum dura habẽt præcordia, & lienoſos, & phthiſicos. LXXXXVII.

CAtapotiũ, id eſt, medicamentum quod non diluit, ſed ita ut eſt deuorat, ad tuſſim quæ cũ fluore eſt. Croci põdo unciæ, myrrhæ p°. ſextãtis, opij pond. quadrantis. Contunditur crocũ, percribratur, contuſæ myrrhæ opiũ admiſcetur aqua exigua dilutum. Poſtea adijcitur crocum, & cum in unum benè mixta ſunt, finguntur pilulæ erui magnitudinis. Dantur in nocte ternæ uel quaternæ. LXXXXVIII.

Catapotium alterũ ad tuſſim aridam.

My rr

Myrrhæ,piperis,castorei,galbani,storacis, opij,singulorũ idem ponderis. Castoreum & piper contunduntur & cribrantur. Deinde myrrhæ antè tritæ cæteris contusis æquè admiscẽtur. Vbi omnium unitas mortario facta est, melle despumato medicamẽtum comprehenditur:deinde formãtur pilulæ uiciæ magnitudinis. Dantur ternæ uel quaternæ in noctem. LXXXIX.

Aliud catapotiũ ad tussimueterẽ, suspiriũ, & phthisi tentatos, lienẽ, & iecur durũ habẽtes. Idem inflationẽ tollit, & purgat mulierẽ, si qua ex partu substiterũt. Styracis p°.✕.vi. myrrhæ p°.✕.ij. & uictoriati, opopanacis p°.✕.ij. iris Illyricæ p°.✕.ij. galbani p°.✕.ij. resinæ terebinthinæ pon.✕.v. alterci seminis. p°.✕.i. nitri p°.✕.i. piperis albi p°.✕.i. opij p°.✕.i. Irim, altercũ, piper cõtundere oportet & cribrare, nitrũ mortario terere, & cætera pilo commiscere, & postea hæc eis adijcere, atq; facere catapotia magnitudinis fabæ. Inde terna uel quaterna in noctẽ dare ad inflatiões in ipsa distẽtione cũ aquæ calidæ cyathis tribus. XC.

Paſtillus ad tuſſim, deſtillationem pectoris, pulmones, ad epiphoras oculorum, ueſicæ dolorẽ qui cum fluore conſiſtit, ubi ſæpius & non ſine cruciatu urinam faciũt. Item ad eos qui ſanguinem reijciunt, aut per urinã reddunt. Ad deiectionem, tormina, grauedinem, choleram, ſtomachi crebram nauſeam cum uomitu, ſine febre. Et quicquid reprimere & ſiccare oportet, optimè compeſcit. Præterea facit ad omnis partis corporis dolorem, præterea capitis: Quinetiam ſi quando aliquis hoc fuerit inunctus. Alij uitio non erit dandũ hoc medicamentum. Cum aũt ad omnia quæ ſuprà dixi, manifeſtè proſit, tum præcipuè ad initia phtiſim habẽtes benefacit. Multos enim eripuit ex magno periculo interdũ bis térue datus hic paſtillus: recipit hæc: Myrrhæ troglodytis pon. *. vi. croci. p°. *. v. opij. p°. *. iiij. thuris pond. *. v. alterci albi ſeminis. p°. *. iiij. apollinaris herbæ radicis corticis pon. *. iiij. Contunditur hic cortex per ſe, & cribratur tenui cribro: deinde crocum,

poſtea

postea altercum, myrrha, thus, quibus miscetur opium pridie aqua maceratũ: subinde aquæ exiguũ adijcitur, donec fingi pastilli possint pond. ×. uictoriati. Alij tertia huius ponderis detracta, dan tur in noctem ex aquæ cyathis tribus. Somnum faciunt, dolorem sedant, ut su perius dixi. Oportet autem ex eo etiam catapotia facere: quidam enim facilius ea quàm potionem sumunt, uerum non multum interest. XCI.

Ad eadem remissior quidẽ pastillus, sed non contemnendus, croci, myrrhæ, alterci, opij, pondera paria contusa mi scentur, despumato attico melle fiunt pastilli eiusdẽ ponderis. Dantur ad æta tem eius tres in noctem: licet & hinc ca tapotia facere propter eandem causam, sed tunc aqua, non mel adijcit. XCII.

Pastillus ad tussim & sanguinem reij cientes, & stomachum solutum haben tes facit, & ad deiectionẽ, & uesicæ do lorem. Apij semen pon. ×. vi. alterci se minis p°. ×. xij. anethi. p°. ×. xij. opij p°. ×. vi. croci p°. ×. iij. rosæ foliorũ arefacto

f

rum in umbra p°. ×. xij. myrrhæ pon. ×. xij. Semina, & crocũ, & folia rosæ contunduntur, cribrantur, myrrha teritur: opium aqua maceratur: omnia in unum miscentur aqua adiecta: fiunt pastilli uictoriati pon. aliјs tertia parte detracta. Dantur ad stomachum imbecillem habentes, & sanguinẽ reijciẽtes, ex aqua frigida cyathis duobus, cæteris ex calida totidem cyathis. XCIII.

Pastillus ex odoribus benefacit ad omnem dolorem. Propriè autẽ ad tussim. Item pectoris destillationem, & oculorum epiphoras. Facit & ad suspirium, & ad lateris dolorem, & ad phthisicos: & uesica, renibusq; laborãtes, uel sanguinem ad urinam reddentes cũ dolore. Casiæ, cinnami, croci, singulorũ p°. ×. iij. alterci seminis, apollinaris herbæ radicis, singulorum pond. ×. iiij. piperis p°. ×. ij. opij p°. ×. iiij. thuris pon. ×. iij. nardi spicæ p°. ×. ij. Vino falerno cõtusa & trita utraque ut debent, consperguntur: fiunt pastilli uictoriati pond. Et aliјs parte tertia detracta. Dantur in nocte

nocte, prout uires sunt, cũ aquæ calidæ cyathis duobus aut tribus. XCIIII.

Medicamentum, quod per cochlearium deuoratur, benefacit ad tussim aridam, & eos qui difficulter glutinosa excreant, & præfocari uidentur interdũ. Sed præcipuè ijs qui lateris dolorẽ cum febre sentiũt, quos Græci πλευρητικοὺς uocant. Liberat enim eos ab omni periculo. Hoc medicamentum Apulei Celsi fuit, præceptoris Valentis & nostri, & nunquam ulli se uiuo compositionem eius dedit, quòd magnam opinionem ex ea traxerat. Est autem hæc quæ componitur tribus rebus his: Piperis nigri electi & põderosi granis duobus, myrrhæ troglodytidos pond. ×. ij. mellis attici despumati libra. Piper contunditur diligenter & cribratur, myrrha teritur mortario curiose: & postea utraque in unum miscentur: deinde mel adijcitur. Dantur cochlearia quina uel sena. Pleuriticis etiam plura sæpius, & cũ interuallo dare oportet: & maximè cum tussiunt, aut præfocari uidentur, &

difficulter ſpirant, ſiue noctu ſiue interdiu. Protinus enim excreāt ea quæ obſtant tranſitui ſpiritus, & tuſſire deſinunt. XCV.

Alterum medicamentū ad tuſſim aridam. Naſturcij animati ſeminis pond. uncia, alterci ſeminis p°. uncia, opij p°. uncia, myrrhæ pond. uncia, croci p°. ſemuncia, ſulphuris uiui p°. ſemuncia, piperis albi p°. quadrans. Melle colligitur medicamentum. Datur fabæ ægyptiæ magnitudine ex cyathis aquæ tribus in noctem. Facit autem hoc medicamentum ad lateris dolorem, & ad ſtomachi inflationem, grauedinem, cœliacos qui ſubitò uniuerſa deijciunt. Prodeſt & dolentibus ſuperpoſitum & circundatū denti: & ſi exeſus eſt, in cauernam eius infertur. Tollit præterea horrores febrem præcedentes: tum, cū hæc circuitum certū habet, datū ante horā, diutius corpore pfricato ex oleo calido. Prodeſt & illis qui ſine horrore circuitibus febriū uexant. Quamobrē ἀλεξιπύρετος hæc cōpoſitio dicitur. XCVI.

Aliud

Aliud ad tussim aridam, & glutinosa excreantes. Purgat etiã interaneas uomicas, suppurationes, lini seminis, urticæ seminis, nasturcij seminis, iris Illyricæ radicis, æqua pondera misceri oportet, & cum melle despumato, quantum satis sit: & frequenter oportet cochleario dare.

Antidotos hyera Pacchij Antiochi ad uniuersa corporis uitia, maxime lateris, & ad podagram. XCVII.

AD lateris dolorem, siue cum febre siue sine febre fuerit, cõpositio mirifica, nõ ignorata quidem ab antiquioribus propter effectus, sed præcipuè à Pacchio Antiocho auditore Philenidis Catinensis usu illustrata. Fecit eñ magnos quæstus ex ea propter crebros successus in uitijs difficillimis. Sed ne hic quidem ulli, se uiuo, compositionẽ dedit. Post mortem autẽ eius Tiberio Cæsari per libellum scriptum ad eum, & bibliothecis publicis posita uenit in manus nostras, quã antea nullo modo extrahere potuimus. Quãuis omnia feceri

mus, ut sciremus quæ esset. Ipse enim clusus componebat, nec ulli suorũ cõmittebat: plura enim quàm recipit ipsemet contundi iubebat pigmenta, fallendi suos causa. Hãc postea nos sciuimus, quæ, ut sanè & libello ipse fatetur, non à se inuenta, sed usu exactiore comprobata ad quæ uitia, & cũ quibus, & quẽadmodum data proficeret. Etenim non ignota, ponderibus tamen antiquis aut adiecit, aut detraxit. Et res quæ in hac compositione sunt, non utique conueniũt ad antiquas. Iterdum enim earum quædã plures etiam numero accipiunt, atq; ideo non idem præstant, cum interim hæc mirifica temperatura cõposita mirificos effectus habeat. XCVIII.

Facit hoc uerò medicamentum non solum ad lateris dolorem, sed etiam ad plura uitia efficaciter. Quamobrẽ semper habeo id compositum. Percurram autem quambreuissimè, ad quæ uitia, & qualiter datum prosit, ut etiam in libello eius scriptũ est, & ego magna ex parte iam expertus sum. XCIX.

Sanat

Sanat ergo morbo comitiali correptos, quos ἐπιληπτικοὺς Græci uocant; furiosos, quos μαινομένους dicũt. Item sanat quibus subitis tenebris obscurantur oculi cum uertigine, σκοτοματικοὺς hos Græci appellãt. Nec minus diutino correptos capitis dolore, quem κεφαλαργίαν appellãt. Prodest data p°. x. ij. ex aquæ mulsæ cyathis quatuor, cum remissi fuerint. Et si frequenter quidem corripiuntur, post binas ternásue accessiones danda erit antidotos Hyera: hoc nomen enĩ tribuit ei duas propter causas, ut existimo. Vnam, ne eius nomen uerũ dicendo, ostenderet quæ esset. Dicitur enim à quibusdã πικρὰ, quia amara est: à quibusdam διὰ κολοκυνθίδος. Alteram quò magis sub tãta specie nominis cõmendaret medicamentũ. Sed si ex longo interuallo accessionibus uexabuntur, in remissione dolorum sæpius dandum erit medicamentum. Ita enim aut ex toto remedio est, aut certè minuitur quotidie impetus uitiorum & sedatur, interualláque maiora accipit, &

hoc ipſo opportuniores fiunt ad ueraſtri potionem, qua maximè hæc uitia tolluntur. Dare autem his oportet ſecundum purgationem (bis anim aut ter ſpumoſa & glutinoſa deijciunt) ptiſanæ cremorem, olera lenia ex urtica & lapatho malua facta, torpedine interdũ admixta & cũ exiguo pane, aquamq; potui. C.

Facit bene hæc compoſitio ad ſuſpirium, & ad uocis abſciſionem, & ſubitas præfocationes ex qualibet cauſa ortas, & ad eos qui ſæpius exiſtimãtur ab incubone deludi. Vſq; eò tamen uexantur, ut interdum uitæ periculum adeant (eſt enim uitium non contemnendum) utiq; in proceſſa ætate. Quibus dandũ erit medicamentum, proximo die eius noctis qua correpti ſunt, cum interuallum à ſomno fecerint, & quod ſatis eſt ambulauerint, ex aquæ hyſſopum aut marrubium incoctum habentis cyathis quatuor uel quinque, ✱. p°. i. uel unius & uictoriati, prout res poſtulauerit. Deinde poſt horas treis quatuor'ue cremor ptiſanæ detur. CI.

Facit

Facit & hoc medicamẽtum ad eos, quorum musculi maxillares cum maximo dolore tensi sunt, adeò ut aperire os nullo modo possint, τέτανον hoc uitium Græci dicunt. Item facit ad deprauatam faciem in utramlibet partẽ, κυνικὸν σπασμὸν hoc idem appellãt, genus morbi. Præcipuè uerò ad pectoris, & lateris dolores prodest ex qualibet causa factos, siue latente & occulta, siue manifesta: ut ex ictu, casu, conatu aliquo supra uires, uel ponderis supra modum portatione, uel contusione, quæ frequẽter gladiatoribus accidere solet in luctationibus, & eorum maximè sauciatis. Nec minus arbore alta delapsis, uel scalis deuolutis, excussis à rheda uel curriculo, atq; ita tractis. Sed his, id est manifesta causa uexatis, cum aceti cyathis tribus quatuor'ue danda erit antidotos. Illis uerò qui ex occulta causa laborant, ex aqua mulsa proderit. Præterea neruorũ tensionibus mirificè conuenit. Quamobrẽ facit & ad tremulos, & syderatione tentatos utralibet: una enim ex con-

tractione, altera cũ remissione neruorũ conspicitur, παράλυσιν hoc utrunque uitium Graeci appellant. Ad quod etiam cum correpti sunt prodest ex aquae mulsae cyathis tribus quatuor'ue datum medicamentum, ✶.p°.i. uel unius & uictoriati, admixto pondere uictoriati castorei. Prodest & ad articularem morbũ, quem ἀρθρῖτιν uocant, ad spinam, & totius lumborumq; dolorẽ: ex aqua mulsa datur ad uires cuiusque. Item ad podagram benefacit: nam & in praesentia detractione ipsa leuat, & in futurum omni molestia liberat. Dimidio enim celerius sanantur qui acceperunt medicamentum, quàm prius solebant. CII.

Quid dicam? duritias in mãmis mulierum cum dolore consistenteis, quas nullum medicamentum leuat, quemadmodum ex toto imperpetuum interdũ sanat, quas plerique medicorum insanabiles adfirmant, καρκινώματα, & κακοήθεις appellantes. Poteram nominare honestas foeminas, quas aut ille, aut ego hoc medicamento sanauimus: nisi crederem

derem fidem te habere nobis alioquin, ipſe tibi iam dixiſſem. CIII.

Illud uerò ſupra omniũ opinionem eſt, quod ad ſtomachicos euidẽter conuenit, cum ſit uiroſiſſimum medicamentum aduerſus ſtomachum, ne ad lenia quidem, & ſimplicia medicamẽta aptè diſpoſitũ. Sed uidelicet in eiuſmodi rebus potentior uſus ratione eſt: expertus enim unuſquiſque intellegit ſtomacho quoque hoc medicamentũ eximiè prodeſſe. CIIII.

Remediat enim eos quibus frequenter inaceſcit cibus, & eos qui aſſiduè inflationibus urgentur, uel dolore eius uexantur, aut aſſiduè nauſeant, aut ſaliua abundant, uel inedia conſumuntur, ſtomachúmque ita ſolutum habent, ut ex eo uarios liquores ſubinde reſpuãt conſentiente capite, ut nullum genus cibi continere poſſint. Item ad bilem atram generantes, quos μελαγχολικοὺς appellant, benefacit. Oportet autem nõ continentibus cibos ſecundũ uomitum ꝓtinus oleo perunctis, & diutius preſſe

fricatis dare medicamentum. ×. p°.i. ex aquæ cyathis tribus: deinde artus constringere, & interdum olfactarijs reficere, & commanducatione oliuarũ contusarum, earumq; rerum quæ stomachũ constringere solent, interim subrectos recubantes, deinde cum deiecerint, solutis uinculis rursus perungere, & fricare totum corpus. Atq; ita uarietate apta ciborum stomachum proritate, ut halica ex mulso, malorum cydoniorum succo facto, uel ex granatorum per se malorum, uel si quos magis delectat ex frigida posca: secũdũ quæ, apala oua proderunt, & intubi cocti uel crudi ex aceto. Item lactucæ caules cum folijs ex posca decocti, conchula marina, purpuræ murices, pelorides, uolua pomorũ, sorba mala orbiculata, scãdina, pira, crustumina segnina olla reposita, item uuæ ex olla. Hæc em̃ & huiusmodi quæ sunt cõfirmãt stomachũ, quibus & insequentibus diebus uti oportebit paulatim ad cõsuetudinẽ progredientẽ, donec prope om̃i molestia ægri liberentur. CV.

Est

Est stomachi uitiũ quod cum siccitate & ardore eius, & inrequiebili (ut ita dicam) & inextinguibili siti consistit: ἄτονον Græci uocant, ab eo quòd exiccat omnem stomachi humorẽ. Scimus quosdam urnas aquæ bibisse, neq; ideo sitim aliqua ex parte in præsentia compescuisse. Ad hoc ✻. p°. i. uel uictoriati datum ex aquæ cyathis duobus frigidæ, ita prodest ut facilè abstinere ab aqua proximis diebus possint. Lienosis uerò ex posca, & iocinerosis duritiam habentibus diutinã ex aqua mulsa satis conuenit. Nec minus hydropicis, quibus datur eadẽ ratione. Sed his per complures dies oportebit ptisanæ cremorẽ sine ullo liquore dari. C V I.

Prodest cõpositio hæc & colo inflato, & cæteris intestinis. Futuras quoq; uel iam factas uomicas ijsdem partibus aut discutit, aut celerius aperit. Itẽ menstrua mouet mulieribus, quæ difficulter purgantur. Dandum autem erit his ex aqua medicamentum. In aqua decoquitur herba que artemisia dicit̃, aut quam

δίκταμνον appellāt. Etiam ad papulas & sacrum ignem, uel quam zonam uocāt, benefacit ex aqua mulsa, detracto prius sanguine, si res postulauerit: ut & in aliis omnibus superius dictis faciendū est. Omnia eṁ auxilia adhibēda sunt, quæ ex usu prodesse eis comperta habemus: qa facilius adiuta antidotos adiuuabit, & effectus exhibebit. Recipit aūt hæc: Stœcados, marrubij, χαμαίδρυος, quæ herba similia quercus folia habet, agarici, cucurbitulæ syluestris, quam κολοκυνθίδα apppellāt, singulorum. ✱. p°. x. opopanacis, sagapeni, petroselini, terræ mali, piperis albi, singulorum. ✱. p°. v. cinnami, nardi spicæ, myrrhæ folij, croci, singulorum. ✱. p°. iiij. in unū omnia ponderata contundunt & cribrantur. Præterea opopanaces & sagapenum: hæc enim mortario teruntur, adiecto melle tenui, id est, quamliquidissimo; deinde cæteris miscentur, quæ & ipsa recipere debent tantum mellis, quantū satis erit ad comprehendenda, & cōtinenda ea. Reponitur medicamētum uaso uitreo.

Datur

Datur, ut suprà diximus, ad cuiusque ui res, & est prorsus sacrum, ut autor huius nominis appellat. CVII.

Si quando aũt efficaciore eo uoluerimus uti propter difficultatẽ naturalem uitiorũ, aut diuturnitatem, ut in furiosis aut comitiali morbo correptis, uel lumborũ perpetuũ dolorem habẽtibus, podagra correptis uastius, cucurbitæ syluestris adijcimus ad superius dicta pondera. ✻. p°. xx. opopanacis atq; sagapeni, singulorum. ✻. p° triũ. Quamobrem utraq; parata debent esse medicamenta: ut cum opus fuerit, usus alterutrius in promptu sit. Illud utiq; credas interim uelim mihi, dum in alijs expertus persuadeã, hoc medicamentũ non solũ nõ nocere stomacho, uerũetiam reficere & cõfirmare eum supra omnẽ opinionẽ.

Ad stomachi dolorem & inflationem, & cætera uitia interius. CVIII.

MEdicamentum quod propriè aduersus solutionem stomachi facit & fluorem eiusdem: maximè uerò cum nihil cibi retinere possunt, sed quicquid

datũ eſt reijciunt. Maſtiches chiæ candidæ põdo libra, tragacãthi albi pondo libra, apollinaris herbæ radicis uncia. Cõtunditur tragacanthum cum radice: poſtea maſtiche adijcitur. Reponitur in uitreo uaſo. Dantur cum opus eſt cochlearia tria ſecundũ uomitum per ſe factũ ex aquæ frigidæ cyathis tribus.

Ad ſtomachi dolorem & inflationem. C IX.

Palmarum. ✱. p°. xl. anethi. ✱. pond. iiij. croci. ✱. p°. duũ, git. ✱. p°. duũ, & aſari. ✱. p°. duum, murti nigræ baccarum. ✱. pond. iiij. iuniperi grana numero uiginti. Cõtundunt ſeorſum omnia, & in unum miſcentur: deinde fiunt paſtilli. ✱. p°. i. alijs uictoriati. Dantur ieiuno ex aquæ cyathis quatuor, aut ex cretico muſto, qđ eſt paſſi genus. C X.

Medicamentum ſiccum ad ſtomachi inflationem, & dolorem, & inediam. Mouet urinam: ideoq; facit & ad hydropicos, & iecur durum habenteis, aut ruginem, quam quidã regium, quidam arquatum morbum uocant. Refertur in Muſam Antonium. Recipit autẽ hæc: Aloës

Aloës p°. assis trientem, croci, cinnami, nardi syriacæ spicæ, asari, xylobalsami, mastiches chiæ, singulorũ. ✻. p°. vi. Tunditur, & uitro reponit. Dantur cochlearia duo uel tria ex aquæ cyathis tribus.

Compositio. LXXII. quæ superius desuerat, hic ex Galeno. vij. de cõpositione medicamentorũ κατὰ τόπους citante Scribonium Largum sic restituta est à Io. Ruellio.

ALtera Scribonij Largi, quæ qđ sub linguã teneatur, ὑπογλωσσίς appellata, facit ad abscisionẽ uocis: Radicis dulcis. ✻. p°. viij. myrrhæ. ✻. p°. xxiiij. terebinthinæ. ✻. p°. xxxij. tragacanthæ ✻. p°. xxxviij. singula sicca seorsum tundito et cernito, resinaq; in pilam cõiecta excipito. Vbi in unitatem coierunt, in formulas digerito, quæ ægyptiæ fabæ magnitudinem æquẽt, & in umbra siccato: cumq; usus poscet, unam aut alteram sub linguã tenendã dato, ut illiquescens deuoretur. Medicamentũ oportet cum res exiget, celeriter effingere, siquidem confestim exiccari solet: quapropter in promptu terere cõuenit me-

dicamenta cum in pastillos coges.
Hæc Galenus ex Scribonij Largi sententia.

Ad cœliacos, & torminosos, & uentris diutinum dolorem. CXI.

AD cœliacos, id est, qui subitò & multa deijciunt. Item & ad aluum citatam, & interdũ lenia tormina: Sorborum aridorum cõtusorum sextarius unus, rhus syriaci coquuntur sextarij duo, malagranata recentia decẽ, item mala cydonia decem. Hæc utraq; conijciuntur in sapam factam ex musti adhuc in dolio feruentis sextarijs triginta sex, ad duodecim sextarios decoctã, donec malorum coria percoquãtur, ut sint madida. Deinde terunt hæc fictili mortario, ut grana comminuantur, quibus deinde cydonia admiscent, & æquè teruntur. Postea rursus & sorba arida admiscẽtur cribrata curiose sapæ quæ residua est, & omnibus in unum bene coactis. Reponitur medicamentũ in uitreo uase. Dantur aũt inde ieiunis in diem lingulæ binæ uel ternæ per se. Sin aũt grauior morbus insedit, hic datur. CXII.

Pastillus

Paſtillus ad cœliacos & torminoſos optimè faciens: Balauſtij hypocyſtidos pridie aqua macerati, p°. ſextans, alterci ſeminis, cretæ ſamiæ, ſingulorũ p°. uncia, uino myrtite adiecto, fiunt paſtilli ×. p°. unius, aut uictoriati. Dantur ieiuno ſine febre ex uino myrtite, aut ſignino, cyatho uno cum duobus aquæ mixto: febricitantibus, ex aquæ cyathis tribus. Hoc etiam, incitata libidine ipſius morbi, paſtillus, ſiue plures diluti aqua calida, uino, oleo, per clyſterem immittitur, ſtatim ſomnus cõſequitur quoties deſurrexerint torminoſi, qui grauiter adflicti ſunt, & utiq; prodeſt.

Alius paſtillus ad torminoſos efficacior. CXIII.

ACaciæ. ×. p°. quatuor, croci. ×. p°. duum, gallæ. ×. p°. viij. hypocyſtidis. ×. p°. iiij. lycij. ×. p°. iiij. myrrhæ. ×. pond. iiij. rus quo coqui utuntur, nardi ſpicæ ſyriacæ, aloës, ſingulorum. ×. pond. duum, aneſi, commis, ſingulorum, ×. pond. quatuor, piperis nigri. ×. p°. duum. Tunduntur, teruntur, cribrant ex ſucco cauliculorũ rubi, uel ex

uino signino collyrij tritura. Cum fuerint hæc lenia, aut ungui nulla pateat asspritudo, fingũtur pastilli. ✱. p°. i. aliĳs p°. uictoriati. Datur unus ieiuno ante meridiem, alter in noctem ex aqua, si febres erunt: ex uino signino, si sincerè corpus erit. Hoc efficax est medicamentũ, & si cætera quæ debent, sentiente eius ualetudine, rectè adhibita fuerint, utique sanant. CXIIII.

Pastillus item qui clysterio immittitur torminosis per anum, cum sordida, & sanguinolenta eĳciunt, id est, cũ intestina eorũ cancer occupauit, quo quasi cauterio tunc tantũmodo uti oportet, alioqui nocet. Ideoq; à quibusdã ignorantibus eius usus accusatur, quasi nocuus. Recipit aũt hæc: Chartæ combustæ cineris. ✱. p°. xxx. calcis uiuæ. ✱. pondo xxiiĳ. ἀρσενικῦ, quod est auripigmentũ, ✱. p°. xĳ. sandaracæ. ✱. p°. sex. Hæc trita uino consperguntur, in quo rosa & lentes prius incoquũtur, ut possint fieri pastilli. ✱. p°. duũ aut unius. Cum opus est, teritur unus pastillus, & immittitur per aquam

aquam decoctam, rosam & lentem habentem, si febricitabũt: sin minus, ex uino eadem incocta habẽte. Facit & murti fasciculus cũ oleastri uel oliuæ ramulis, utrorunq; modo prout res exegerit, incoctus. CXV.

Potio autẽ, id est pastillus cũ immissus fuerit, medicamentũ sic conuenit in noctem: Myrrhæ. *. p°. duum, lycij. *. p°. iij. thuris. *. p°. i. opij. *. p° duũ, aloës. *. p°. duum, acaciæ. *. p°. iiij. murti, baccarum nigrarũ. *. p°. xvi. ouorum ex aceto coctorũ uitelli duo. Hæc trita uino Surrentino consperguntur, & fiunt pastilli. *. p°. i. Dantur febricitantibus ex aquæ cyathis quatuor, permixti Surrentini uini cyathis duobus. CXVI.

Ad εἴλεον, quod uitium est inflatio tenuium intestinorũ, facit bene galbani p° uictoriati, deuoratur in pilulas diuisum duas uel tres. Mouet & ructum, & interdum deijcit uentum deorsum, atque ita prodest. CXVII.

Ad idem uitiũ mirificè prodest hoc medicamentũ. Facit autẽ ad lateris do-

lorem, & ad omnem partem corporis; dauci seminis, panacis radicis, castorei, paria pondera, rutæ syluaticæ dimidiũ, tritis uel cõtusis mel decoctum adijcere oportet. Inde dare. ×. p°. i. aut uictoriati ex aquæ caldæ cyathis tribus. CXVIII

Facit & ad huiusmodi per anum im missum fœnum græcũ: id aqua bene co quere oportet, atque inde sumere hemi nam. Itẽ in oleo domestico incoquere rutam quamplurimã, & hinc caldam he minã adijcere priori aquæ, quibus utris que admiscere aphronitri triti sescũciã, et ita per clysteria caldã immittere. Hoc ego iam stercus per os deijcientẽ (quod si non mortiferũ est) sanaui unguentarij cuiusdam seruũ. Est autẽ uitium εἴλεος periculosissimũ, & ideo inter præcipua refertur. Quamobrem non utique cũ ma gna fiducia ad hoc genus uitij aggredi debemus.

Ad coli dolorem etiam uetustum compositionũ genera experta, quæ in totũ persanãt. CXIX.

AD coli inflationẽ benefacit cumi ni syluatici semen per se, ut est da tum

tum, quantū cochlearia tria in aquæ cal dæ cyathis quatuor. CXX.

Nam Caſſij medici colice bona multis nota propter effectus, uera hæc eſt, ut ab eius ſeruo Atimeto accepi, legato Tiberij Cæſaris: quia is eam ſolitus erat ei componere. Apij ſeminis p°. ſelibrā, aneſi p°. quadrantem, caſtorei p°. ſextantem, myrrhæ p°. quadrātem, ſpicæ nardi Indicæ p°. ſextantē, opij p°. quadrantē, croci p°. ſeſcunciam, piperis longi pon. ſextantē, piperis nigri p°. ſextantem ſemunciam, petroſelini p°. ſextantē, ſchœni p°. ſeſcunciam. Hæc omnia contuſa cribrata, melle Attico decocta miſcentur. Datur ex hoc medicamēto quantū nux abellana media patet, ex aquæ cyathis tribus calidæ. In ipſis doloribus ſtatim prodeſt. Item medicamentū cerati ex malabathro facit ex duabus partibus & ceræ unius mixtum, & extrà impoſitum in uentrem totum. Præterea benefacit & ad ſtomachi inflationē, & ad ſuſpirium, & ad iocineris dolorē, tuſſim, deſtillationem. CXXI.

Colice mirifica Iulij Baſſi, citò leuat; deinde tollit inflationes coli & omnis partis corporis. Facit et ad ſtomachi im becillitates, & ad inteſtinorum alioqui dolorē, quē Græci στρόφον appellāt, ex aqua hyſſopū, aut rutā decoctam haben te. Itē benefacit ad ſanguinē, & ex inte riore parte. Nō enī patitur latè fieri nec intus uulnus cōuerti: ſed citò ſupprimit ſanguinē, et uulnus cogit coire. Dandū aûtem his medicamentum ex aqua, πολιὸν coctum habēte, aut rutam. Prodeſt & torminoſis, & cœliacis, datū ex aqua centunculū herbam incoctam habente, quam Græci γναφαλίδα dicunt, uel ſorba, uel ſiliquam ſyriacam. Lienoſis da tur ex mulſo uel paſſo aquæ mixtis. Eo dem modo dandum eſt & eis qui ſan guinem per urinam uel aluum reddunt. Nec minus etiam mulieribus quæ fluo re ſanguinolento infeſtantur, quod ῥόον ἐρυθρὸν Græci dicunt, uel ex partu ab ortu'ue, quæ reſiduos uuluæ dolores ha bēt: et in totum quibus ſupprimēdus eſt fluor, aut ex aliqua parte corporis infla tio tol-

tio tollenda. Recipit autem hæc : Spicæ nardi, costi, piperis albi, piperis nigri, piperis longi, myrrhæ, opij, apollinaris radicis, & cinnami, asari, acori, thuris, brassicæ seminis, castorei, singulorum. ✳. p°. xij. opopanacis. ✳. p°. x. stœchadis, dauci, amij, singulorum. ✳. p°. xviij. seselis cretici. ✳. pond. xxiiij. mel atticum miscetur, datur non plus quàm. ✳. p°. aut uictoriati. Cæterũ prout cuiusque uires postulabunt, dummodo infra hoc pondus ex aquæ caldæ cyathis tribus in noctem secundũ cœnam. Hæc potio etiam febricitantibus tutò datur : sed cœliacis in ipso dolore prodest. Vitreo uase seruatur. CXXII.

Ad coli dolorem faciunt quidem mirificè quæ superius posita sunt : sed cætera medicamenta in alijs uitijs dolorẽ leuant in præsentia, hoc uerò quod dicturus sum, supra hominis spem conditionemq́ est. Ideo primo tẽpore ne fidem quidẽ habet, postea à nullo satis dignè laudari potest. Nam & in præsentia dolorem tollit, & in futurum remediat,

ne eum unquam repetat. Rarò eñ quis iterum, uel ad summum tertiò, hoc accepto medicamẽto, uexatus est. Quam obrem si quando repetierit iterum dolor, dandæ erunt per triduum & tunc potiones, eodem modo quó primæ datæ fuerint. Interdum & tertiò in dolore eodem genere potiones dabuntur: quod accidit post hanc, utique in futurum quoque remediatur, ita ut ne suspicio quidem ulla relinquatur uitijs. Si quando tamen frigus, aut multitudo cibi præcesserint, grauitatem quandam, & priorem eius loci sine ullo dolore sentiunt planè, ut intellegant quasi quanto malo caruerint. Hoc medicamento muliercula quædam Romæ ex Africa multos remediauit. Postea nos per magnam curam compositionẽ accepimus, id est, precio dato quod desiderauerat, & aliquot non ignotos sanauimus, quorum nomina superuacuum est referre. Constat autem medicamentum ex his rebus: Cerui cornua sumuntur, dum tenera sunt, quasi in taleas breueis

diui

diuisa,olla fictili componuntur,opercu loq; superposito, ex argilla undique circundata, fornace uruntur, donec in cinerem candidissimum rediganť:atq; ita in uaso uitreo mundo reponũtur. Cum dolorem habet aliquis, pridie quàm poturus est medicamentum, debet abstinere ab omni re:atq; ita postero die sumũtur ex cornibus cohlearia tria cumulata,satis ampla: quibus miscentur piperis albi grana nouẽ trita, & myrrhæ exiguum, quod odorem tantũmodo præstare possit. Hæc cum in unum commixta sunt mortario diligẽter,cochlea uerò africana,id est,inde adlata sumitur q̃ potest amplissima, & uiua mortario cũ sua testa cõtundiť,atq; ut est teritur, donec nullũ uestigium appareat testularũ. Postea uini falerni non saccati cyathus adijcitur,& nihilominus rursus teritur. Magis eñ tunc apparent residendo amplitudines, si quæ reliquæ sunt: quibus leuatis, iterum adijciuntur cyathi duo eiusdẽ uini, atq; ita prioribus bene admiscentur: transfunditur'que cum his

quæ sunt in mortario, calice nouo, & supra carbones imponitur, mouẽte aliquo cochleario liquorem, ne quid subsidat, et perurat. At ubi bene incaluerit, inijciuntur in eundem calicem quæ suprà dixi cochlearia tria, & permouetur. Cum autem calore temperata & potio datur abducẽda, statim dolorem leuat. Hoc facere oportebit per insequens biduum, capiẽtem cibi in prãdio, aut alio tempore exiguũ, quod facile conficiat, ne crudus sumat medicamentum. Postea in consuetudine uictus sui, qui colo infestabatur, dimittatur. Oportet tamen nõ indifferẽter remediatos in futurũ uiuere: tametsi eñ à coli dolore tuti sint, metuere nihilominus debẽt, ne alia parte corporis æquè adficiantur ad intẽperantiã coli antequã remediati erunt.

Ad tumorem, dolorem iocineris & duritiem. CXXIII.

AD tumorem & dolorem iocineris, item ad duritiem facit bene lupi iecur primum in aqua feruenti dimissum, atq; ita arefactum. Quantũ uictoriatorũ

riatorũ pon. triũ ex aquæ caldæ cyathis tribus p aliquot dies dabis. CXXIIII.

Item benefacit ad duritiam iocineris ueterem cunillæ aridæ, quam ſatureiam quidam uocant, cõtuſæ. ✳. p°. unius, uel uictoriati, cum mulſi cyathis duobus & totidem aquæ. CXXV.

Proficit mirificè hæc cõpoſitio ad tumorem, & ad dolorem cum duritia iocineris & lienis. Item ad renium dolorẽ benefacit. Nam colorem corporis reſtituit, qui propter uitia dictarum partium corrumpitur, pallidusq́ conſpicitur. Prodeſt hoc item medicamentum etiã ad aquæ mutationes: croci. ✳. p°. x. nardi. ✳. p°. duum, caſiæ. ✳. p°. duum, coſti. ✳. p°. i. ſchœni. ✳. p°. i. cinnami. ✳. p°. i. myrrhæ ſtactæ. ✳. p°. i. mellis optimi ✳. p°. xxv. Datur quantũ faba ægyptia, in muſti mulſi cyathis quatuor. Vitreo uaſo ſeruatur. CXXVI.

Ad iocinoris duritiã ueterem, hydropicos, lienoſos, arquatos, & quibus, opus eſt urina. Item ex partu reſidua mulieri purgat, & uuluæ dolorẽ tollit ſic.

Anesi.*.p°.viij. dauci.*.p°.iij. petroselini, item iuniperi, item silis, tragacanthi, p°.selibra, panacis.*.p°. viij. iris, myrrhæ, costi, amomi, singulorũ.*.p°.vi. cumami.*.p°.iij. casiæ.*.p°.iij. smyrnij, qđ est semen olusatri.*.p°.viij. nardi syriaci.*.p°.iiij. acori.*.p°.x. balsami seminis.*.p°.vi. opij.*.p°.v. erui moliti sextarij bes, scyllæ coctæ põdo triẽs, uini chij aut lesbij quod satis erit. Pastilli fiunt.*.p°.duum.

Ad auruginem. CXXVII.

AD auruginem, quod uitiũ arquatum quidã uocant, capreæ montanæ stercus arefactum & tritum, adiecta mica myrrhæ, ex uini meri cyathis tribus: si febricitabũt, ex aquæ totidẽ. Itẽ rumicis radices tres aquæ tribus heminis incoctæ, donec sextarius relinquat, inde cyathi quatuor per triduũ dant.

Ad lienosos ueteres & nouos impubium puerorum. CXXVIII.

LIenosis benefacit tamaricum longè à mari collectũ, & arefactũ, & cõtusum.*.p°.unius aut uictoriati, datũ

ex

ex aqua, uel ex posca. Prodest & inula arida cãpana eodẽ modo contusa & cribrata, ex uini mixti cyathis quatuor. ✱. p°.i. data. Mirificè facit & ammoniacæ guttæ. ✱. p°. uictoriati, cũ cauliculis tribus rubi ex aceto datũ per dies quinq;. Tollit eñ ex toto duritiã. CXXIX.

Potio ad lienosos, balani qua unguentarij utuntur. ✱. p°. duũ, costi. ✱. p°. i. capparis radicis. ✱. p°. i. hederæ nigræ baccarum. ✱. p°. duum, περικλυμένου quam syluæ matrem uocamus. ✱. p°. uictoriati, galbani. ✱. pon. viij. cardami nigri, id est, nasturcij seminis. ✱. p°. duum, & uictoriati, piperis nigri. ✱. p°. i. scyllæ coctæ. ✱. p°. xij. Hæc omnia colliguntur scylla, fiunt globuli. Dantur. ✱. p°. duũ uel unius, ex melle & aceto mixtis cyathis quatuor aut tribus. Eadem facit ad hydropicos bene, ex aqua mulsa urinã mouet. CXXX.

Lienosos sanat extrà impositus sinapis sextarius unus detritus, adiecto sextario uno lẽtis aceto coctæ. Oportet aũt impositũ esse medicamẽtũ, donec dolorẽ pati

non possint: postea solio caldo dimittan tur, ut plures eos contineant dum desinat dolor, aloquin exilient: maior enim fit dolor calda tactis, postea ceratũ ex rosa imponere oportebit. CXXXI.

Aliud eadem ratione impositũ melius facit. Sinapis sextarius, git cyathi duo, nasturcij cyathi quatuor, myrobalani corticis cyathi quatuor, piperis cyathi duo, sinapi aceto acri pridie maceratum, deinde tritũ, contusum cæteris miscetur: in panno inlitum medicamentũ imponitur, fascia quàm longissima alligatur plurimum in unum cõmissa, quò tardius soluatur. Hoc est efficacissimum, & multorum annorum tollit duritiam. Sed post hoc si quæ reliquiæ remanserint, ammoniaco tollendæ erunt & rubo. CXXXII.

Inflatibus lienosis dare oportebit aquam, in qua candẽs ferrum demissum, uel lac caprinum, capta tantũmodo hedera pasta. Proderit & his sinapis sicca, contusa, cerato mixta, extrà impositum & gypsum aqua cõspersum, & acetum in quo

in quo tamaricum decoctum fuerit, uesica abditum, & ita extrà impositum.

Ad hydropicos. CXXXIII.

AD hydropicos, cum iam distenti sunt propter aquæ multitudinem (initiò enim alia uia prodest) benefaciunt chamæleæ, quæ herba est simillima oliuæ, folia quinque uel sex, etiam si arida fuerint, data ex aquæ mulsæ cyathis tribus, salis coclearío adiecto: largiter enim aquam ducit. Item squamæ æris, quam λεπίδα Græci uocant, pondo uictoriati, data cum apij seminis pari pondere ex aquæ mulso cyathis quatuor: plurimũ autem aquæ deijcit. Datur & radicis succus ex uini cyathis tribus mixtis. Oportet uerò secundũ purgationẽ spõgijs nouis totũ uentrẽ ex aceto & sale eiusdẽ mẽsuræ diluto & inferuefacto imponere, & constringere extrà instita longa, ciboscp assæ carnis dare, cũ pane azymo, fricãtem totũ corpus sale, oleo paribus mẽsuris, uini meraci quod satis erit dantem. CXXXIIII.

Benefacit ad hydropicos hæc com

positio, & maximè in initijs, quorum sufflatũ corpus est, ὑποσάρκα quod Graeci uocant, uitis albæ radicis pond. xx. cocci cnidij. ✶. p°. iiij. scyllæ bulbi cocti detracta exteriore parte. ✶. pon. x. myrrhæ. ✶. p°. viij. cymini cyathis tribus, anesi cyathis tribus, uini falerni sextarijs duobus, passi sextario uno. Præter myrrham, omnia contusa, non cribrata, macerantur passo & uino, nocte & die: postridie colatur liquor, cui myrrha trita admiscetur, à quo cyathus datus à balneo alternis diebus, singulis adiectis cyathis, donec profectus intelligatẽ. Oportet autem his diebus dare eis cibos assæ carnis agrestis, aut uolucrum, aut uinũ austerum meraculum.

Aluum mollientia. CXXXV.

QVoniam interdum res postulat et per aluum detrahi materiam, ut diutius lippientibus, secundum sanguinis detractionem, scabiem, ignem sacrum, papulas habẽtibus, & alia eiusmodi circa cutem summam, non alienum iudicauimus horũ quoq; genus exponere. Sed

Sed prius exponemus quæ aluum mediocriter molliunt, ſimplicia quæ ſunt.

Mollit ergo aluum herba mercurialis lenibus oleribus quamplurima mixta: item nitri uictoriati pondus, cum reſinæ terebinthinæ auellanæ nucis magnitudine deuoratur: calices quoq; eis incruſtentur, additis quinque uel ſex ſalis farriſq; granis, apij ſeminis paribus menſuris: & is qui uinum nõ auſterum præbiberit, quãtum poſſit ante cibum, & inter prandium, uel cœnam, bellè aluum mollit. Item ouilli lactis ſextario ſi quis adijciat cnici purgati. ✳. p°. iiij. Mollit & uentrem quidem tribus heminis uini ut aloës uictoriati pondo, uel idẽ pondus duobus tribus'ue ſextarijs uini, & ita totũ per partes aqua mixtum bibũt. Videtur aũt uinũ uetuſtius uẽtremq; cũ eo ſatis mollit. Facit autẽ aloẽ per ſe uictoriati uel. ✳. p°. ex aquæ cyathis tribus frigidæ uel calidæ ꝓductæ. CXXXXVI.

Purgat ergo bellè chamælea, quæ herba oliuæ folia ſimilia habet: quorũ quinque uel ſex dare oportet, trita ex aquæ

mulsæ cyathis. iiij. frigidæ, si adsuetus erit: si minus, calidæ, adiecto cochleario. Detrahit enim aquam largiter. Biles purgat, & filicis radix lota & rasa, atque in minimas particulas concisa, quantum placet aceto asperfas condito, ut solet, ita cum p°. quadrante consumpta. CXXXVII.

Bene purgat & hæc compositio: Aloës uictoriati pondus, colofoniæ uictoriati pondus: unà teruntur, adijcitur mellis quod satis est ad colligenda ea. Datur ex aquæ calidæ uel frigidæ cyathis quatuor. Hoc medicamentum stomachum non corrumpit.

Globuli mirifice purgantes, qui ut sumuntur, ita integri deijciuntur, nec lædunt stomachum. CXXXVIII.

COlofoniæ. *. p° viij. bdellij. *. pondum, commis. *. p°. unius. Hæc trita succo lactucæ colliguntur, & finguntur pilulæ fabæ magnitudinis. Dantur paribus pilulis usque ad septem, prout uniuscuiusque uires patiuntur.

Globuli qui etiam cœnatis dantur, & efficiunt mane deiici quod satis sit. CXXXIX.

Colofo-

COlofoniæ.*. p°.iiȷ.aloës.*. p°.iiiȷ. tragacanthi.*.p°.duum. Hoc pridie aqua maceratur, postero die cæteris admiscetur; fiunt inde globuli fabæ magnitudinis. Dantur à tribus usque ad septem, prout cuiusq; uires patiũtur. Stomachum nullo modo uexant.

Ad tineas & lumbricos necandos. CXL.

AD tineas necandas, eiiciẽdas, per triduum allium plurimũ edat, & ueteratũ caseum mollem, secundũ hoc filicis Macedonicæ cõtusæ, aridæ & cribratæ, *. p°.viiȷ. cum melle quantũ ipse uoluerit consumat. Post horas quatuor detur ei aloës & scamoniæ, singulorum uictoriati p°. ex aquæ mulsæ cyathis quatuor: cũ cœperit desurgere, aqua calda supponatur. Licet & sine oleo pridie incœnato dare utraq; medicamẽta. CXLI.

Ad lumbricos satis cõmodè facit & sandonica herba quæ nunc uiget, & cornum ceruinũ limatũ lima lignaria, quantum quatuor uel quinque cochlearia ex aquæ mixtorum decoctorũ cyathis tribus, pridie maceratum, deinde tritum,

& datum, aqua exigua adiecta.

Ad prolapsionem & libidinem nimiam desurgendi extremi intestini. CXLII.

TEnesmos est iritatio ultimæ partis directi intestini, in quo ultimo sæpius libet desurgere sine caussa. Proderit ad hoc quoties desurrexerit, uino austerissimo & aqua calida fouere, uel uerbenis & murti & oliuæ ramulis, factis ita, ut duæ partes murti sint. Quinetiã penicillũ intinctũ, & nõ nimis expressum, ex alterutro eorum ano expositum proderit habere, uel eodem modo glomus staminis albi: diutius enim uaporẽ cõtinet. Perungundus erit anus specillo lycio, patarico, uel indico. Vel hoc collyrium inijciendum, quod ad omnẽ deiectionẽ, & tormina benefacit: Acaciæ, mali granati corticis usti, singulorum. ✱. pon. iiij. hypocystidis, rhois quo coriarij utuntur, opij, singulorũ pondo sena, omphacij pondo quatuor & uictoriati, croci. ✱. p°. iiij. uino austero colliguntur: fiunt collyria magnitudinis nucleorum pineorum.

Ad

Ad renium tumorē & exhulcerationem, etiam si sanguilentā urinam faciant. CXLIII.

Ad renium tumorem, & exhulcerationē, etiam si sanguilentā urinam faciant, rosæ aridæ foliorum, papaueris nigri seminis, nucleorum pineorū paria pondera, contunduntur seorsum, & in unum miscētur: inde datur quantū nucis iuglandis, ex passi cyathis duobus, et aquæ cyathis tribus. CXLIIII.

Alia ad reniū dolorē potio, quæ etiā quasi arenā sabulosam detrahit. Apij seminis, petroselini, anesi, singulorū. ✱. p°. xvi. dauci seminis. ✱. p°. iiij. schœni. ✱. p°. vi. croci. ✱. p°. trigintaduum, mellis quod satis uidebitur. Dantur quantum lupinus ex mellis ligula, & aquæ cyathis. iiij. Ad reniū tumorem & dolorem facit eadē, & ad iecinoris, et ad lienis tumorē, ad eos qui mali coloris ꝑpter hæc sunt uitia: itē aquæ mutationes. Croci. ✱. p°. x. nardi indici. ✱. p°. duū, casiæ. ✱. p°. ij. costi. ✱. p°. i. cumami. ✱. p°. unius, myrrhæ stactes. ✱. p°. unius, mellis optimi. ✱. p°. uigintiquinqꝫ. Dantur quantū

fabæ ægyptiæ, ex mulſi cyatho, mixto aquæ duobus, uel mulſæ aquæ cyathis tribus. CXLV.

Si cui autem lapis in renibus innatus fuerit, & urinam nō faciet, medicamentum his rebus fieri debet; Petroſelini p°. ∸. aneſi p°. ∸. dauci ſeminis p°. z. git p°. ∸. cinnami p°. z. ſchœni pon. z. croci. ℈. v. apij ſeminis p°. ℈. vi. Hæc omnia tuſa, creta, melle attico deſpumato p°. ij. z. colliguntur, & medicamentum uitro condunt. CXLVI.

Ad tumorem & dolorem ueſicæ, & exhulceratione̅ benefacit aqua, in qua ferrum candens demiſſum eſt. Hoc ego traxi ab aquis caldis quæ ſunt in Tuſcia ferratæ, & mirificè remediant ueſicæ uitia. Appellantur itaq; ueſicariæ, quondam Milonis Gracchi prætorij hominis optimi ad quinquageſimū lapidem reddentis. CXLVII.

Ad tumorem & dolore̅ ueſicæ, & ad eos qui difficulter urinam reddunt: Alterci ſeminis, apij ſeminis, maluæ ſeminis, cucumeris edulis ſeminis purgati, ſingu-

ſingulorum. ×. p°. vi. amygdalorum dul cium purgatorũ, nucleorum pineorum purgatorum, ſingulorum. ×. p°. iij. opij. ×. p°. i. croci. ×. p°. unius & uictoriati, paſſo contuſa conſpergũtur. Datur hoc medicamentum. ×. p°. i. ex paſſi cyathis duobus, & aquæ totidẽ. CXLVIII.

Ad ueſicam exhulceratam, nucleorũ amygdalorum uictoriati pondus, cu cumeris edulis ſeminis purgati cyathus unus, aneſi cyathus, papaueris nigri. ×. p°. iiij. croci. ×. p°. unius, palmas cario tas. ꝑ. triginta. Has macerari oportet in paſſi ſextariũ unum, atq; conterere, his adijcere cætera: ex eodem dare nucis iu glandis magnitudinem ex paſſi cyathis tribus. CXLIX.

Ad ſanguinem cum dolore per uri nam reddentes: Aluminis fiſſi pondo uncia, tragacanthi pondo ſextans. Tra gacanthum ex alumine trito cogitur in paſtillos uictoriati põdo: hinc uiciæ ma gnitudine detractum datur ex paſſi cya thus tribus.

Ad calculosos experta. CL.

AD initia uetustáue comprimenda, & emẽdanda benefacit ad calculosos herba σκολοπένδριον, quam nos calcifragam appellamus, bellefacit contusa. ✳. p°. i. ex aquæ cyathis tribus per dies triginta, eodẽ modo ἱερα βοτάνη, quã nos uettonicam dicimus. Item eodẽ genere datur tantum, licet aũt aqua earum decocta uti cotidie ieiunũ. ✳. p°. unius, cum aquæ cyathis tribus. CLI.

Multos cum admiratiõe effectus audiui narrantes, Cai Iuli, nasci in lapidicinis bestiolas adhærẽtes saxis quasi uerrucas: has quinque ex aquæ cyathis tribus suffundere, & per urinam extrahere lapides certum est. CLII.

Ad calculosos, cucumeris seminis, dauci, anesi, apij, petroselini, myrrhæ, singulorum. ✳. p°. trium & uictoriati, casiæ, daphnidis, cinnami, nardi, singulorum. ✳. p°. unius, aqua colliguntur, fiunt pastilli lupini magnitudinis. Ex aqua dantur cyathis tribus per dies quadraginta. Hoc medicamentũ cum componitur,

nitur, pilum ligneum ſit, qui contunditur, anulum ferreum non habeat. Hanc enim ſuperſtitionem adiecit Ambroſius medicus Puteolanus, qui adfirmauit multos ſe hoc medicamento ſanaſſe. Detrahere autem dixit poſt diem ſeptimum fragmina quædam lapidum quaſi arenam. CLIII.

Ad calculoſos, lienoſos, hydropicos, urinam detrahit, lapidē extenuat: Eryngij, pyrethri, ſaliuncæ, calcifragæ, ſingulorum. ✳. p°. xxv. ebuli, ariſtolochiæ ſingulorum. ✳. p°. oxymyrſinæ, quæ ſcopa regia uocať, ſucco hæc omnia cōtuſa ligno, colliguntur, fiunt paſtilli. ✳. p°. i. Dãtur autem ex aceti & mellis cyathis tribus. Calculoſis illecebræ quantũ manus capit, aut auriculæ murinæ idem, aut betonicæ tantundē: earũ quælibet herba ex aquæ tribus heminis ad tertias decoquiť, inde ſumuntur cyathi tres, & eôdem adījciũtur uini cyathi duo, et nitri uictoriati pondo, atq; his dilutũ medicamentum datur p°. i. per dies. xlv.

In arenam soluit lapidē, & hydropicis ex mulsi mixti cyathis tribus dandū est.

Ad lumborum dolorem diutinum, & paralysin. CLIIII.

D lumborū dolorem, cucurbitæ syluestris floccorum, aut seminis ✻.p°.duum, brathys. ✻.p°.i. salis. ✻.p°.i. Fiūt catapotia melle decocto adiecto. Valentibus tota daṫ cōpositio, imbecil lioribus aūt dimidia. Sed manè p clyste rem aluus ducenda, ouorum albis temperatum. CLV.

Ad lumborum dolorem & paralyticos, cucurbitæ syluestris.✻.p°.iiij.pyrethri.✻.p°.iiij. myrrhæ.✻. pon. duum uel unius. Dantur ex passi cyathis tribus: licet hinc catapotia fieri, dū idem ponderis deuoreṫ. Sed & his aluus acri clysmo manè trahenda est. CLVI.

Ad lumborum dolorem & paralyticos antidotos Hiera Pacchij Antiochi melius omni medicamēto facit. Sed ad paralysin mirificè hoc acopum facit, qđ oportet in sole diu fricare, aut loco flamma præcalfacto. Olei sabini. ✻.p°.xxv.

cucume

cucumeris sylvatici recentis radicis.*. p°.xv. Hæc radix magnitudine nucis iuglãdis concisa uaso fictili nouo ex oleo coquitur, donec succum omnem remittat, & quasi arida sit: post hoc adijcitur per linteũ uel colum transmisso oleo, in quo adijcitur dum calet, ceræ ponticæ in frusta redactæ pondo libra, olei laurini pondo libra, olei cyprini pondo libra, olei lilij pond. libra, olei ueteris p°. dua, piperis albi contusi, & per cribrũ tenuissimũ transmissi. *. p°.as. pyrethri contusi, & per idem cribrum transmissi. *. p°. unius. Hæc in unum miscentur, reponuntur uaso fictili. Facit præterea ad lumborũ, & ad omnem dolorẽ corporis, & præcipuè neruorũ. Muliebres locos durissimos mollit, cũ diu alijs medicamẽtis nihil profectũ est. CLVII.

Ad lumborum dolorem malagma quod propriè facit: Picis liquidæ sextarios duos, olei ueteris sextarium unum, resinæ terebinthinæ sextariũ unũ, cæræ p°. libram & triẽtem, magmatis p°. bessem, aphronitri p°. trientem. Coquitur

pix cũ oleo, donec spissa fiat, & post ea adijcitͬ ei resina, deinde cera, & secundum hāc ex interuallo magma. Vbi habet emplastri figurā medicamentũ, tollitur ab igne cũ tepere cœperit, & aphronitrũ aspergitur sensim, ne superfundatur quod in cacabo est.

Ad podagram. CLVIII.

AD podagrā caldam cũ feruore, & tumore rubicũdo, quam caldā uocant, benefacit primis diebus herba urceolaris, item caseus mollis recēs per se, postea herbæ salis pusillum admiscere oportet. Item facit apiũ uiride per se & cum polenta. Nec minus solanũ, portulaca, plantago, spongia uel rhodia, uel africana mollis ex aqua frigida, lana succida ex rosa & uino. Subinde autē hæc omnia mutare oportet prius, quàm excalefiant. Prodest & omentũ caprinũ. Item faba molita cũ suis ualuulis ex aceto cũ melle diluto cōspersa & imposita, ducit enim sanguinem, & dolorē leuat. Benefaciũt & mala citria q̃maxime cocta, ex aceti sextarijs tribus, donec madida fiāt:

da fiant: qbus tritis adijcit̃ aluminis fissi p°. uncia, myrrhæ p°. sextãs. Bñfacit & aloë aceto diluta, & per pinnã pedibus inducta. Itẽ opiũ lacte muliebri dilutũ. Mirificè uerò hoc facit cataplasma, id est, superpositũ medicamentũ. CLIX.

Tollit eṁ triduò dolorẽ lomenti hemina, feniculi seminis cyathi duo, polentæ tenuis cyathi duo. Cõmiscentur hæc in unũ contusa, molita, trita, deinde conspergunt̃ aqua pluuia: et ita temperant̃, ne durũ sit medicamentũ, aut aquatũ nimis. Impositũ protinus leuat, triduò tollit dolorẽ. Hoc cõstat, si quis ter in mense inter denos dies usus fuerit, in nocte non laboraturum. CLX.

Ad frigidã podagrã, quæ sine tumore et rubore cõsistit, cataplasma: Piperis nigri moliti hemina, feniculi seminis cõtusi hemina. Coquunt̃ ex aqua: utraque ubi tẽperata sunt, adijcit̃ axungia suilla, & dũ calet, pãno spisso inducto medicamentũ imponit̃. Benefacit ad idẽ genus & lini seminis, & fœni græci seminis, farinæ ordeaceæ, singulorum bini sextarij, cribrati in unum commiscentur:

inde coquere oportet quod ſatis erit ex aqua & oleo: ſubinde calidum cataplaſma etiam imponere. Ad hos benefacit & hybiſci radix ex aqua mulſa cocta & impoſita. Item ſabucum cum axungia uetere tritum & impoſitum. Adiectus & braſſicæ cinis cum axũgia, uel ſemen caulium. Vbi autem impetus ceſſauerit & in hoc, & in priore genere podagræ, calda aqua marina diu fouẽdi ſunt: uel, ſi hæc non erit, aquæ puræ feruenti ſalẽ adijcito, poſt epiphemate uti oportet, quod ad parotidas ſcriptũ eſt. Tollit enim citò reliquias per ſudores, & in futurum confirmat neruos, nec patitur facilè uitiari. CLXI.

Scio quendam hoc quaſi acopo medicum uſum in noctem, nec poſtea tentatum podagra, cum antè diu eſſet uexatus. Lanam ſuccidam pondo libra, uini ueteris ſextario diu lauabat: deinde expreſſam reijciebat: uino autem reſiduo adijciebat aphronitri uſti põdo ſextantem, olei ueteris p°. libram: reponebat in oleario fictili: utebatur, ut ſuperius di-

rius dixi, in nocte. Multis pfuit ad corpus in duplici calceo pellem caninam habere. CLXII.

Ad utramlibet podagram torpedinem nigram uiuam cum accesserit dolor, subijcere pedibus oportet, stãtibus in littore non sicco, sed quod alluit mare, donec sentiat torpere pedem totum & tibiam usq; ad genua. Hoc & in praesenti tollit dolorem, & in futurum remediat. Hoc Anthero Tiberij libertus supra hæreditates remediatus est.

Genera medicamentorum, & demonstrationes serpentum ictus, morsusq;. CLXIII.

VT sis tutus, etiam si quando rus secesseris, ponã theriacarũ compositiones, id est, ad serpentũ morsus, atq; ictus medicamenta. Sed prius quæ cognita habui remedia, ne cui serpẽtes noceãt, dicã. Habere ergo incinctũ oportet peucedanum, uel cerui cum captus est, in oculi angulo, qui est ad nares uersus, quæ inueniuntur sordes uirosi odoris, has Siciliæ uenatores diligenter colligunt, & habent in cincto propter an-

tedictam causam. Idem præstat & hiera botane, & trifolium acutum, quod ὀξὺ τρίφυλλον Graeci appellant: nascitur & hoc Siciliæ plurimum, nam in Italiæ regionibus nusquàm eam uidi herbam, nisi in Lunæ portu cum Britanniam peteremus cum deo nostro Cæsare, plurimum super circundatos montes. Est autem folijs, & specie, & numero similis communi trifolio, nisi quod huius pleniora sunt, & quasi lanuginem quandã super se habent, & in extrema parte uelut aculeum eminentem. Sed huius frutex duorum pedum interdum, aut etiã amplior cõspicitur, & odorem grauem emittit, quorum nihil circa patrense trifolium inuenitur. Sed utrasque superius dictas herbas, quas cum inueneris, pridie notare oportet, & circũscribere sinistra aure fruges aliquas ponentem, atq; postero die ante solis ortũ sinistra manu uellere, ita illigatas habere. CLXIIII.

In Africa, aut sicubi scorpiones sunt noxij, stellionem aridum incinctũ oportet habere. CLXV.

Theriace

Theriace prima. CLXV.

THeriace facit ad omniū serpētium morsus, & ictus, & adflatus. Mirificè eadem prodest & ad contusiones, & ad conuulsiones interiorum partium laterisq́ ex qualibet causa, & pectoris dolores. Vitis albæ radicis pōdo octo, trifolij acuti seminis, quod & ipsum in extremo aculeū habet, uel eiusdem radicis trepōdo, panacis p°. iiij. terræ mali. ✳. p°. v. rori marini radicis. ✳. p°. iiij. laseris. ✳. p°. iiij. gingiberis. ✳. pond. iiij. rutæ syluaticæ. ✳. p°. sex. cumini thebaici. ✳. p°. iij. myrrhæ. ✳. pond. iij. cumini æthiopici. ✳. p°. v. castorei. ✳. p°. iij. eryngij radicis. ✳. p°. iij. serpylli. ✳. pond. iij. erui albi seminis moliti. ✳. p°. xij. Chio uino consperguntur contusa ac trita: fiunt pastilli. ✳. pond. unius, aut uictoriati. Dantur ex uino mero uetere, uel ex mixto, uel aqua: quæ si non fuerint, per se commanducandus erit pastillus & deuorandus.

Theriace secunda. CLXVI.

ALter pastillus ad eadē facit: Cinna

mi.*.p°.iiij. serpylli.*.p°.iiij. staphisagria, quam herbã pediculariã quidam uocãt, quòd pediculos necat, à quibus hoc nomen trahit, seminis.*.p°.iij. & uictoriati, piperis albi.*.p°.vi. peucedani lactis.*.p°.viij. & uictoriati, glycysidæ nigræ seminis, quam pęoniam Græcorum quidam appellant.*.p°.unius & uictoriati, terræ mali.*.p°.triũ, nasturcij seminis.*.p°.iiij. cachryos.*.p°.duũ & uictoriati, castorei.*.p°.duum, saliũcæ *.p°.quinque.

Hic nonnullæ desunt compositiones: Theriace tertia ad aspidem, Theriace ad uiperæ morsum propriè, Antidotos Zopyri, & media pars antidoti mithridatij, quarum aliquæ hic ex Galeno secundo antidotorum restituuntur à

Io. Ruellio.

Altera Theriace etiam ad aspidem. CLXVII.

ANtidotos altera ad aspidis morsum siue præsumpta, siue pòst data: gentianæ.*.p°.iiij. trifolij.*.p°.iiij. seminis eiusdẽ.*.p°.duũ, polij.*.p°.iiij. mali terræ.*.pond.duum, peucedani radicis, galbani, singulorum.*.p°.duum, petrose-

petroselini. ✳. p°. iiij. rutæ syluaticæ. ✳. p°. trium, pyrethri. ✳. p°. unius, herbæ pedicularię, quã uocant σαφίδα ἀγρίαν, tantundem, maceris. ✳. p°. iij. uitis albæ radicis. ✳. p°. duũ, piperis candidi tantundem, ammoniacæ guttæ. ✳. p°. unius & uictoriati, acori. ✳. p°. iij. uarbasci, aiugę idææ, chamæleæ, marubij tenuis, conyzæ minoris, cumini æthiopici, lachrymæ papaueris, castorei, feniculi seminis, agarici, casiæ rufæ, schœni, idest iunci odorati floris, radicis ponticæ, singulorum. ✳. p°. ij. dauci cretici. ✳. p°. i. & uictoriati, opopanacis tantundẽ, sagapeni. ✳. p°. ij. & uictoriati, abrotoni. ✳. p°. i. & uictoriati, styracis dictamni, singulorũ. ✳. p°. unius & uictoriati, cinnamomi, nardi, singulorum. ✳. p°. iij. myrrhæ ✳. p°. iiij. thuris. ✳. p°. unius, croci. ✳. p°. viij. anesi. ✳. p°. unius, cyrenaicæ lachrymæ. ✳. p°. i. hinnuli coaguli. ✳. p°. iij. mellis attici, qđ ad ea excipiẽda satis sit: inde sumit̃ nucis abellanæ tuberculo. Sic prę sumpta à morsu tuet̃. Hæc cõpositio ad Antipatrũ autorem refert̃. CLXVIII.

Ad uiperæ morsum propriè.

Non restituta. CLXIX.

Antidotos Zopyri ad lethalia uenena & omnem serpentis ictum efficax, ratio componendi hæc est: Opobalsami. ×. p°. trium, nardi indicæ, myrrhæ, troglitidis, iunci rotundi floris, cinnamomi, characiæ, costi recentis, piperis longi, hypocystidis, piperis nigri, scordij, meu cretici, cardamomi, singulorum ×. p°. iiij. thuris masculi, opobalsami, dictamni, singulorũ. ×. p°. vi. petroselini, casiæ rufæ, singulorũ. ×. p°. vij. croci coricij. ×. pond. viij. mellis attici quod ad ea colligenda satis sit. Datur abellanæ nucis magnitudine, si febris absit, ex uino, febricitantibus ex aqua mulsa. Prodest etiam sanguinem excreãtibus, cœliacis, iocinerosis, lienosis, & renum dolore uexatis, emortuos fœtus & secundas hærentes trahit. CLXX.

Antidotos mithridatis recipit hæc: Meu. ×. pon. duũ, lachrymæ papaueris pondo uictoriati, styracis. ×. p°. viij. polij, casiæ nigræ, seselis, bdellij, piperis albi, sin-

bi,ſingulorum.*.p°.v.& uictoriati, hypocyſtidis ſucci,myrrhæ,thuris maſculi, caſtorei,piperis lõgi, cyphis,malobathri foliorũ, ſingulorũ.*.p°.vi. ſcordij, coſti,ſingulorum.*.p°.vi. & uictoriati, nardi ſyriaci.*.p°.vi.dauci cretici.*.p°.vi.& uictoriati,croci, cinnami,gingiberis, ſingulorũ.*.p°.vi.ſucci radicis dulcis, agarici, ſingulorum.*.pond.vij.& uictoriati.

Hæc defuerant in compoſitione: ſequentia in ponderibus & mẽſuris & effectibus mithridatij compoſitioni, quæ eſt apud Galenum citato loco, conſentiunt.

Acori.*.p°.duũ,phu.*.p°.i.ſagapeni *.p°.ij.iris Illyricæ.*.p°.ij.balſami ſeminis.*.p°.duum, rutæ ſyluaticæ.*.p°.ij. gẽtianæ.*.p°.ij.aneſi.*.p°.trium, thlaſpis.*.p°.vi.& uictoriati,roſæ aridæ.*.p°.iiij.myſi.*.p°.iiij.acaciæ *.p°.trium, commis.*.p°.duũ, cardamomi.*.p°.ij. ſchœni floris.*.p°.vi. & uictoriati, opopanacis.*.pondo ſex, opobalſami.*.pond.ſex & uictoriati,galbani.*.pon. ſex, & uictoriati, reſinæ terebinthinæ

*. p°. sex & uictoriati, rubricæ lemniæ *. p°. vij. melle attico & uino chio conspergito, donec habeat spissitudinē mellis. Reponitur uitreo uase. Dandū autem est his qui malum medicamentum sumpserunt, fabæ ægyptiæ magnitudine, ex uini meri, si poterit, cyathis sex: sin minus, mixti meracius cyathis quatuor cotidie. Et à serpente læsis danda erit. Ex mulso autem, quorum iecur durum est, aut arquati sunt, & quibus alioquin urinā mouere studemus. Sed fabæ nostratis magnitudinis tussiētibus, oculis laborantibus, latus dolentibus: cæterum magnitudine ciceris cęliacis. Prodest enim & his uiciæ magnitudo ante accessionem febriū, tetanicis, opisthotonicis, spasmo correptis. Adiuuat enim eos lupini magnitudine, sed cum aquæ cyathis tribus.

Antidotus Apulei Celsi. CLXXI.

Antidotus Apulei Celsi præceptoris, quam quotannis componebat, & genere quodam publicè mittebat Centuripas, unde ortus erat, quia in

Sicilia

Sicilia plurimi fiunt rabiosi canes. Facit enim ad horũ morsum protinus quidem data per dies triginta, ita ut aquæ, id est, liquoris timore nunq̃ tentetur: qui cũ accidit, summo cruciatu ad mortem eos compellit, quos ob antè dictam causam ὑδροφόβους Græci appellant. In ipsa autẽ correptione uti oportet ea, data cũ rosæ cyathis tribus & exigua aqua ✱.p°.i. Hoc proficit, ut aquam postea sine timore sumant, & minus quidem liberati hac difficultate crucientur. Cæterum nemo adhuc correptus hoc malo, quantum ego scio, expeditus est. Quanquàm peruenit ad me opinio, esse in insula Creta barbarum quendam naufragio appulsum, maiorẽ natu publicè mercedem accipientem. Quinetiam cum liquore timẽt, & latratus edũt, spasmoq́ uexãtur: remedium, brachio sinistro alligato efficere, ut & potionẽ accipiãt, & liberentur uitio: quod adhuc ante antidotum Celsi inter omnes quasi insanabile constitit.

CLXXII.

Hoc ego cum quærerem ab hospite

meo legato inde misso, nomine Zopyro, Gordiense medico, q̃d esset pro magno munere accepi. Dixit autē hyænæ corij particulā esse panno inligatam: q̃d ego adhuc non sum expertus, quamuis ꝓtinus magna cura hyænā inuenerim, & pellē paratam habeā: quia nō incidit ex eo quisq̃, & opto quidē ne incidat: sed quia id nō est in nostra potestate, si casu inciderit, remediū habere oportet ad tantæ rei experimentum. Antidotus autem Celsi hæc recipit. CLXXIII.

Nardi syriaci, croci, myrrhæ, costi, casiæ, cinnami, schœni, piperis albi, piperi lōgi, castorei, galbani, resinæ terebinthinæ, opij, singulorū. ✳. p°. iij. alterci albi. ✳. p°. ij. anesi. ✳. p°. i. apij seminis, tragacanthi, singulorū, ✳. p°. sex, mellis attici sextariū unum, uini falerni unciā. In hoc maceratur tragacanthū & opiū pri die: postero die cōtusis cæteris, miscent̄ in melle galbanū & resina, fictili patella super carbones imposita resoluuntur: deinde arida asperguntur, & si opus est adijcit̄ mel: & ut cerati teneri spissitudinem habeāt, & rursus patella super ignē

imponit, mouēturq́; quæ sunt in ea, spatha fraxinea. Coquitur medicamētum, donec crocinum habeat colorē: ultima quæ sunt uino macerata adijciunt; uase uitreo antidotus reponitur. Datur fabæ ægyptiæ magnitudine ex aqua. Facit aūt etiā ad stomachi omē uitiū, et præcipuè quod cū fluore cōsistit. Facit & ad oculorū epiphoras, & ad tormina, & ad coli inflationē, iecinoris, pectoris dolorem, tussienteis, aduersus mala medicamēta omia, serpentiū morsus uel ictus. Oportet aūt locū morsum à rabioso cane, uel à serpēte diu tenere in exhulcerationem: neq; pati cicatricem ducere, ut uirus illa pertrahatur. CLXXIIII.

Extrà itaq; ea sunt imponēda, quæ etiā sana corpora exhulcerant, ut alliū, lepidiū, celidoniū, batracium, sinapis, scylla, cepa cū aceto. Optime facit & per se caprifici liber per se cōtritus & impositus hulceri. Itē laser per se.

Compositio emplastri. CLXXV.

EMplastrum antidotum, sed multo magis emplastri huius uis facit, quo Augusta propter huiusmodi casus

habuit compositum, & multis profuit. Accepimus à Triphone præceptore nostro: Iris Illyricæ. ✳. p°. v. castorei Pontici. ✳. p°. v. caprificus lactis aridi. ✳. p°. v. canis nigri adipis. ✳. p°. viij. eiusdem sanguinis. ✳. p°. x. resinæ terebinthinæ. ✳. p°. viij. leporis coaguli. ✳. p°. iiij. salis ammoniaci. ✳. p°. duum, laseris syrenaici. ✳. p°. duum, aut syriaci. ✳. p°. iiij. ceræ ponticæ ✳. p°. xxxvi. olei ueteris cyathi duo, aceti scillitis cyathi tres. Arida ex aceto teruntur: quæ liquefieri possunt, oleo ad ignem liquefacto miscentur, mortario tritis & temperatis in mellis spissitudinem. Vitreo reponitur.

Antidotus Cassij. CLXXVI.

ANtidotus Cassij medici facit aduersus toxicum potum. Eadem si quis uenenato telo percussus est. Præterea ad omis serpētis morsus aut ictus. Præcipuè ad canis rabiosi morsus, bis die sumpta. ✳. p°. unius, ex aqua mulsa. Facit ad pectoris & lateris dolorem, & tussim, & omnia interanea inflatiōe, alioq; dolore, aut quouis correpta. Nardi

dī spicæ syriacæ.*. p°. iij. costi.*.p°. iij. cinnami, gētianæ, casiæ, myrrhæ, singulorum.*.p°.trium, croci.*.p°. triū, uuæ passæ purgatæ.*.p° duum, schœni.*.p°. duum, opobalsami.*. p°. duum, mysis, dauci, singulorū.*.p° duū, cumini æthiopici.*.p°. duum, acori.*.p°. iiij. & uictoriati, asari.*.p°. unius & uictoriati, petroselini.*.p°. unius & uictoriati, piperis longi.*.p°.i. & uictoriati, piperis albi.*.p°. unius & uictoriati, phu pontici seminis.*.p°. trium, rapæ seminis.*. p°. iiij. nardi folia.*.p°. iij. scyllæ uictoriati *.p°. pondus, feniculi seminis.*. p°. iiij. mellis attici quod satis erit, ad uenenum & ad serpentes, ex uino: ad cæteros dolores interaneorum, ex aqua.

Antidotus Marciani medici. CLXXVII.

ANtidotus Marciani medici, cui quia nihil deest, τελεία dicitur græce, id est perfecta. Facit ad omnia hæc uitia, ad quæ superiores antidoti omēs. Hoc Augusto Cæsari componebatur. Cinnami.*.p°. viij. amomi.*.p° vi. casiæ nigræ.*.p°. xxv. croci.*.p°. xvi. schœni

.p°.v. thuris..p°.v. piperis albi.*. p°. duo, myrrhæ.*.p°.x. piperis lõgi.*.p°.x nardi indicæ.*. p°.x.S. nardi celticæ.*. p°.xvi. rosæ aridæ.*.p°.vi. costi albi.*. p°. duũ, opobalsami.*.p°.iiij. laseris cirenaici uictoriati põdus, uel syriaci.*.p°. i. stœcados. *.p°.sex, gentianæ.*.p°.v. trifolij acuti radicis.*. p°. iiij. uel eiusdẽ seminis. *. p°. triũ, scordij.*. p°.x. polij *.p°.v. asari.*.p°.duum, acori.*. p°.iij. phu.*.p°.iij. misy.*.p°.duum, dictamni *.p°.xij. ammoniaci guttæ.*.p°. trium, agarici.*.p°.duum semis, balsami seminis grana. p°.xx. petroselini.*.p°.vi. et uictoriati, rutæ syluaticæ.*.p°. trium semis, feniculi seminis.*. pond. trium semis, dauci cretici.*. p°. iiij. anesi.*. p°. duum, cumini æthiopici.*.pond. duũ, rapæ seminis. *.p°. v. & uictoriati, napi syluatici seminis.*.pond. trium, anatis fœminæ recentis.*.p°.ij. anatis masculi sanguinis aridi.*. pond. iij. hœdi masculi sanguinis aridi.*. p°. iij. testudinis marinæ sanguinis aridi.*.p°.vi. S. anseris masculi sanguinis aridi.*.p°.iij.

mellis

mellis attici qđ satis erit. Facit ad omia: hæc ego cõposita habeo. CLXXVIII.

Quoniam antidotos, quas optimas sciuimus, posui in facientibus ad omne malum uitium: aliud medicamentum etiam ex multis rebus, simplicia quoque medicamenta, & propria remedia monstraui. Interdum enim hæc melius aduersus quædam, quàm antidotos faciunt. Trademus autem singulorum malorum medicamentorum epotorum signa, quò facilius intelligatur, qd quisque sumpserit, & qua ratione adiuuari debeat.

Ad cicutam. CLXXXIX.

CIcutam ergo potã caligo, mẽtisq; alienatio, et artuũ gelatio insequitur, ultimoq; præfocãtur qui eam sumpserunt, nihilq; sentiunt. Adiuuari autem debẽt in initijs uino mero subinde quamplurimo caldo, & per se, & cum pipere, & cum styrace poto. Atqui maximè prodest lac asininum datum: si minus, uaccinum, aut quodlibet. Oportet autem & aluum acri clustere ducere.

eorum, & extrà super uētrem imponere farinam ordeaceam, uel triticeam coctā ex uino caldam.

Ad opium. CLXXX.

Opium potum, quod quidam meconium uocant, ab odoris grauitate intelligitur: papaueris enim uiridis, cuius succus est, qualitatē repræsentat. Facit autem capitis grauitatem, gelationem & liuorem artuum, sudoresq; frigidos manare. Præterea spirationē impedit, mentem soporat, sensus' que abalienat. Adiuuari porrò debēt qui biberunt, aqua cum oleo in uinū admixtis, sæpius datis, & frequenter reiectis per pinnam aut lorum uomitoriū. Prodest & uini cyathus, & passi & olei cyathus eadem ratione datus. Item uinū & acetum pari mensura datum ex aqua mulsa cum rosa eius mensuræ, ita ut ista subinde cogātur reijcere. Præterea caput rosa & aceto sine intermissione curet, eorumq; pedes adsiduè fricentur manibus siccis, aut linteo aspro inuolutis. Prodest & sinapi ex aceto tritū, circundatū pedibus

pedibus cruribusq́ꝫ, & à somni tempore prohibere ne obsopiantur.

Ad altercum. CLXXXI.

ALtercum, quod Græci ὑοσκύαμον uocant, qui biberũt, caput graue uenisq́ꝫ distentum habent, mente abalienabuntur cum quadam uerborũ altercatione, inde enim hoc nomen herba trahit altercum: postea sopiuntur, & omni sensu carent, liuiscẽtibus membris eorum. Adiuuantur autẽ lacte poto asinino quãplurimo, uel quolibet alio recenti per se, uel decocto. Sed ij prius aqua mulsa sæpius pota cogãtur per pinnã reijcere. Opio læsi similiter curent.

Ad gypsum. CLXXXII.

GYpso poto stomachus, uẽterq́ꝫ dolore uasto urgetur, frigidus sudor subsequitur, oculi sanguilenti conspiciuntur, urina alba redditur, concrescit in aliqua parte uentris quod potum est, & tactu quasi saxum percipitur. Adiuuari autem debent qui his malis uexantur, lixiuio è sarmentorum cinere facto quamplurimo poto. Item aqua thymũ,

aut origanum decoctum habente.

Ad spumam argenti. CLXXXIII.

SPuma argentea pota, quam Græci λιθάργυρον dicunt, uentris infert grauitatem, inflammationem, postea dolorem cum urinæ difficili exitu procedente tempore: coloris quidem quasi plumbei sunt: præcipuè hæc deformitas circa faciem deprehenditur. Suppurãt autem plurimæ partes eorum. Adiuuãtur secundum reiectionẽ aqua mulsa, acriq; curatione, pipere, myrrha, apij semine, põdere pari in unũ mixtis, ex eoq; medicamẽto. ✶. p°. unius dare cum uini cyathis tribus quatuor'ue cotidie potis.

Ad cerussam. CLXXXIIII.

CErussa, quam Græci ψιμμύθιον uocant, qui biberunt, facilè deprehenduntur, linguam enim albam habent, commissuras'que dentiũ albicantes. Præterea nauseant, reijciunt poto medicamento, caligant, magis magisq; uertigine quadam urgentur. Postea spiritus uia intercluditur, & præfocantur. Adiuuantur autem post uomitum ab oleo,

leo, uel ab aqua mulſa, cremore ptiſanæ caldo largiore accepto, ſed bene uncto. Item lacte cū melle poto. Facit & mal ua diſcocta, conciſa, ſale & oleo pipe-reꝗ condita, & pro ſorbitione data per ſe, uel cum urtica, herbaꝗ mercuriali. Proſunt & nucleorum perſicorum inte riora ex uino trita atꝗ pota quampluri ma. Item lixiuia calda ex cinere ſarmen torum facta.

Ad coriandrum. CLXXXV.

CORiandrum datum apparet qui-dem ab odore ſpirationis totiusꝗ corporis. Redolet enim & hoc herbam ut infectum. Intelligitur autem ex gu-ſtu. Facit porrò raucitatem, & mentem mouet. Adiuuari autem debent qui bi-berunt, ex uino mero atꝗ plurimo, uel aqua marina, uel muria dura pota. Item ouis anſerinis ſorbilibus plurimum ſalis habētibus, uel iure gallinaceo, agnino' ue quampinguiſſimo, & ſalſiſſimo per ſe poto.

Ad leporem marinum. CLXXXVI.

LEporis marini guſtus nō abſimilis

illotis piscibus, aut etiã putentibus: qui sumpserunt autem, stomacho uesicáqȝ adficiuntur, ita ut urinam quidem diffi-culter, & cum dolore, purpureiq́ȝ colo-ris reddant. Stomacho item tento & do-lenti sunt, auersoq́ȝ ab omni esca, præci-puè pisce. Nauseant præterea & subin-de reijciunt spumosa, interdum biliosa aut sanguilenta, & maximè cum simula uit, aut nominauit aliquis piscem. In so-mnis littoris pulsi fluctus uidentur sub-inde audire. Oculi eorum exhulceran-tur, genæ inflantur. Coloris mali, & ue-luti plumbei fiunt, minutatimq́ȝ per ta-bem quasi phthisici consumuntur. Adiu uari autem debent hoc malo circũuen-ti, lacte muliebri, uel equino, uel uacci-no, aut asinino quãplurimo cotidie per se, aut cũ melle sumpto. Prodest & mal uæ sorbitio benè uncta & salsa. Itẽ pro-sunt malorum punicorũ grana adsiduè data. Benefacit & pix cedria, si quis in-de bina, ternáue cochlearia eius sumpse rit per se, uel ex passi cyathis duobus tri bus'ue. Item benefaciunt iuniperi tritæ quam-

quãplurimo cũ passo, aut per se datæ.

Ad salamandram. CLXXXVII.

SAlamandra quibus data est, lingua exasperatur, corpus inualidum fit: præter hoc torpet rigoribus quibusdam & liuoribus quasi maculis uariaẽ. Adiuuari autem debent quibus impacta est, melle quamplurimo per se, uel cum resina ex pinu, cuius etiam tenera folia cũ herba quam Græci χαμαιπίτυν appellant, decocta ex aqua mulsa prosunt. Item lini seminis farina ex aqua mulsa sumpta quamplurimum bene adiuuat.

Ad aconitum. CLXXXVIII.

AConiti gustus est auster atq; subamarus. Potum autem protinus facit corpus graue & displicens. Mordet autem stomachum & cor adficit: itaque sudor euestigio insequiẽ, multus & frigidus, maximè circa oculos & frontem apparet. Inflantur intestina, & uẽti plurimum emittunt, qui biberunt, capitisq; dolorem habent cum uertigine quadam adsiduè quidem, sed præcipuè cum se è lectulo leuare conantur. Proprium est

autem huius mali medicamẽti protinus liuidos articulos & artus facere. Sed adiuuantur facilè qui id ſumpſerunt, ruta quamplurima pota cum uino: item iure gallinæ pinguis uel bubulæ. Prodeſt & his uinum chamæpythyn decoctam in ſe habens, item acetum melle mixtum, in quo ferri ſtercus, quod σκωρίαν Græci uocant, uſtum, prius inferueſcat ſæpius, & ita detur. Item proficit abrotoni pondo ſextans ex uino datum, & origani pondo ſextans eodem modo datũ. Præcipuè autem adiuuabit, ſi quis coagulum leporis, hinuli, & porci in unum miſcuerit, & dederit ex uini hemina aut cyathis tribus. ✶. pond. i. uel uictoriati pondus.

Ad cantharidas. CLXXXIX.

CAntharides guſtum & odorẽ ſimilem pici è cedro factæ habent. Potæ ſtomachi dolorem, morſusq́ excitant, præcipuè ueſicæ. Quamobrẽ qui biberũt eas, difficulter urinã & cum ſanguine reddunt, exhulcerata ſcilicet ueſica: præterea animo ſubinde linquuntur

deficiunt

deficiuntq́;. Adiuuantur autem cum sæpius reiecerũt, passo cum oleo poto uel omni lacte, sed debent plurimũ eius sumere. Itẽ prosunt eis nuclei pini per se sumpti, uel ex aqua mulsa, aut ex passo triti & dati. Item cucumeris semen purgatum, & lini semen ex passo datum. Adiuuat bene & ius pingue agninum, uel ex bubula factum, & farina triticea pultis more cocta, plurimũ anserini adipis habente. Prodest & samiæ cretæ. ✱. p°.iiij.cũ passi cyathis quatuor mixtisq́; aqua datum. Item oleum irinum ex ruta tritum & potum.

Ad buprestim. C X C.

Bvprestis gustus est nitri similis. Facit autem tumorem stomachiq́; infinitum dolorem, & inflat totũ corpus in speciem hydropici. Adiuuãtur aqua ficus aridæ decoctæ, & ipsa ficu plurimum sumpta. Item passo plurimum & lacte muliebri, & iure suillo pingui accepto, & nitri. ✱. p°.iiij. cum aquæ hemina dato, & cæteris quæ supra ad canthàridas scripta sunt.

Ad dorycnion. CXCI.

DOrycnion gustum quidem habet lactis, potum uerò singultus crebros facit, & uomitus frequenter concitat. Reijciunt autẽ ab stomacho ramenta, quæ etiam simillima torminosis, sub indeq; animo deficiuntur. Adiuuari autem debent læsi eo, lacte asinino, equino, bubulo, conchilijs omnibus crudis atq; decoctis.

Ad Ixiam. CXCII.

IXia, quam quidam chamæleonta uocant, odorem habet, cũ sumitur, ocymi: pota autem linguæ tumorem facit. Mentem abalienat, uentremq; & om̃es naturales exitus supprimit. Adiuuãtur autẽ læsi ab ea, absinthio poto cũ uino. Item castorei. ✻. p°. ij. dato ex uino cyathis quatuor, & rutæ fruticibus quinq; uel sex. Facit bene & chamælea. ✻. p°. triũ, ex uini cyathis tribus aqua mixtis, nec minus radix laseris ex uino data. Tragoriganum eodem modo datum.

Ad ephemeron. CXCIII.

EPhemeron potũ protinus quidem totum

totũ os prurire facit uelut ſcylla tactũ, poſtea etiam adurit quaſi pipere manducato, ſecundum hæc quoq; ſtomachum mordendo exhulcerat: atq; qui id biberint, primum ab ore ſanguinem expuunt, deinde ex ſtomacho cruorem reijciunt, poſtea per ſellas, & iam abundantius eundem deijciunt. Adiuuabuntur autẽ læſi ab eo, polygonij ſucco quamplurimo per ſe poto, uel arido trito pondo libræ, dato cum aqua. Præmacerantur autẽ mala cydonia, aut uitis capreoli, aut myrti baccæ, aut eiuſdem folia.

Ad toxicum. CXCIIII.

TOxicum cuius ſit guſtus haud facilè quiuis dixerit. Verum cum potũ eſt, eueſtigio ciet dolorem omnium interaneorum infinitum, & uelut telo traiectorum, concitatq; mentis furorem, cogitq; exululare, & palpitare lingua ſimiliter decollatorũ capitibus: nihil enĩ poteſt intelligi ex uoce eorum. Adiuuantur autem qui id biberũt, roſa pota, aut oleo irino, coactiq; frequentius reijcere, Item aluo acri clyſmo ſæpius du-

cta, postea passo, lacte, & antidoto mithridatio.

Ad pharicum. CXCV.

PHaricum & ipsum dicitur ex compluribus componi, gustumq; habere nardi. Potũ autem facit spasmon, citò exanimat. Adiuuant uerò læsi ab eo saliunca, id est, nardo syluestri quamplurima ex uino sæpius data. Item olusatri radice aut semine ex uino dato. Benefacit & hoc medicamentum: galbani puri. ✻. p°. duum, myrrhæ. ✻. p°. unius cũ passi cyathis quatuor datũ. ✻. p°. i. et hoc etiam ad omne medicamentum facit.

Ad tauri sanguinem. CXCVI.

TAuri sanguinis potum quamuis quis difficilè cælauerit, hũc tamen uestigia cruoris relicta inter dentium commissuras produnt. Nauseant autem & præfocantur qui biberunt, cùm gelatur. Sed adiuuãtur aceto calido sæpius poto & iniecto per se, uel cum nitro laseris'ue radice.

Ad lac potum. CXCVII.

LAc potum & gelatum odore spirationis

tionis (si non confitebitur qui laborat) cognoscetur: præfocant autem & hoc homines. Adiuuari autem debēt qui ab ea laborant, menta quāplurima sæpius sumpta. Item coagulo agnino, leporino, porcino, uictoriati pondere ex aqua bis ter ue dato. Prodest & laseris radix cum posca, & aluus acri clysmo ducta.

Ad fungos. CXCVIII.

FVngis uenenatis cum quis laborat, primum nauseat, nec quicquam magnopere reijcit: postea stomachū uentrisq́ & præcordiorum infinitos habet dolores, manant sudores frigidi per artus, qui & ipsi gelantur celerrimè, nisi citè succurratur. Adiuuantur autem radice ea quam nos edimus, acri quamplurima per se, uel cum sale manducata, eius'que semine, si ipsa non fuerit, poto ex uino. Item ruta ex aceto trita & pota proficit. Nec minus lixiuia cineris ex sarmentis pota. Adiuuat & nitrū aceto dilutum & datum: eodemq́ modo æris flos datus, & mel cum aceto dilutum quamplurimum deuoratum.

Oportet autem & oleo antè multo poto cogere eos reijcere quātumcunq; potuerint, & eodem caldo subinde artus perunctos expressius fricare.

Ad Irudinem. CXCIX.

IRudinem, quā quidam sanguisugam uocant, deuoratam, & adhærentem faucibus, eoq; ipso molestiam, titillationemq; quandam præstantem, excutere oportebit aceto quāplurimo epoto per se, uel cū sale, aut nitro, aut lasere. Idem faciunt & niuis glebulæ quamplurimū deuoratæ.

Medicamentorum malorum non nocet nominum, aut figurarū notitia, sed ponderis scientia: hanc porrò medicus nec quærere, nec nosse debet, nisi dijs, hominibusq; inuisus meritò esse uult, & contra ius, fasq; professionis egredi. Illas autē figuras, dico, & nomina necesse est ei scire, ut & ipse deuitet, ne per ignorantiā aliquam sumat, & alijs idem præcipere possit: hoc enim propriū est Medicinæ, & illud execratissimi pharmacopolæ contrario oppositi uirtuti eius.

eiua, ut & in cæteris artibus animaduertitur: nulla enim est, quæ nõ habeat aduersantẽ sibi sua specie similitudinis malignam professionem.

Ad suspicionem mali medicamenti. C C.

QVoties autem suspicio mali medicamenti accepta fuerit, primùm assumere oportet quæ nauseam faciũt, uel oleũ per se, uel cum aqua, & reijcere: deinde ea quæ uentrem molliũt, tanquàm lac, album ius pingue & salsum, chamæleam non cessantem inijcere clystere. Postea remedia propria ad singula quoque & antidotos sumere.

Implicitas Medicinæ partes inter se & ita connexas esse constat, ut nullo modo diduci sine totius professionis detrimẽto possint. Ex eo intelligitur, quod neque chirurgia sine diætetica, neque hæc sine chirurgia, id est, sine ea parte quæ medicamẽtorum utilium usum habẽt, perfici possunt: sed aliæ ab alijs adiuuantur, & quasi consumantur. Itaque quamuis ex magna parte ad diætæticos pertinẽtes compositiones iam exhibue-

rimus, tamen quasi claudicat & uacillat hic liber, nisi eas quoque compositiones, quae ad chirurgos pertinēt, posuerimus quarum initiū ex emplastris faciemus.

Emplastrum Triphonis. CCI.

EMplastrū chirurgi Triphonis subuiride quod facit cum uulnus ita actum est, ut os laedatur, uel frangatur, praecipuè caluariae, κεφαλϊκή ideo à Graecis dicitur. Idem si os scabrum, aut putre uetustate uitij factum est, expurgat & educit, quantum eius alienū est. Facit praeterea ad canis morsum, & ad hulcus recens molle. Squama aeris cyprij ✱. p°. xij. thuris. ✱. pond. vi. ammoniacae guttae. ✱. p°. sex, resinae pituinae, id est, ex picea arbore. ✱. pond. x. S. resinae terebinthinae. ✱. p°. vi. adipis uituli pon. quadrans, cerae pond. triens, olei p°. semūcia, aceti cyathus unus & dimidius: acetum intritum consumatur ad omnia quae teri debeant, dum leuia habuerint mellis spissitudinem: cera, & utraque resina cum adipe purgato & oleo liquescāt, & incoquant, donec habeant spissi cera-

si cerati temperaturam,feruentia superfundent rebus quæ sunt in mortario minutatim, & pistillo subinde dũ calet, & permiscebunt. Atq; ita dum desinit feruere,emplastrum manibus subigetur,et redactum in rotundas ampliores, quas magdalidas dicunt,reponetur.

Emplastrum Megetis chirurgi. CCII.

EMplastrum Megetis chirurgi subuiride ad eadem facit, componitur similiter, accipit hæc: Squamæ æris cyprij. *. p°. xxv. ammoniaci guttæ. *. p°. xxv. terræ mali, quod ἀςἰςολοχίαν Græci dicunt. *. p°. xx. iris. *. p°. xx. aluminis fissi. *. p°. xx. myrrhæ. *. pond. xxij. resinæ terebinthinæ. *. p°. iiij. pituinæ resinæ. *. p°. iiij. adipis taurini. *. p°. iiij. ceræ. *. pond. iiij. olei ueteris sextarium unum,aceti acris sextarios. iiij. Componitur hoc medicamentum cum Caniculæ sydus oritur,teritur in sole donec acetum omne consumatur. In quibusdam hoc emplastrum efficacius, in quibusdã superius positum inuenitur.

Emplastrum uiride Triphonis chirurgi. CCIII.

EMplastrum uiride Triphonis facit ad uulnera recentia, quo utebatur etiam in gladiatoribus, coloris boni εὐχροον ideò etiã appellabat. Recipit hæc: æris usti p°. sextantem, aluminis rotundi p°. sextantem, salis ammoniaci pon. sextantem, thuris pollinis p°. sextantẽ, æruginis rasæ p°. trientem. Hæc teruntur ex aceto aliquot diebus, postea ceræ p°. dua, resinæ frictæ p°. dua, cũ olei ueteris p°. dextante, liquefacta ab igne mortario superfunduntur, & mixta manibus subiguntur.

Emplastrum uiride Traseæ chirurgi. CCIIII.

EMplastrum uiride Traseæ chirurgi ad recentia hulcera minus acre: æris usti. ×. p°. duodecim, salis ammoniaci. ×. p°. nouẽ. Hæc terere aceto per aliquot dies oportet, donec uiridis color appareat, postea adijcere aluminis fissi. ×. pon. vij. Vbi iam omnia leuia facta fuerint, & mellis liquidi temperaturam habuerint, ceræ pondo libra, resinæ frictæ pondo libra, cũ olei cyathis quinq; liquefacta

liquefacta super ea adijciũtur, & rursus mortario subiguntur. Refrigeratumq́ manibus subigitur ac reponitur.

Emplastrum Triphonis chirurgi uiride. CCV.

EMplastrũ uiride Triphõis facit ad recentia uulnera, morsus hominũ, sed pręcipuè ad uetera hulcera, quæ nullo modo cicatricẽ ducunt, & callos eminentes circa se habent. Oportet autem tunc nõ linteolo, ut cætera, inlinere, sed dilatatum magis manibus in magnitudinem uulneris satis crassum imponere, superque linteola carpta plurima, deinde spõgiam nouam, ex uerbenis murto oleaq́ factis. Constat ex his: æruginis. ✱. p°. iiij. squamæ æris. ✱. p°. sex, thuris pollinis. ✱. pond. vi. galbani. ✱. p°. iiij. aluminis rotundi. ✱. p°. iiij. resinæ pituinæ. ✱. p°. xxv. ceræ. ✱. p°. xxv. olei pon. sextante, terebinthinæ p°. selibra, aceti quod satis est. Cõponitur eodem modo quo & superius scripta uiridia emplastra sunt.

Emplastrum uiride Gliconis chirurgi. CCVI.

EMplastrum uiride quod sui generis, meo iudicio, superat omnia, uo

catur Isis. Accipit hæc: æris usti, æris cy-
prij, æruginis rasæ, salis fossitij, guttæ
ammoniaci, thuris masculi, mali terræ
rotundi, quæ ἀρισολοχία στρογγύλη Græcè
dicitur, mali terræ sarmẽtorum, quibus
unguentarij utuntur, dicitur autem ari-
stolochia clematitis, aluminis rotundi,
singulorum pond. unciam, myrrhæ, gal-
bani, aloës, singulorum p°. sextantẽ, ce-
ræ p°. trientem, resinæ colophoniæ p°.
iiij. uel dua & bessem, olei sextariũ unũ.
Hæc eñ galbano, resina, cera, et oleo su-
per ignẽ liquefacta, miscẽtur mortario,
præterea cæteris ex aceti sextario uno.
Facit hoc emplastrũ ad detectam mem-
branam tegentem cerebrũ: de industria
à medicis cũ terebratu exciditur, quod
lædit eam os, uel alioquin detectam, ro-
sa dilutum & impositum. Item facit
ad capitis diutinum dolorem, quem κε-
φαλαλγίαν Græci appellant, dolenti lo-
co raso superpositum, nec minus dies ui-
ginti. Item facit ad oculorum imminen-
tes epiphoras, superpositum frontibus.
Cæteras eodẽ modo sanguinis eruptio-
nes è

nes è naribus adiuuat. Et hulceribus factis eiusdem partis rosa dilutũ prodest. Nec minus angina correptis faucibus, extrà superpositum, & toto collo. Parotidas initia habentes discutit, suppuratas iungit. si quis emissarium collectionis apto loco, id est, infra sinum ubi collectio est, fecerit, quod ὑπόχυσιν Græci dicunt. Eadẽ ratione suppurationibus in mammis mulierum futuris, aut factis prodest, iũgit omnem partem diuisam, & fibulis arctatam. Præcipuè cum intestina prolapsa & reposita sunt, atque sartũ uulnus, quod à Græcis dicitur γαστροῤῥαφία. Lateris, stomachi, uẽtris, iecinoris, lienis dolorẽ sedat. Adiuuat cœliacos, torminosos uẽtri toto circundatũ. Item uesicæ tumẽti prodest. Eodẽ modo lumborũ dolorem leuat. Ad luxatum omne & eiectũ, & repositum articulamentũ benefacit. Et ad podagrã præter quoduis aliud medicamentũ satis cõuenit, & huic mirificè prodest. Fistulas rosa dilutũ sanat. Ad carbũculos & cancer imponendũ est: purgat enĩ, nec patitur latius

ſerpere: uetera hulcera cicatricē ducere cogit. Punctus neruorū muſculorū, qui periculoſiſſimi ſunt, quos νύγματα Græci dicūt, ſine inciſiōe aut diuiſione ſanat cyprio oleo dilutum. Ad neruorum uitia omnia acopo melius facit.

Eiuſdem nigrum. CCVII.

EMplaſtrum nigrum eius Barbara dicitur, facit ad omne recēs uulnus & contuſum, hoc plerique in gladiatoribus utuntur. Picis brutiæ. ✱. p°. centum, reſinæ frictæ. ✱. p°. centum, bituminis iudaici. ✱. pon. centum, ceræ. ✱. p°. centū. Hæc cōciſa in minima fruſta, coquuntur cum olei ſextario uno donec ſpiſſentur: quibus depoſitis ab igne, & deſinentibus nimis feruere, adijcitur ſpumæ argenteæ. ✱. p°. x. ceruſſæ. ✱. pond. x. æruginis. ✱. p°. v. Et hæc autem cum aceti hemina terere oportet, & minutatim aſpergere, ne efferueſcat medicamentū. Vbi his adiectis & intermixtis intepuerit medicamentum, opopanax oleo dilutus exiguo. ✱. p°. duum adijcietur: deinde refrigeratū manibus, & ſub-

actum

actum medicamentum, & in partes diuisum, reponit. Huic ergo emplastro, cum ita compositũ est, dum adhuc modicè calet, adijcito thuris pollinis pond. trientẽ: & mirum, quantò efficacius est, sine dolore atq; tumore conseruat uulnera, & celerius sanat.

Emplastrũ nigrum Traseæ chirurgi. CCVIII.

EMplastrum Traseæ chirurgi facit ad omnia recẽtia uulnera. Propriè autem ad neruorum musculorum punctus, contusiones, luxa: & in totum, tumorem non patitur fieri, articulos incisos iungit. Idem & gladiatorum, & omnium hominum ad periculosa uulnera mirificè facit: sinus ueteres, & fistulas iungit: interius iniectum primũ, & postea extrà positum. Ceræ p°. iiij. picis brutiæ p°. iiij. resinæ frictæ p°. iiij. bituminis saguntini, quod est natura liquidum, p°. iiij. cerussæ, æruginis, chalcitidis, misiys, aluminis fissi, aluminis rotundi, melanterias, quæ creta sutoria dicit, qua ligulæ calceolorum denigrant, gallæ syriacæ, singulorũ pondo libra. Hæc

aceto terũtur donec leuia fiant: quibus mellis habẽtibus spissitudinẽ, cera, atq; alia quæ igne liquefiunt, bitumenq; super ignem solutum, superfunduntur his quæ sunt in mortario, postea medicamentum manibus subigitur, & reponitur uase fictili acetum habente.

Emplastrum nigrum Aristi. CCIX.

EMplastrum nigrũ Aristi chirurgi facit ad omne recens uulnus mirificè, ad punctus neruorũ & ad musculorum. Item ad contusum, luxum, præcipuè ad ossa fracta. Sine alligatura enim interdũ dimidio celerius sanat ea, & sine dolore seruat: iungit sinũ. Habet autem hæc: Spumæ argenteæ. ✳. p°. ducentorum, aluminis fissi. ✳. pond. xxx. picis hispanæ. ✳. p°. centum, bituminis iudaici. ✳. pond. centum, propolis. ✳. p°. xxx. æruginis. ✳. p°. x. ceræ. ✳. p°. centum, ammoniaci guttæ. ✳. p°. xxv. terebinthinæ ✳. p°. l. olei ueteris sextarios quatuor. Olei inferuescit spuma argẽtea trita curiose: deinde adijcit̃ bitumen, & ipsum contusum & tritũ. Vbi hæc cerati mollis ha-

lis habent temperamentũ, pix adijcienda est: deinne cera & propolis, postea ammoniacum, à quo ærugo, ultimũ alumen aspergitur. Oportet aũt ubi tumor suspectus est, lanam succidã ex uino sine oleo superponere.

Emplastrum Triphonis. CCX.

EMplastrum nigrũ Triphonis, Basilicon appellatur, facit ad cõtusa, & canis morsum, & furunculos. Idem rosa dilutum explet concaua uulnera. Picis brutiæ. ✱. p°. xl. resinæ. ✱. p°. xl. galbani. ✱. p°. ij. olei cyprei. ✱. p°. sescũcia, cũ oleo cõmuni. ✱. p°. ix. liquefiet, & coquitur donec coëat, post hoc resina adijcitur: deinde emplastri habens temperamentũ, deponitur cacabus, & tepente medicamento galbanum dilatatum, ne uno loco subsidat, adijcitur.

Emplastrum Aristichirurgi. CCXI.

EMplastrum nigrũ, quod τετραφάρμακον dicit, facit ad eadẽ. Recipit hæc: Ceræ, picis, resinæ frictæ paria põdera, adipis taurini dimidiũ: unà omnia coquuntur, donec emplastrum fiat.

Emplaſtrum nigrum Dionyſi *chirurgi*. CCXII.

EMplaſtrum Dionyſi chirurgi facit ad mediocria uulnera, & in teneris corporibus puerorum. Idem iungit belle uulnera, & ſine tumore ſeruat. Spumæ argenteæ. ✳. pon. cxx. olei ſextarios duos. Hæc ſuper ignem mouentur, donec cerati habeant temperaturam: poſt hoc adijcitur aluminis. ✳. p°. xly. & decoquitur uſquedum rufum medicamẽtum fiat: poſt hæc adijcitur reſinæ colophoniæ. ✳. pond. xly. ceræ. ✳. p°. xlv. ubi emplaſtri omnia habuerint ſpiſſitudinem, deponitur cacabus, & tepente medicamento, & cum deſierit feruere, adijcitur galbanum minutatim dilatatũ, quò facilius ſoluatur. ✳. p°. iiij.

Rurſum eiuſdem. CCXIII.

ALterum rubrum medicamẽtum, quo uenatores utũtur, facit ad canis morſum & omnium quadrupedum. Item & ad offenſionẽ in ſtirpe, & cætera uulnera mediocria. Spumæ argenteę p°. quinque ſemis, olei ueteris p°. dua. Hæc coquantur donec coëant: deinde adijci-

adijcitur æris squamæ p°. uncia, & coquitur donec colorem rufum sumat: postea adijcitur ceræ p°. triens, resinæ frictæ p°. duo, ammoniaci guttæ, deposito paulisper cacabo, pond. quadrans, galbani item diuisi in minimas partes, & rursus reposito ad breue tempus, atque iterum reposito & non feruenti, galbani pondo sextans.

Coloris incerti. CCXIIII.

EMplastrum coloris incerti facit ad omnia mediocria uulnera, quadrupedum morsus, contusa uel incisa articulamenta (ut fit) cum ad dẽtem peruenit pugnus. Idem ad furunculos mirè facit, & strumas omnemq; duritiem discutit, si id quis perseueranter imponat. Item cicatricem ducit diutini hulceris, & in totum ad omnia leuia in quotidianos usus mirificum est: tumorem non patitur fieri neq; pus. Hæret, ut fascia nõ sit opus. In balineo non excidet. Hoc ipsum est quod tu desiderasti. Olei ueteris pondo quinque, spumæ argẽteæ p°. quinque. Hæc coquũtur donec coẽat,

poſtea adijcitur his reſinæ pituinæ p°. quinque. Vbi emplaſtri habet temperamentum, adijcitur propolis inalienatæ ſyncerae & bonæ, qualis eſt attica, p°. ſelibra, deinde in cacabo depoſito uiſci de quercu lecti p°. quadrãs: hoc ſemper habeo compoſitum.

Emplaſtrum Euelpiſti chirurgi. CCXV.

EMplaſtrum luteum Euelpiſti chirurgi facit ad tenera corpora mediocriter læſa et abraſa, quæ ἀποσύρματα Græci dicunt. Spumæ argenteæ p°. ſelibra, olei hemina, coquunt̃ dum coëant deinde adijciuntur ceræ p°. duo, reſinæ pituinæ p°. duo.

Emplaſtrum Epiſpaſticum. CCXVI.

EMplaſtrum quod aperit & educit pus, uel ſi quid aliud ſubeſt, ἐπισπαστικὸν dicitur, ceræ p°. libra, reſinæ terebinthinæ p°. libra, nitri rubri pondo libra: hoc teritur ex cinere lixiua, donec leue factum habeat mellis ſpiſſitudinẽ, poſtea ſupradicta cum olei cyathis ſex liquefiũt ad ignem, quibus adijcitur thuris pollinis ſelibra, & ita quæ in cacabo ſunt,

ſunt, mortario ſuperfunduntur & commiſcentur. CCXVII.

Emplaſtrũ albũ ex ſale, διάλων Græci dicunt, facit ad omnem duritiẽ & diutinum dolorem, et ducit ſudores, idem hulcera uetera & calloſa renouat, & facilius alijs medicamentis quæ hoc pollicentur, cogit cicatricẽ ducere. Salis marini, ceruſſæ, olei ueteris paria pondera. Coquitur cũ oleo ceruſſa donec coëãt, & poſtea ſal admiſcetur. CCXVIII.

Emplaſtrum aliud ex ſale nigrũ efficacius, idem ad omnia facit, ſed recipit ſingulorũ p°. libram ſimiliter, olei autẽ ueteris triplex adijcitur. CCXIX.

Emplaſtrum album ad combuſta & perniones: ceruſſæ p°. libram, olei myrtei p°. librã, ſpumæ argẽteæ. ✱. p°. xxiiij. ceræ ponticæ p°. libram. Ceruſſa & ſpuma argentea coquũtur cum oleo donec coëant: poſtea adijcitur cera.

Emplaſtrũ album Pacchij Antiochi. CCXX.

EMplaſtrum album Pacchij Antiochi, quo uti oportet cum in mammis mulierũ, alio'ue quouis loco duritia

fuerit, quæ ad omne medicamentũ exasperatur, quam Græci καρκίνωμα aut κάκοηθες uocant. Facit autem ad combusta & uetera omnia, quæ non facilè cicatricem ducunt. Item ad hulcera ex frigore, uel per se facta. Præcipuè uerò ad ani uitia difficilia & uetera, rosa dilutũ. Cadmiæ botryitis. ✶. p°. viij. pompholygos cypriæ. ✶. p°. vij. molybdenæ lotæ ✶. p°. v. thuris masculi. ✶. p°. iiij. cerussę ✶. pon. lxx. spumæ argẽteæ. l. ceræ ponticæ. ✶. p°. viij. resinæ terebinthinæ. ✶. p°. vij. olei murtei. ✶. p°. centum. Quæ sunt dura, terunt̃ ex uini ueteris sextario uno in quo die & nocte macerentur. Alterci albi, iridis, sertulæ campanę, terræ mali, papaueris syluatici capitum corticis, singulorum. ✶. pond. vi. Cũ leuia facta fuerint, & mellis spissitudinem habuerint, tunc murteũ oleum minutatim in mortario adijciatur: & cum fuerint temperaturæ liparæ, medicamentum conijciatur in nouo fictili cacabo, & coquatur pruna non nimis acri, moueaturq; sine requie ne aduratur: cum emplastri temperaturam

peraturam habuerit, resinæ cera adij-ciatur. CCXXI.

Emplastrum ad combustum mirificè facit: cum multis usus sim, nullũ magis probo, protinus enim impositũ mitigat: postea tollit dolorem, statimq; infinita celeritate persanat. Spumæ argenteæ p°. selibram, adipis suilli purgati p°. selibram, ceræ ponticæ p°. selibrã, ouorum assorum uitellos sex, quos terere oportet, & miscere spumæ argenteæ & tritæ, ceram cum adipe liquefacere, deinde pati coire, postea in unũ miscere.

Lipara ad intertrigines & exasperationem. CCXXII.

Lipara ad intertrigines & exasperationem, tumorẽ ani mirifica. Spumæ argenteæ p°. triens, cerussæ p° triẽs, thuris pollinis p°. triens, aluminis fissi p°. quadrans, adipis suilli curati p°. quadrans, uini austeri ueteris heminæ tres, rosæ sesquilibra, olei acerbi selibra. Teruntur spuma, cerussa, alumen ex uino, deinde adijcitur thus minutum & cretum; & cum primum hæc læuia parue-

rint, cum oleamentis ex uino adipem liquefactum cum rosæ p°. quadrante miscere in unum oportet.

Lipara rufa. CCXXIII.

LIpara rufa facit ad fissuras ani diutinas, quas ῥάγαδας dicunt: eadem & eiusdem partis exhulcerationes, & uitia diutina benefacit. Spumæ argēteæ ✱. p°. xxxvi. cerussæ. ✱. p°. vi. chalcitidis ustæ. ✱. p°. vi. mysios. ✱. p°. vi. resinæ terebinthinæ. ✱. p°. xij. ceræ. ✱. pond. vi. olei murtei sextarios. S. ij. aquæ p°. sextans. Cum aqua teruntur quæ prima posita sunt & olei pōdo dimidio, cū reliquo oleo cera & terebinthina liquefacto mortario superfunduntur.

Ad condylomata. CCXXIIII.

AD condylomata facit bene elateriū siue cera: qđ est succus cucumeris syluatici, cōpositus, rationeq; in pastillos redactus, ex aceto dilutum & perunctum. Itē propolis per se subacta & more emplastri imposita. CCXXV.

Facit bene & resinæ terebinthinæ. ✱. pondo. vi. ceræ idem in uinum cocta igni,

igni, quātum possunt gagatis lapidis triti recipere. Multis & iris contusa & ex uino mixta, cocta & posita uelut farina ordeacea profuit. Facit & androniū medicamētum, qđ initiò posuimus, ad condylomata uino dilutū bene. CCXXVI.

Hoc medicamentum mirificè prodest. Aluminis melini. *. p°. centū, chalcitidis. *. pond. I. fæculæ. *. pond. I. Teritur aceto, cum opus est uino aut aceto diluitur.

Ad hæmorrhoidas. CCXXVII.

HAemorrhoidas sic curare oportet medicamento. Perungaturn centaurij succo p°. duum. Hæc herba latinè fel terræ dicitur, & ubiq; in agris nascitur. Est autem tenuis multorum ramorum in rectum surgentium, florem habet exiguum purpureum. Absinthij succi. *. pondo duum, aluminis liquidi. *. pondo. ij. herbæ pedicularis. *. pondo duum, misyis. *. pondo unius, mellis quātum ad comprendenda ea satis erit.

Hoc peruncto interius ano, aut lana tincta & interius trusa, cum desederint

ad sellam, & apparuerint totæ, medica-
mento rursus bene tangendæ sunt undi
que, & præcipuè radices earum carba-
sis ducũt, specilli latitudine, subinde hau
riente, medico cumulante medicamen
tum, & adstruente, imprimẽteq; donec
combibant: totum enim in ea est, ut ab
omni parte saturentur. Est autem hoc
medicamentum: Chalcitidis ustæ. *. p°.
iiij. æris floris usti. *. pond. iiij. misyis
usti. *. pond. trium, æris squamæ. *. p°.
duum, diffphrygis. *. p°. duũ, soreos usti
*. p°. duum, auripigmenti. *. pond. duũ.
Hæc omnia teruntur, & sicca (ut dixi)
hæmorrhoidibus imprimũtur undique:
post hoc tenue, simplex, rarum linteo-
lum imponere oportet, & super hoc pa
nem autopyron ex aqua maceratum &
tritum, rosaceo oleo adiecto. Hoc me-
dicamẽtum sine magno labore circa se-
ptimum diem cadere cogit hæmorrhoi
das. Oportet autem bis die panem im-
ponere, nõnunq; in nocte si circum ten
sionem senserint aquario, die auriscal-
pio auerso, quam partem κυαθίσκον Græ
ci uo-

ei uocant, sensim tentare, mouere abalie natam oportet, quò celerius excidāt hæmorrhoides. Hoc medicamētum omnē carnē, & omni parte corporis exhulceratam, & excrescentem, & eminentem, sine magno morsu tollit. CCXXVIII.

Si quando non exhulceratas eminentias tollere sine ferro uoluerimus, ut uerrucas, neuos, aliáue eius generis, hoc medicamento utimur. Calcis uiuæ. p°. sex, fæculæ. ✱. p°. trium, uitri usti. ✱. p°. triū. Hæc terere oportet ex cinere lixiua, ex caprifico uel sarmētis, donec leuia passi habeant temperamentum, deinde adijcere rubricæ aut atramenti quod possit colorare ea: deinde patella fictili coquere ad mellis spissitudinem, atq; puxide nigri plumbi reponere. Melius autē recens facit, cuius usus est talis, quod destinatū erit tollere, id ipsum specillo oblinetur crassius, ex interuallo penicillo absterget: & cum satis nigrū quasi perunctum uisum fuerit, desinere oportebit imponere res, & abstergere, & panē ex aqua imponere & rosa. Hoc & stru-

mas ſanat antequàm ſuppurent. Oportet autem, cum hoc medicamentum cauſam fecerit in ſtrumis, nullum aliud medicamentum adhibere, ſanæ enim ita fiunt. CCXXIX.

Cum uerò aliqua pars ſuppurauerit, & timidus fuerit ad ſectionẽ cui id acciderit, uiſcum quamplurimum colligere oportebit: eumq; cum cinere lixiui diutius terere, & aluta inductum imponere, ita formata, & in tantum ſpaciũ circumſecta, quantũ et quale uolumus hulcus, id eſt, emiſſariũ uomicæ fieri, & ea parte ſcilicet imponemus, quantum neceſſe erit aperire. Hoc eodem medicamẽto ſæpe dolores diutinos pectoris, lateris, lumborum ſuſtuli, cum ad nullum malagma aut auxilium cedebant: exhulcerata eñ minima parte cuiuſq; dolentis loci, humoribus poſtea uitium uelutì eijciebatur.

Ad eadem uitia. CCXXX.

MElior triphera, hoc enim nomen ſuperius poſitũ, medicamentum appellatur: facit ad omnia quæ ferro debent

bent tolli sine magno dolore. Idem hæmorrhoidas productas medicamento, quod suprà positũ est, tollit. Vuã nimis iacẽtem sine periculo per auriscalpium lana inuolutũ perunctam, ex parte qua tollenda est, amputat. Oportebit aũt postea aqua mulsea gargarizare, & lentis atq; rosæ aridæ aqua decoctæ. Eadẽ res & palpebram pilosam remediat, si quis radices aduersus naturã pilorum natas oblinierit, donec locus earũ niger fiat.

Recipit hæc: æris floris. ✱. p°. triũ, calcis uiuæ. ✱. p°. sex. tapsiæ radicis. ✱. p°. sex. feculæ. ✱. p°. triũ, nitri. ✱. p°. duum, auripigmenti. ✱. p°. duũ, fellis taurini. ✱. p°. sex. Teruntur ex cinere lixiua qua culinarij utunť, donec habeat mellis liquidi temperamentum. Reponitur puxide nigri plumbi. Hæc puxis in ampliorem stagneam mittitur, habentẽ cinerem lixiuã usq; ad operculũ minoris. Oportet autẽ & hoc medicamẽtum colorare rubrica uel atramẽto. Huic medicamento si anatis sanguinis quasi duæ ligulæ adiunctę fuerint, minus mordebit. CCXXXI.

Quatenus acrium & exhulcerantiũ medicamentorũ habita est mentio, ponemus qua stygmata tollũtur in dignis, & in multis. Hæc calamitas ex transuerso accidit, ut dispensatori Sabini Calui naufragio in ergastulo deprehenso, quẽ Triphon multis delusum, & ne casu quidem literas confusas ullo medicamento habẽtem, liberauit. Allij candidi spicæ capitis tritæ, cũ cãtharidibus uiginti alexandrinis (sunt autẽ uariæ & oblongæ) sulphuris uiui. ※. p°. i. & uictoriati, chalcitis. ※. p°. as semis, ceræ pondo triens, olei pondo triens, ceram cum tritis cæteris admiscuit & imposuit.

Intestini extremi prolapsio. CCXXXII.

INtestinum extremum quibus prolabitur & excidit, quoties prodierit, toties uino calido, uel uerbenis, uel cinere lixiua lauari oportet & reponere. Prodest & pice liquida perũgere & cedria. Interdum uel Andronio perungere, & sicca reponere. Facit & cinis ex sarmentis cribrata aspersa, alumen fissum tritum bene, & eodem modo aspersum,

atq; intestino reposito. CCXXXIII.

Ad testiculi tumorem cupressus bac cæ ex uino coctæ conueniunt, ex faba quasi cōcha multo cum cumino cocta. Item uua passa cū cumino cōtusa in mo dum malagmatis, melle quantū satis est admixto. Idē uua passa, nucleata, contu sa ac mixta eiusdē mēsuræ uel pōderis.

Ad ueretri tumorē & dolorem. CCXXXIIII.

AD ueretri tumorem lens ex aqua cocta, & trita, rosaceo oleo mi xta prodest. Si maior tumor erit, mali granati corium ex aqua coctum & tri tum, lenticulæ pari pondere admiscere oportet. CCXXXV.

Si hulcus sordidū erit, aut cancer ten tauit, aut iam occupauit, Andronios ex uino benefacit. CCXXXVI.

Si cicatrix ducenda.

Desideratur. CCXXXVII.

Omne hulcus in omni parte corpo ris sordidū (id aūt est cum candicat, & quasi crustam perductam albam habet) purgat mel per se, iris arida contusa, uel cum melle. Eadē ratione & terræ mali,

& panacis radix purgat sordida hulcera. Mirificè & hoc medicamentũ purgat, etiam si cancer tentat, est autem leue: auripigmẽti quod Græci ἀρσενικὸν dicunt. ✳. p°. sex, æris squamæ. ✳. p°. trium, elaterij. ✳. p°. i. chartæ combustæ cinis. ✳ pond. iij. cũ opus est, cochlearia tria rosæ cyatho permiscentur, inde linteola carpta continguntur, atq; ita hulceri superponuntur. Hoc medicamentũ citò, & sine ullo morsu expurgat sordidissima hulcera. CCXXXVIII.

Omne purũ hulcus & concauum replet Basilice rosa diluta, ut superius dixi, propè aũt hoc medicamentũ. Medullæ uitulinæ. ✳. p°. iiij. adipis anserini. ✳. p°. duũ, butyri. ✳. p°. duum, medullæ ceruinæ. ✳. p°. duũ, ceræ. ✳. p°. iiij. terebinthinæ. ✳. p°. ij. mellis. ✳. p°. sescũcia, rosæ. ✳. p°. sescũcia, resina cũ rosa liquescit, cui miscent̃ calenti mel & cera, cũ cera prę calfacta in feruẽti aqua cõtundunt̃, atq; ita superioribus miscent̃. CCXXXIX.

Omne hulcus luxurians & crescens carne cõpescit chalcitis per se trita, uel æris

æris flos uſtus. Bene aũt & propriè hoc medicamentum facit, quo Meges utebatur: Calcis uiuæ. ✳. p°. duũ, thuris. ✳. pond. unius, æris ſquamæ. ✳. p°. unius.

Triphonis medicamentum. CCXL.

TRiphon chirurgus carnẽ eminentem hoc medicamento compeſcebat: æris floris uſti. ✳. pond. vi. chalcitis uſtæ. ✳. p°. iiij. myſis uſti. ✳. pon. iiij. æris uſti. ✳. p°. iiij. Hoc acre eſt, & quaſi cauterium cruſtam altam facit: quãobrem cancer non patitur impoſitũ ſerpere, omnem eruptionem ſanguinis ueluti cauterium ſiſtit. Et hoc autem, & quæ diximus imminuit. Cicatricem quoq; ducit, ſi quis tincto, extractoq; ſpecillo, qđ ei quaſi puluis adhæſerit, exiguo oras hulceris tetigerit. Sed propriè cicatricem medicamenta hæc ducunt:

Triphonis ad cicatricem. CCXLI.

EMplaſtrum efficax ad cicatricẽ ducendam: Spumæ argenteæ. ✳. p°. quinquaginta, myſij uſti: chalcitis uſtę, aluminis fiſſi, ceruſſæ, ſingulorum. ✳. pond. iiij. reſinæ terebinthinæ. ✳. p°. xij.

ceræ. ×. p°. v. Cera & resina liquefiunt, deinde cum refrixerunt, raduntur, sicca & bene trita adijciũtur et cõmiscentur.

Emplastrum diacadmias. CCXLII.

Emplastrum διὰ καδμίας Græci dicunt, quod cicatricem ducit, cadmiæ p°. libra, chalcitidis ustæ pondo libra. Hæc teruntur ex uini falerni hemi nis tribus, donec liquefacta mellis habeant spissitudinem: postea fit ceratum ex ceræ p°. iiij. resinæ frictæ p°. iiij. olei murtei p°. iiij. Cum refrigeratum est, ra ditur et miscet̃ his quæ in mortario sunt. Sunt qui liquefacta hæc ipsa dum calẽt, mortario superfundunt, et ita subigunt.

Ad papulas & porriginem. CCXLIII.

AD papulas in capite efferuescentes, uel qualibet parte corporis totius porriginẽ, staphisagria trita, et nitrũ decoctum tritum pari mẽsura, in mixto oleo & uino austero, ante desudationẽ corporis ac postea. Item alumen liquidum ex aceto staphide agria adiecta. Ad epiphoram uerò toto corpore efferuescentem medicamentum prodest.

Ad ignem sacrum. CCXLIIII

ADignem sacrũ benefacit medicamẽtũ: rutæ uiridis p°. triẽs, spumæ argenti p°. bes, aceti sextarius unus, olei uiridis sextarius. Cum aceti parte in spuma & ruta terũtur donec leuia fiant, postea quod superest aceti, uicibus cum oleo adijcitur. CCXLV.

Ad ignem sacrum coriandrum per se tritum benefacit, est enim res uirosa: uel cum pane eodem modo & menta prodest, & cinis de filice facta, aqua cõspersa, oblinita. Item cimolia creta succo solani diluta. Et per se solanum, uel cum pane prodest. CCXLVI.

Facit & ad hoc medicamentum bene: sulphuris uiui, opij, singulorum p°. semuncia, spumæ argenteæ pond. uncia, passo miscentur. Item hoc satis prodest, cerussæ, ✱. p°. viij. aluminis fissi. ✱. p°. trium, thuris, ✱. p°. trium, croci. ✱. p°. duum, sulphuris uiui. ✱. p° duũ. Teruntur hæc solani succo, cum opus est uino diluuntur.

Ad zonam. CCXLVII.

AD zonam, quam Græci ἕρπητα di cunt, faciũt quidem ut supradicta omnia, præcipuè cicuta uiridis bene trita & imposita. Item hoc medicamentũ: cerussæ. ✕. p°. xxxviij. aluminis fissi. ✕. p°. xij. croci. ✕. p°. i. thuris. ✕. pond. duũ. acaciæ. ✕. p°. viij. dyphrygis. ✕. p°. duũ. opij. ✕. pond. duum. Ex aqua teritur, & cum opus est, ex eadem dilutum perungetur. CCXLVIII.

Ad idem melius facit, gallæ, aluminis rotundi, chalcitidis, cretæ sutoriæ, singulorũ. ✕. p°. duum, mysus, corticis malorum, acaciæ, singulorum. ✕. pon. iiij. calcis uiuæ. ✕. pond. xvi. Mali cortex in aceti sextario uno decoquitur donec madida fiat: deinde teritur acacia aceto eodem, macerata nocte & die admiscetur & unà teritur. Postea cætera adijciuntur, & fiunt pastilli: cum opus est diluuntur aqua.

Ad utrunq; autem genus uitij, mirificè medicamentũ Andronicum facit.

Ad

Ad impetigines. CCXLIX.

AD impetigines uua aminea, quæ sic dicitur, bene facit. Est autẽ ru berrima, & in uepribus nascitur, qua fri cari oportet impetiginem, quoad cure tur & non appareat; hoc autem diebus fit paucis.

Ad suggillationes. CCL.

BEnefacit huius radicis recentis suc cus, ad suggillationes & liuores perunctus. Scabiem tollit sulphur ni grum oleo mixtum communi, atq; in ce rati spissitudinem redactum. Hoc etiam lepram, & quam Elephantiam dicunt, sanat: & omnia quæ efferuescunt per se cum inueterauerint.

Ad scabiem. CCLI.

AD scabiem halica ex aceto mace rata, & trita benefacit, exiguo thure adiecto. Item picis liquidæ libra, ceræ. ✶. p°. semis, sulphuris uiui p°. se xtãs, aluminis fissi. ✶. p°. unius. CCLII.

Benefacit oliuæ æthiopicæ commi, quod græcè ἐλαίας αἰθιοπικῆς δάκρυον uo cant, aceto dilutum. Item salicis libri

ex aceto cocti, atq; ita triti & impositi tollunt scabiem. Facit & eiusdem cinis ex aceto ad scabiē. Prodest & farina ordeacea cocta ex posca, si tenerū corpus erit: uel ex aceto, si durū, per dies quatuor aut quinq;: deinde ceratum ex rosa adiecta cerussa, imponere oportet, donec cicatrix ducatur. CCLIII.

Facit bene & hæc compositio: Thuris masculi p°. triens, sulphuris p°. uncia, cæparum p°. sextās, rumicis erraticæ radices aceto quoq; tritæ p°. —. Omnia teruntur: miscetur aceto quod satis erit, id est, dū mellis crassi habeat spissitudinē. Cum opus est, scabiei nitro ex aceto locus fricaē diutius & pressius, deinde hoc medicamentū superlinitē. CCLIIII.

Alia cōpositio ad idem: Scammoniæ ✱. p°. trium, myrrhæ. ✱. p°. unius, æris floris. ✱. p° unius, astulæ regiæ, quā ἀσφόδελον Græci dicunt, radicis. ✱. p°. duū, glutinis taurini. ✱. p°. duū, nitri. ✱. p°. unius, & uictoriati. Terūtur omnia aceto præter gluten, hoc enim pridie maceratum cæteris iam tritis miscetur. Cum opus autē

aũt eſt, antè nitro & aceto locus exaſperatur, deinde hoc oblinitur.

Vt conſummetur liber, malagmata, & acopa adijciemus.

GENERA MALAGMATORVM ad omnẽ corporis ualetudinẽ. C C L V

Alagma ad ὀπισθότονον, id eſt cũ ceruix reflexa eſt in poſteriorem partẽ, aut rigida cũ intenſione oculorũ & maxillarum. Facit & ad κυνικὸν σπασμὸν, cum in utramlibet partem deprauata eſt facies. Idem ad omnem tenſionem, & contractionem neruorũ, & ligationẽ, ἀγκύλην quod Græci uocant. Item ad dolorem omnis partis, quãuis ueterem. Bdellij. ✱. p°. xvi. opopanacis. ✱. p°. viij. galbani. ✱. p°. viij. adipis uitulini. ✱. p°. xvi. piperis grana numero. clx. ammoniaci guttæ. ✱ p°. octo, cachryos. ✱. p°. octo, iris. ✱. p°. xvi. ceræ. ✱. p°. lv. terebinthinæ. ✱. p°. l. Arida quæ ſunt, contunduntur, cribrantur: ſuccum habentia, cum reſina ſubinde admixta cõtunduntur, cera in fruſta

concisa aqua feruēti demittitur, & subacta manibus miscetur cæteris in pilam. Oportet autem pilum ligneū frequenter cypreo oleo perungere. Hoc malagma cypreo oleo liquefactum acopi usum præstat. CCLVI.

Malagma alterum, stomachū, aluum, intestina soluta habentibus & cholericis prodest. Cōfirmat omnē partem & adstringit, quæ hæc desiderat. Aluminis fissi. ✳. p°. sex, rus syriaci. ✳. p°. sex, gallæ ✳. pond. sex, acaciæ. ✳. p°. sex, ceræ. ✳. p°. xl. picis spanæ. ✳. p°. xl. olei melini aut rosæ. ✳. p°. triētem. Acacia uino exiguo macerata terit: cætera et pix oleo alterutro mixta inferuescunt, quibus temperatis adijciuntur cribrata sicca: ijs acacia miscetur, atq; in unum omnia subiguntur. CCLVII.

Malagma pectoris & lateris dolorē, & quicquid ex perfrictiōe est, benè cal facit. Idem ad omnem dolorē prodest. Sansuci contusi sextarius unus, iris con tusæ sextarij. xv. cyperi cōtusi sextarius unus, resinæ terebinthinæ pōdo bes, ce

ræ pon

ræ pondo quadrans, olei cyperi pondo selibra, uini aminiæi sextarius unus.

In uino arida contusa macerantur una nocte & die: oleo, cera, & resina liquefiunt: deinde superfunduntur uino, miscentur manibus. Hoc medicamentum efficacius est secundo, post dies triginta efficacius prodest: initio enim huminidum ualde est, & uix inlitum remanet. CCLVIII.

Malagma ad omnem dolorem, præcipuè iocineris. Spicæ nardi. ✕. p°. y. celticæ, id est, saliuncæ. ✕. p°. x. iris. ✕. pon. viij. mellilotí, quod à nobis sertula campana dicitur, ✕. p°. xxv. cyperi. ✕. p°. viij. ammoniaci thymiamatis. ✕. p°. viij. cardamomi. ✕. p°. vij. croci. ✕. p°. duum, uini falerni sextarius unus. In hoc omnia suprà scripta contusa uno die & nocte macerantur, præter ammoniacum: hoc em̃ aceto diluere oportet, & quasi ceratum facere: postea ceræ p°. dua bes, & resinæ frictæ p°. iiij. rosæ p°. libra, leuia sunt & refrigerata, quæ rosæ & cæteris miscent. Hoc & ad præcordiorũ tensionẽ

benefacit, & uesicæ dolorem. CCLIX.

Malagma ad lienosos & ad iocineris dolorem. Ammoniaci guttæ p°. i. ceræ pond. i. & sextans. Ammoniacũ ex aceto terit, admixto crocomagmate quantum colorare possit, ammoniacũ quod teritur usq; dum leuefactũ mellis crassi habeat spissitudinem: postea cera liquefacta, rosa adijcit mortario, & bene pastillo mixta, manibus utraq; subigũtur. Facit hoc malagma ad luxum, & ad capitis dolorẽ fronti superpositũ. CCLX.

Malagma ad præcordiorum tensionem, uentris, stomachi duritiem cũ dolore. Item ad iecur & lienem prodest. Ceræ. ×. p°. quinquaginta, ammoniaci guttæ. ×. pond. l. iris. ×. p°. xxv. panacis ×. p°. xx. anesi. ×. p°. xxv. nitri. ×. p°. xxv. adipis taurini. ×. p°. xxv. fœni græci seminis. ×. p°. xxv. resinæ terebinthinæ. ×. p°. l. aceti acris sextarius unus, mellis p°. triens. Mel aceto diluendum est, atque arida omnia his macerãda die ac nocte, ceram, terebinthinam, adipem liquefactam in unum cæteris miscere oportet,

&

& manibus subigere.

Malagma ad lienosos. CCLXI.

MYrobalani. ✱.p°.l. aphronitri. ✱. p°.xxx. capparis radicis.✱.p°.xx. cardamomi. ✱. p°.xxv. ammoniaci guttæ. ✱. pon.xxx. ceræ p°. selibra, irini olei p°. selibra. Cera irino soluitur, quibus ammoniacū aceto dilutū misceť, & postea arida quæ sunt cōmiscenť. CCLXII.

Malagma ad omnem dolorem ueterem, & qualibet causa factū, præcipuè ad lumborum dolorem, qui antè leniter scarifiant. Recipit hæc: bdellij p°. trientem, styracis p°. trientem, hyssopi p°. trientem, ammoniaci p°. trientem, piperis albi p°. trientem, thuris p°. trientem, baccæ lauri aridæ p°. dua, terebinthinæ p°. trientem, opopanacis p°. trientem, adipis taurini p°. trientē, medullæ ceruinæ p°. trientem, propolis p°. selibrā, olei ueteris p°. libram, ceræ p°. duo, thuris pollinis p°. libram. Oleū, cera, resina, propolis liquefiunt: deinde thuris pollinis p°. superius dictum adijcitur, & cætera minutatim, uel in unum contusa: opopana

cem oleo diluere oportet. CCLXIII.

Malagma quod discutit strumas, parotidas, panũ, quod Græci φύγεθλον uocant. Idem omnem futuram suppurationem dissipat, factam aperit. Facit & ad dolorem articulamentorũ, uel cuiuslibet partis: præcipuè ad lumborũ dolorẽ, atq; inflationem stomachi uel coli. Picis hispanæ, aphronitri, resinæ pituinæ, ceræ, laurus baccarum, singulorum. ⁎. p°. xxxv. adipis taurini. ⁎. p°. xv. ammoniaci guttæ. ⁎. p°. iris Illyricæ. ⁎. p°. xv. galbani. ⁎. p°. xij. piperis albi. ⁎. p°. xv. Quæ debẽt liquefieri, soluuntur igne et oleo, cætera cõtusa temperatis asperguntur: ultimo loco tepente medicamento laurus baccæ miscentur. CCLXIIII.

Malagma ad omnem dolorẽ corporis articulorum. Facit & ad podagram. Idem discutit uomicas, aut aperit, præcipuè in pectore & interaneis. Prodest & lumborũ doloribus. Cerę. ⁎. p°. viij. ammoniaci. ⁎. p°. x. bdellij. ⁎. p°. x. iris. ⁎. p°. vi. galbani. ⁎. p°. iij. terebinthinæ. ⁎. p°. v. Contundunt̃ ordine quo scripta sunt, pilo ligneo, cyprino oleo qđ in uino subsidit,

ſidit, perunčto: cera in aquam feruētem in minimas partes cõciſa dimittit, & ſub acta manibus in pilam coniicit. CCLXV.

Malagma item ad contuſionē lateris. Idē facit ad ſuſpectas uomicas aut iam factas. Praeterea ad iecinoris, praecordiorū duritiā uel dolorē benefacit. Proderit & in omni loco dolenti impoſitū. Cyperi, ammoniaci guttae, cardamomi, bdellij, thuris, reſinae terebinthinae, ſingulorū p°. bes: thus & bdelliū macerant pridie uini hemina una: caetera contundunt, cera p°. libra & triēs, & olei cyprini ſextarius unus cū terebinthina liquefiūt, caeteriſq; cõmiſcent. Quidā adiiciunt myrrhae partē, croci partē ſextantē, cinnamomi partē ſextantē. CCLXVI.

Malagma ad luxum, cõtuſum, canis morſum, parotidas, ſtrumas, podagrā. Cerae p°. dua, reſinae frictae p°. dua, picis hiſpanae p°. tria, ammoniaci p°. libram, thuris pollinis p°. ſemis, galbani p°. ſemis, aceti ſextarios duos. Ammoniacū tritū cum aceto ſoluit igne; deinde reſina, cera p°. ix. adiicit, & coquitur uſque dum ſpiſſetur; poſtea thus admiſcetur,

Vbi emplastri habuerit temperamentum, medicamentum tepenti galbano adijcitur. CCLXVII.

Malagma ad podagrā, & omnem dolorē & tensionē neruorū, recipit hęc: ammoniaci guttæ p°. i. ceræ p°. i. axungiæ ueteris selibrā, olei ueteris p°. trientem, olei cedrini p°. unciam, rosæ pond. sextantem, cyprini p°. sextantem, croci p°. sextantem, asij lapidis pondo unciā, myrrhæ p°. unciam, aphronitri p°. semunciam. Patella noua liquefit axungia, cera cū oleo uetere: quibus adijcitur ammoniacum tritū, & mouetur usq; dum soluatur: postea oleum cyprinum, rosa, & cedria in unum miscent: & tunc subducitur flāma, ne ferueścat medicamentum: secundum quæ adijcitur crocū tritum ex aceto, deinde myrrha trita per se aspergitur, ultimū nitrum, & asius lapis fœnicio inducitur.

Acopi genera & compositiones. CCLXVIII.

ACopum ad perfrictionem, lassitudinem, tensionem neruorū. Idem hyeme non patitur perfrigescere artus: hoc

hoc Augusta utebat. Sansuci floris sextariũ unum, fœnigræci sextarium unũ, rosmarini foliorum sextarium unum, uini falerni congium, olei ueriafri sextarios quinq; . Præter oleũ om̃ia in unum triduò macerare oportebit, quarto die oleum adijcere, & coquere in pruna nõ acri medicamentũ, donec uinum cõsum matur : postea recolare per linteum duplex oleum, cui adhuc calenti ceræ ponticæ bessem miscere. Reponitur medicamentũ fictili uel stagneo uase. CCLXIX.

ACopum quod per uindemiã componitur, antequàm mustũ deferuescit : musti recentis congij quinq; , in hoc & olei ueriafri p°.l. macerantur: res quæ infra scriptæ sunt cõtusæ, & percribratæ grandioribus foraminibus cribri. Iris illyricæ. ✱. p°. xl. cyperi. ✱. p°. xl. fœnigræci. ✱. p°. xl. piperis nigri p°. xl. xylobalsami. ✱. pon. xl. calami odorati quo unguentarij utuntur. ✱. p°. lxxx. spathæ qua unguentarij utunt. ✱. p°. lxxx. schœni. ✱. p°. lxxx. saliuncæ. ✱. p°. lxxx. casiæ nigræ. ✱. p°. xxiiij. cardamomi. ✱. pond.

xxviij. styracis. ×. p°. xxviij. costi. ×. p°. xxviij. myrrhæ ammineæ. ×. p°. xxij. casiæ daphnitidis. ×. p°. xxiiij. fertulæ cam panæ. ×. p°. xiij. aspalathi. ×. p°. xl. Hæc cum musto & oleo macerantur uase stagneo aut fictili per dies triginta. Oportet autē uas bene clausum & alligatum diebus his soluere, inuisere omnia: deinde rursus operire & signare ne uires euanescant: post dies triginta conijciuntur macerata: deinde oleū purum excipiet, quod reponitur fictili uaso: cuius oleaminis uires ad omnem contractionem neruorum tantæ sunt, ut sit uix credibile. CCLXX.

Acopum ad perfrictionem, lassitudinem, neruorū dolorem, grauioris odoris (superiores enim boni sunt odoris) Ammoniaci guttæ. ×. p°. xv. galbani. ×. p°. iiij. resinæ terebinthinæ. ×. p°. lvi. ceræ. ×. p°. xxviij. mellis. ×. p°. triens, olei ueteris sextarius unus, hyssopi p°. uncia, medullæ ceruinæ p°. uncia, opopanacis ×. p°. vi. Sunt qui hunc nō adijciunt. Ceram, oleum, terebinthinam liquefacere oportet,

oportet, deinde cætera adijcere, nouissi mum ammoniacũ tritum curiose. Hoc qui perunctus erit, etiam à serpente tutus erit. CCLXXI.

Acopum, quo ferè Augusta & Antonia usæ sunt, facit ad perfrictiones & neruorũ dolorem. Idem perunctũ non patitur pfrigescere artus, & refrigeratos calfacit. Cõponitur hyeme hoc modo: Sumere oportet adipis porcinæ sterilis trepondo, uel anseris adipis idem pondus: deinde aqua frigida bene lauare, atque in nouo uase adijcere uini ueteris congiũ unum, aut sextarios tres, nõ nimis contusa ponderis huius. Xylocinnami p°. quadrantem, cardamomi p°. quadrantem, cyperi p°. quadrantem, schœni p°. quadrantem, rosæ aridæ foliorum pond. unciam. sertulæ campanæ coronas decem. Hæc omnia inferuescunt super carbones, deinde perfrigerata eodem cacabo reponuntur: posteróque & tertio die cum inferuefiunt, reconduntur, quæ eodem modo die rursus recalfiunt, & colantur per linteum,

uel ex iunco factũ de industria colum: uinum atq; adeps quæ superest in nouo uaso coniicitur: deinde cũ gelauerit se adeps, oportebit fundum cacabi perforare, & uinũ omne emittere, atq; in priorem cacabum adipem eandem coniicere, & uini eiusdem recentis eandẽ mensuram adiicere, res'que nõ nimis contusas nec cribratas. Nardi syriaci spicæ p°. sextantem, saliuncæ p°. sextantẽ, amomi pond. quadrantem, casiæ p°. quadrantem, myrrhæ p°. trientem, cumami pon. trientem, rosæ aridæ foliorum p°. sextantem. Deinde semel manè, & in nocte semel inferuefacere oportet: idem in postero die cum inferuefacta fuerint, percolanda erunt, in cacabum priorẽ perfusum; sed antè diligenter & spisse obturatum: atque ubi se congelauerit adeps, extrahendum erit spissamentum, quod cum uinum omne fluxerit, quod superest adiice. Vase stagneo uno, uel pluribus, diligenter operto & adplumbato reponitur.

PERORA-

Arum compositionum (si qua fides est) ipse composui plurimas, & ad ea quæ scripta sunt facienti scio paucas: sed ualde paucas ab amicis, quibus æquè ac mihi credo, acceptas adieci: quas cum iureiurando adfirmauerũt sese ipsos expertos esse, ut benefacientes scire ad uitia quæ scripta sunt. Illud aũt te meminisse oportet, mi Calliste, quod initiò dixi, eadem medicamenta in ijsdẽ uitijs interim melius, deterius'ue respondere: ꝓpter corporum uarietatem, differẽtiamq́ꝫ ætatũ, temporũ, aut locorum. Eadẽ enim res nõ dissimiliter dispositis corporibus, nõ possunt eosdem effectus exhibere. Sed adfirmo ex magna parte prosperos euentus (si quãdo opus fuerit) has compositiones habituras.

SCRIBONII LARGI DE Compositione medicamentorum libri finis.

QVONIAM HOC IN SCRIbonij libro frequens est ponderum mētio, nō ab re fuerit pauca hęc subijcere.

PONDERA.

Duodecima pars aßis	*Vncia.*
Sextans	*Vnciæ duæ.*
Quadrans	*Vnciæ tres.*
Triens	*Vnciæ quatuor.*
Quicunx	*Vnciæ quinque.*
Semis, quæ & selibra dicitur,	*Vnciæ sex.*
Septunx	*Vnciæ septem.*
Bes	*Vnciæ octo.*
Dodrans	*Vnciæ nouem.*
Dextans	*Vnciæ decem.*
Deunx	*Vnciæ undecim.*
As	*Libra, unciæ duodecim*
Pondo dua	*Libræ duæ,*
Trepondo	*Libræ tres.*

Sicilicum faciunt drachmæ duæ.
Sextulas senas habet uncia.
Duella sextulæ duæ uocantur.

Sescuncia	*Vncia una & semis.*
Semuncia	*Vncia semis.*

HORVM PONDERVM QVAE- dam apud ueteres inueni- untur notæ.

S — *Semis uel selibra.*
÷ — *quarta pars semißis.*
∸ — *octaua pars semißis.*
vv — *duella.*
2 — *sicilicus.*
Z — *pars unciæ octaua.*
* — *Denarius.*

(*significatur*)

Victoriatus argenteus erat nummus uictoriæ nota signatus: pro quo in cõpositionibus à Scribonio relatis, Galenus duos obolos ponit, hoc est, scrupulum.

Sestertius & ipse argenteus nummus erat, duos asses & semissem ualens.

MENSVRAE.

Ligula cochlearis est mensura. Cyathus, Plinio autore, pendet per se drachmas decem. Sesquicyathus acetabulum implet. Acetabulum eidem Plinio heminæ quarta pars est. Hemina sex impletur cyathis. Dimidium sextarij hemina est. Congius senos capit sextarios, ut Amphora octo Congios. Duplex Amphora Modius est.

libelli adnotatio.

Magna

Iocine=

FINIS.

ANTONII

BENIVENII DE ABDITIS nõnullis ac mirandis morborũ & sanationũ causis liber.

HIERONYMVS BENIVENIVS Ioanni Rosato, Medico & Philosopho, S.

Vm post insperatam amantissimi fratris mortem (qua propterea quòd quicquid in me fugiẽtis uitæ ex tam multis miserijs & languoribus supererat, uno illo niteretur, nihil mihi in terris potuit accidere grauius) eius perquàm sanè honestam, & omni doctrinarum genere locupletem bibliothecã euoluerem, incidi in pleraq; eius ingenij monumenta: quæ ille, ut erat uir doctrina & ætate prouectior, ac multarum rerum usu & experientia pollens, cudebat quotidie. Lectitãti igitur ea mihi, ac sæpius ob memoriam illius reuoluenti, obtulit sese interea libellus quidã, in quo uir summo & studio & diligẽtia præditus, quæcunq; trigesimũ supra se-

cundū iam annū medēti illi admiratiōe digna occurrerant, & ex quorū cognitu usus aliquis posset existere, studiosissimè prout queç acciderant scriptitabat. Delectatus sum, fateor, nouitate ipsa rerum, & uarietate lectionis: measç partes esse duxi, ea quamlibet impolita, & quæ tumultuaria quadā, ut uidebanť, festinatione ex tēpore potius effusa, quàm à cura diligentius exarata, iterū autor relecturus esset, utcūç colligere, & in publicū dare; ne si qua in his utilitas, posteris inuidereť, & unà cū autore periret. Nam cætera quæ de reliquis Medicinæ partibus paulò accuratius scribebat, nō mihi uisa sunt ita maturuisse, quæ in publicū ueniant. Sed ne hæc quidē quæ de pluribus mutilis alioquin ac uariè interlitis uix eruere potuerim, sine te, hoc est sine cuiuspiā excellentis ingenij & doctrinæ uiri cōsilio et autoritate publicare ausim. Ne mihi indies exprobrent temeritatem meā, qui fratris mei, uiri alioquin eruditissimi, informem abortiuum pro maturo & undequaç consummato

fœtu tollens, in patris dedecus & ignominiã prodere festinauerim. Feci igitur quod meũ erat, quod fraternus postulabat amor, quod publica suadebat utilitas. Verũ nisi ad hoc nostrũ officiũ accedat cura & diligẽtia tua, quibus & errata mea, siqua forte in his colligẽdis retractãdisq; admiserim, sedulò dispũgas, & fratris festinatã celeritatẽ, sicubi opus fuerit, tẽpestiuè matures, feci nihil. Vale.

IOANNES ROSATVS MEDICVS & Philosophus Hieron. Beniuenio, S.

Egi amãtissimi fratris tui libellũ de abditis nõnullis ac mirandis morborũ & sanationũ causis, opus uariũ, elegãs, eruditũ, & ut uno me uerbo expediã, dignũ tãto uiro. Magnũ profectò detrimentũ, magna, ut mihi uidet, iniuria fieret, cũ præsentis, tũ futuri seculi hominibus, si tãtæ utilitatis & eruditionis liber illis inuideret. Ego quãtũ ad me attinet, officio fũctus sũ. Reliquũ est, ut nũc tandem per te liber ipse prodeat in publicum: ne si domi cõtineatur diutius, magni criminis reus fias. Vale.

ANTONII BENIVENII FLORENTINI, Medici & Philosophi, de abditis nonnullis ac mirandis morborum & sanationum causis liber.

De morbo, quem uulgò Gallicum uocant. Cap. I.

NOVUM morbi genus, anno Salutis nonagesimosexto supra mille quadringentos à Christiana salute, nõ solum Italiam, sed ferè totam Europam irrepsit. Hoc ab Hispania incipiens, per Italiam ipsam primum, tum Galliam, cæterasq; Europæ prouincias latè diffusum, mortales quamplurimos occupauit. Incipiebãt enim pustulæ genere diuersæ in genitalibus membris, licet interdum, sed rarenter, in capite: & inde per totum corpus diffundebantur. Aliĳs quidem planæ minimæq; extãtes, sed scabræ tamẽ in superficie, & colore

subalbidæ

subalbidæ: à quibus squamæ resoluebantur, & caro sub his corrosa apparebat. Alijs uaris similes, figura rotundæ: & ab his item squamis leuioribus resolutis prominebat caro rubicundior, ex qua uirulētia fœtēs & grauioris odoris profluebat. Nonnulli uerò latioribus corripiebātur pustulis, sed quæ supra cutem non intumescerent, crassiores squamas habentes: ex quibus etiam uirulētia copiosior emanabat, & amotis squamis caro apparebat obscurior ac subliuens, quæ inhulcerata roderetur. Quartū genus erat, quod subalbidis squamis amotis cicatrici simile remaneret, à quo profluens interdum sanguis difficultatē sanationis ostenderet, & similitudine siccam scabiem repræsentaret, cæteris omnino deterius: & licet minus roderet, serpendo tamen uarijs & intentatis insidebat locis. Hoc autē morbi genus plebem plurimū seruosq; afficiebat, ex nobilioribus uerò paucos. Subsequebanť huiuscemodi pustulas, licet etiā interdū præcederent, articulorū dolores,

qui nō minori cruciatu torquerēt, ac se-
nescētibus iam pustulis plurimū inuale-
scerent. Quòd si medicamentis compin
gentibus intrinsecū quis conaretur ex-
trudere humorem, continuò exortæ pu
stulæ in gula & ore ægrotos malè habe
bant. Ex quo etiam nonnulli ob incu-
riam medentis, mortem obibāt: aut, qđ
proximum est, erosis faucibus difficilli-
mè sanabātur. Has aūt nos impetiginis
esse genera, quas Græci λειχῆνας uocāt,
iudicauimus. Quem etiam morbum Pli
nius, quòd ex accepto osculo mentū ue-
naretur, mentagram appellauit. Huius
uerò & Celsus quatuor species esse di-
xit, rubricā scilicet & nigrā: tum et quæ
serpēdo procedit, & quæ item bullulas
uaris similes habet. Materiam autem ha
rum pustularum diuersam quidem, sicu
ti & diuersa sunt genera, iudicamus. In-
terdum enim acuta humiditas sanguini
mixta & erodens dominatur. Interdum
crassior, tenuiori parte absumpta, & ad
atrā bilem uersa. Nōnunquā etiam atra
ipsa insurgit bilis, quæ ab acutiori humi
ditate

ditate non absoluitur, & cutem perforans carnem erodit. Pari quoq; modo exusti humores ad naturã atræ bilis inclinantes efficiunt: qui si densioribus occurrãt mẽbris, quæ perforare nequeãt, figuntur ibidem, & dolores excitant uehementiores donec resoluantur, aut tandem erumpãt in pustulas: quæ etsi alioquin fœdæ & ad sanescendũ difficiles, sine ullo tamen dolore, ut atræ bilis natura est, infectos premunt. Ex quo fit, ut qui eiusmodi afficiuntur pustulis, imperitis sese medicis nõnunquam curandos tradant. Quibus ægritudinis huius causas penitus ignorantibus, dum inter mali initia compingentibus unctionibus illis mederi festinant, sæpe eos aut in mortẽ, aut saltem in deteriorem, uel etiam penitus in insanabilem compellant morbum. Nam cum huic malo causæ insint difficiliores, & quæ uix remoueri queant, ut non sine magno labore, ita nec sine diuturnioris tẽporis spatio sanescere potest. Quare qui ex his festinam sanitatem quærunt, mortem

plurimum, ut iam dictum est, aut saltem diuturniorem morbum nanciscũtur. Si quis igitur huiuscemodi malo uexatus, sibiipsi citra omne discrimen consulere, ac certam salutem acquirere cupit, his utatur medicamentis atq; consilijs, quæ à nobis infrà ponenẽ. Asserunt peritissimi medici, si huiuscemodi morbus toto diffundatur corpore, ijsdem medicamentis curationem suscipere, quibus & lepra curatur. Quare cum iudicaueris sanguinem his misceri humoribus, deduciq; eos cum sanguine posse, optimũ præsidium erit sanguinẽ illico de uena media, quam Nigrã medici uocant, mittere. Contrà uerò si ineptos, & qui cum sanguine minimè fluere possint existimaueris, æquare eos ac deducere medicamento debes. Non inutile tamẽ erit hirudinem, quam sanguisugam uocant, aut cucurbitulas ea parte affigere qua æger magis urgetur. Præsidij indigentiam indicãt, habitus corporis, rubor in loco, tumor uenarum, & si pustulæ sanguinolentæ sunt, Postea uerò ad ea medicamen

dicamenta cõfugiendum, quæ materiæ partẽ deponãt: quod certè felicius fiet, si aluũ duxeris eo medicamẽto, quod habet Myrobalanorũ omniũ partes duas, Radicis barbari partem unam: Agarici, Polypodij, singulorum partem mediã: ſucci fumi terræ, ſenæ, et uuæ paſſæ, ſingulorum partem quartam. Quæ tudicula attrita bulliant in aquæ libris ſex, donec quarta defecerit pars. Tum decolata comprimantur, & additis mellis libra, ſcamoneæ unciola, & ſiliquæ ægyptiacæ uncijs duabus, paruo igne in unam redigantur compoſitionem. De qua deuoret æger unciolam mediam. Demũ aggredi debemus potiones materiam æquantes, ut ex fumo terræ, endiuia, aceto, ſaccaro, limonum citrique acidoſucco. Aut eam, quæ habet Myrobalanos omnes, fumum terræ, endiuiã, bugloſſam, meliſſam, boraginem, uiolas, abſinthium, thamerindum, epithamum, et roſam. Quibus additis ſucco fumi terræ atq; ſaccaro, bulliant, & ad potionis formam redigantur. Materia tan

dem æquata deducať aluus medicamento potentiori, quod deponat humorem quē excernere uolueris: ſicuti ſena, polypodio, albo ueratro, lapide ſtellato, ſcammonio, compoſitione filij Amech, Inda, et alijs multis quæ doctores extollunt: dummodo non obliuiſcaris nutrire ea in lactis aqua: quæ ſiue in potione ſiue buccella accipies, optimum & excellens auxiliū inuenies. Verùm quia humor non una tantum uacuatione ſecernitur, iteranda ſæpius hæc erunt.
Vltimo loco ea ſunt aggredienda præſidia, quæ extrinſecus adiuncta etiā conferre poſſint: ut in craſſiori & glutinoſa materia, quæ incidant: in tenuiori, quæ reſoluant: in media, quæ utrãque operationem cōcilient. Mollire interdū & dolores remittere opportunis præſidijs conuenit. Hoc autem malum tollit acida pars citri, gummi arabicum, gummi nucis plurimæ, ſtorax liquens, & ſinapis, ſi aceto liniant̃. Saliua quoq; hominis ieiuni, præſertim quæ dētibus inhæreſcit, præſentaneū remediū eſt. Aqua ſulphu-

ſulphurea, aqua ſalita, & maris ſpuma, ſuccus pſillij, oleũ ex frumẽto & ex uiolis, ſtorax, et pix armoniacus, helleborũ gũmi rutæ, litargiriũ, tutia, reſina pini, ſpuma argenti, & ceruſſa. Serapion aũt nitri partes duodecim, ſulphuris partes xiiij. excipiebat reſina copioſa, eaq; utebatur. Alij minio ſinopio cerã & oleũ ex roſa addunt, & eo inungũt. Nõnulli uerò reſinã terebinthinam, argentũ uiuum, maſticem, litargiriũ, ceruſſam thymiamaq; excipiunt myrtino oleo, atq; larido: & eo inungẽtes ſudare ægros cogunt. Nec poſtremò deſunt qui fateantur ſe ex ſolo potu medicamẽti, quod habet laccam lotam, aloën ac myrti coctionem, ex eiuſmodi ægritudine ſanos euaſiſſe.

Vermis uomitu proiectus. II.

IOannes quidam faber lignarius, annum agens quadrageſimũ, cũ à cordis dolore ferè ꝑpetuo duobus iam annis grauiter urgeretur, ac ꝓpterea quòd eo ſæpius in mortis diſcrimen adductus fuerat, peritiſſimos quoſq; noſtri ſeculi

medicos, sed frustra, cõsuluisset: tandem ad nos uenit oratũ, ut si quo modo possem, tanto malo succurrerem. Mouit me fateor cum res ipsa, quæ satis per se miranda uidebatur: tum uel maximè uiri lachrymæ, ac nimium miserabilis obsecratio. Cœpi itaq; mecum cogitare an id forte ex malo habitu uentriculi, seu cordis, siue ille calidus frigidus'ue esset, an siccus, simplex aut mixtus. Sed horũ nullus certis indicijs ostẽdebatur. Cordis enim natura nobilis præstansq; tanto tempore huiuscemodi iniuriam non tolerasset: Cum nullum ægritudinis genus imprimi in corde possit, quin hominem ad festinam mortem deducat. Opinanti igitur mihi malignam aliquam & noxiam materiam in uentriculo detineri: quæ, quod uicinus locus sit cordi, ad eius ceruicẽ ascendens hominẽ afflictaret, uisum est eam quoquo modo propellere. Quare medicamento uomitionem fieri iubeo. Eo etsi corrupta ac putrens materia expellitur, nõ tamen dolor remittit. Consulo igitur ut iterũ uomitum

NB. Considerẽ morbi.

mitũ experiatur: quem nihilosecius una intermissa diecula ualidiorem exhibeo. Expulsaq; eo est crassior pituita, & cum ea uermis longitudinis digitorum quatuor satis plenior, capite rubro, leui, rotundoq;, quod pisi magnitudinẽ nõ excederet: cætero corpore lanugine quadam contecto, cauda furcata ad similitudinem nouæ lunæ: pedibus nixus quatuor, duobus in dexteriorem, totidẽ in sinisteriorem partem coaptatis. Admiratus uermis formam medicis eruditioribus ostendo. Nullũ inuenio qui monstrum simile uidisse se unquam fateret. Aderat tamen senior quidam, sed medicæ artis imperitus: qui testatus est similem se uidisse uermem uomitu quoque propulsum ab Alexandro quodam cœnobita: qui statim, ut ille aiebat, proiecto eo, mortuus est. Vocitabat aũt hoc monstrum cordis uermem. At contrà æger ille noster ut primum uermem ipsum euomuit, ad pristinam reuersus est sanitatem.

Lapides in tunica hepatis reperti. III.

MVlier quædam nobilis dolore exorto circa iecinoris partes cũ diu multumq; angeret, ac propterea quãplurimos medicos consuluisset, effugere tamen id malum nullo præsidio poterat. Quare opem nostram unà cum alijs experiri placuit. Cõuenimus igitur plures medici, & quænã essent huius morbi abditæ causæ hinc inde plurimo sermone discussimus. Verùm ut contingere in rebus dubijs plerunq; solet, sententia non cõuenimus. Cũ pars iecinoris abscessum, pars malum habitum iudicasset: nos uerò uitium in membrana contegente inesse credebamus. At illa cũ inualescente morbo paucis pòst diebus, ut nos etiam ex certis indicijs pari consensu prædixeramus, è uita migrasset, mortuæ corpus incidendum curauimus. Et inuentæ sunt in iecinoris membranulæ parte decliuiori congesti lapilli figura & colore diuersi. Alij enim rotundi, alij angulares, quadrati alij, prout positura & casus effecerat, maculis etiã rubeis,

rubeis, cœruleis albisq; distincti. Hi sua grauitate ex tunica sacculum longitudine palmi, latitudine uerò duorum digitorum effecerant. Hanc autē nos mortis causam arbitrati, disputare de obscuris uanum & inutile iudicauimus.

Fluxus sanguinis ex poro. IIII.

NOui hominem robustum admodum, qui trigesimum & sextum agens annum, sæpe mecum conquestus est de certo sanguinis fluxu, quo singulo quoque mense grauiter affligeretur. Interroganti mihi qua parte corporis flueret, id se nescire respondit. Admiratus hominis uerbū, detege, inquam, locum unde fluat. Deposito pallio ilia dextra ostētat, ubi subiacet iecoris pars ima. Diligenter locum oculis lustro, si foramen aut cicatrix in parte sit: omnia æquabiliter posita, lenem et mollem carnem, nullam asperitudinē cicatricis'ue notā inspicio. Ab homine decipi suspicor. Quod ille aduertēs, paucis, inquit, diebus hunc tibi scrupulum demam. Instat enim tempus quo sanguis fluere

consueuit. Reuersus perendie uno superposito digito locum fluxus contegebat; quo amoto, non secus emanauit sanguis, ac si ex incisa uena proflueret. Nec prius fluor ille cessabat quàm sanguinis libra emitteretur. Quo euacuato nullus discernere poterat, unde euacuatio facta esset. Existimaui uenulam foraminibus cutis sua ceruice inhærescere, indeq; stato tempore sanguinē euacuari. Curaui igitur hominem sola sanguinis missione ex uena iecoris singulo quoq; mense. Curiosoq; uictu iniuncto, protracta cura est ad sextum usq; mensem, & tandem conualuit.

De uena umbilici, & ex uulua prolapsa intestina. V.

MVlierem uidimus sexagenariā, cuius intestina ex uena umbilici subitò prolapsa sunt, nullo præsidio conferente tertia die uitam finisse. Vidimus & aliam, de cuius uulua pariter dirupta intestina omnia profluxerāt, paucis item diebus occubuisse. Insuper & tertiā nouimus, cuius intestina, perfracta eorum tunica, à summa umbilici

cute

cute tanquã in sacculo dependebant in uuluam. Hæc autem miseram quidem, sed tamen lõgiorem uitam ducens, unà cum hoc malo consenuit.

Vmbilicus prominens. VI.

COmmune omnibus, umbilicũ ad decorẽ prominere. Monstrosum, si promineat ultrà quàm decens sit. Ioannes Binus filium habuit octimestrẽ, cuius umbilicus digitis quatuor excreuerat ad penis similitudinem. Coles eñ testiculorũ tunica iunctus uidebatur: à quo etiam spiritus erumpebat interdũ. Hũc cũ plures medici inuisissent, & ex his alij intestinũ eò erupisse iudicarent, alij omentum, alij humorem, nos carnẽ in loco increuisse dicebamus. Cui sententiæ cum pater inhæsisset, puerum curare cœpi. Sed quod autoritate eorum mouebar, qui propter spiritũ quem inde erumpere interdum diximus, intestinum illud esse dicebãt, resecandáne mihi esset caro illa, & idipsum ferro'ne an igne potius faciendum, plurimum addubitabã. Verùm certa tandem ratione

ſubnixus uincire carnẽ decerno: ſingulisq́ diebus arctius deligans non prius deſiſto, quàm ea ipſa præmortua penitus exciderit, ac puer ſubinde integram ualetudinem recuperauerit.

Ex ano euacuata urina. VII.

QVis mireť ſi audierit quod & nos uidimus, puerum ſcilicet duodecimum agentem annũ, cum urinam ſeptimo iam die non redderet, propterea quòd concretum quid ex pituita & ſanguine, urinæ ipſius canaliculos obſtruxerat, eam tandem ex ano euacuaſſeť Præſertim ſi nouerit & ueſicã ipſam ceruicemq́ eius minimè foraminulentam aut fungoſam exiſtere: & inteſtinũ qđ penetrari debuit, ſolidæ & cõcretę eſſe naturæ, ut decet tunicas omẽs quæ neruoſæ ſunt. Oportuit eñ aut inciſam ueſicam inteſtinumq́, quod citra mortem fieri nequit, aut naturam cui impoſſibile nihil eſt, huiuſcemodi aperuiſſe uias: ut inde urinam redderet, puerumq́ ſeruaret. Nouimus eñ miranda eius opera: nam & purulentũ quid etiã oſſi ſubſidens

dens extrinſecus trudit, & hominẽ certis indicijs moriturũ ſæpius liberat. Vnde & militem uidimus, cui illatũ uulnus in coxam, ueſicæ ceruicem inciderit: ac ſubinde incuria medici adeò cõglutinatum obcalluit, ut penitus iter urinæ obſtruxerit: ſed ea nihiloſecius carne paulatim eroſa, coxa altera extrinſecus erupit. Indeq́ue quoad uir ille uixit, ritè profluens reddita eſt. Sed Pauli Bonini filium nouimus, qui glande colis clauſa natus, paulò infra eam itinere patefacto urinam reddebat.

Mulier à ſpiritu malo oppreſſa. VIII.

ACcidit his tẽporibus nouũ & admirandũ morbi genus: qđ etſi uiderim curauerimq́ue, ſcribere tamẽ uix auſim. Mulier ſextumdecimũ agens annũ ab ima uẽtris parte dolore exorto, cõuellere manibus nitebatᷣ. Cumq́ue in horrendum clamorẽ erumperet, intumeſcebat illico totus uẽter, adeò ut uterũ geſtare crederes octimenſem: & uoce exhauſta ubi toto cubili hinc inde reiectãs ſeſe, et plantas pedũ interdũ ceruici connectẽs

resiliebat in pedes, iterũ ꝓcidẽs ac resiliens: isthuc ipsum idẽtidẽ factitabat quoad paulatim ad se reuersa quoquo modo recrearet. Interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Nos uerò eiusmodi morbi causas disquirentes, arbitrati sumus hoc malum ex uuluæ ascensu & uaporibus malis sursum elatis, ac subinde cor & cerebrum impetentibus prouenire. Quare idoneis medicamẽtis adhibitis, cum nihil omnino profecissent, non parum mirati sumus. A recta tamen uia minimè desistendum putauimus, donec ferocior facta ac toruis oculis circũspiciẽs tandẽ prorupit in uomitũ, quo lõgiores & recuruos clauos æneas' que acus unà cum cera et capillis in globũ mixtis euomuit: & nouissime ientaculi frustũ tantæ magnitudinis, ut deuorare integrum nullus potuisset. Cumq; idipsum sæpius etiã uidẽte me factitasset, teneri eam arbitratus sum spiritu malo, qui dum hæc ageret, spectantium oculos perstringeret. Quare spiritalibus medicis cõmendata, manifestioribus dein signis & argumen-

gumẽtis rem comprobauit. Nam et nos ſæpe eam uaticinãtem audiuimus: & ea præterea agentẽ uidimus, quæ omnem uim morbi ſupergreſſa, humanũ etiam captum excederent.

Sanatum genu miraculo euidenti. IX.

RObertus Saluiatus Bernardi filius & diui Dominici fratrum conſortio iunctus, dum in monaſterio ſancti Marci Florentinæ ciuitatis uitam degeret, geniculi dexterioris abſceſſu grauiter affligebatũ. Quare me familiari medico accerſito, malum oſtendit. Intumuerat enim genu, tantumq́; eleuabatur, ut humani capitis magnitudinẽ æquaret. Notæ pituitoſum & uapore plenum oſtendebant. Hic chirurgica manu curatus, bis iam ſanitatem fuerat conſequutus. Reuertebatur tamen id malũ prioře peius. Quare iudicauimus huiuſcemodi ægritudinẽ ubi iam inueteraſſet, nullo modo citra uſtionem finiri poſſe. Territus ille iudicio noſtro, ac propterea medicæ artis ſpe depoſita, ad diuinũ confugit auxilium. Erat eo tempore in

eodē monasterio uir simplex & bonus, fide et charitate pollēs, Dominicus Pisciæ oppido ortus, et eiusdem religionis professor: per quem Deus plurima iam signa fecerat. Hūc igitur Robertus ipse conueniens miserabilibus primū lachrymis & precibus orat, ut sese suis apud deum orationibus liberet: quod cū ille pro sola humilitate abnueret, instat iterum Robertus: nec prius à lachrymis & importunitate desistit, q̄ Dei hominē flectit atq; exorat. Celebratis itaque ex more ac peractis missarū solennibus, cū ad Robertum ipsum qui solus celebranti illi ministrauerat, cōuersus fuisset, geniculū detegit: & signo Crucis sup manum impresso, fiat, inquit, tibi secundū fidem tuam. Quibus uerbis omnis prorsus intra pauculos dies delituit ægritudo. Quod & nos nō solum uidimus, sed & proprijs (ut aiunt) manibus attrectantes, geniculum ipsum detumefactum ac penitus sanescēs inuenimus. Et ne quis nō omnino uirtute diuina factū putet, hic septimus iam est annus ex quo ille sa

nitatem

nitatem adeptus, eam seruauit & seruat ope & auxilio illius, qui solus omnia potens, uiuit & regnat in secula.

Miraculo liberatus. X.

IVuenis quidã Florentinus nomine Gaspar, dum circa præcordia sagitta uulneratus spiculũ educere nititur, relicto mucrone arundinem tantũ euellit. Quẽ cum chirurgici, omñi licet ingenio, omniq́ præsidio nixi, auellere minimè potuerint (in intima eñ costa adeò insederat ut reuelli nullo auxilio posset, nisi costa ipsa perfracta, & uulnere ampliori facto) mortem potius quamlibet miserabilẽ, quàm tale genus curationis subire malebat. Quare tandẽ in desperationem uersus, laqueo suspẽdere se, aut pro fluẽti Arno, uel alto puteo præcipitem dare cogitabat: quod & fecisset, nisi assistẽtes amici illũ diligentissimè custodissent. Inter quos erat uir qdã Marioctus nomĩe, fide & ꝓbitate pollẽs: hic hominem iugiter deprecabat̃, ut desperatiõe reiecta, in manus potius Dei, à quo est oĩs salus, tã grãde malũ tradere conaret̃,

Huius tandem precibus flexus Gaspar totus ad Deũ conuertit̃,non die,nõ no cte ab oratione cessans : donec in uatici nium prorumpens, nonnullos interim, qui ad eum uisendi gratia accederent, dum adhuc procul essent,paulopost ad futuros prædiceret. Quinetiã & igno tum quemlibet proprio quoq; nomine citans, admonebat astantes omnes uti Deum timerent, & de salute sua consi derent. Se enim non modò de ea, deq; die & hora qua illam consequi deberet, certiorem factũ esse, sed multa præter ea eodem lumine præuidisse aiebat : ut profectionem suam Romam & mortẽ, exilium Petri Medicis & fugam, ciuita tis nostræ Florentiæ angustias & cala mitates, Italiæ subuersionẽ,& alia quã plurima : quæ breuitatis causa silentio præterimus;quæ'que ferè omnia magna ex parte iam impleta uidemus. Nam & qua prædixerat die atque hora mucro ipse ex uulnere sponte sua prosilijt : quo eiecto etiã uaticinari destitit, & Romã tandẽ peregre proficiscẽs mortuus est.

Mulier

Mulier uulua carens uixit annis decem. XI.

INgeniosus nostri seculi medicus Vgolinus Pisanus me licet iuniorē aduocandum censuit: ut unà cum illo mulierem quandā curaremus, quæ uuluæ pernitioso hulcere uexabatī. Huius nos malitiā omni studio, & diligentia tollere, sed frustra, conati sumus: nam corrupta interim uulua, & frustulis comminuta descendens, non prius fluere destitit quàm tota putrescēs decideret: ac sic mulierem ingenti malo liberauit, quæ licet uulua carens, sana tamen superuixit annos decem.

Aqua inter cutem. XII.

AQua inter cutem cū uehementius urgeretur puer: tantaq́; intus contracta esset, ut aluum nullam in partem mouere posset, omni auxilio medicorū destitutus, temerariam sibi libertatē uendicauit. Quare aqua quantum poterat epota, in ultimum sese mortis discrimen malè sanus præcipitauit. Verùm siue id aquæ contractæ impulsu, siue ope naturæ factū sit, soluta est umbilici unitas:

indeq; tãto impetu aqua ꝓfluere cœpit, ut supra uentrẽ cubitos tres ascenderet. Quo sane uitã finisset, nisi circũ assisten tes opposita manu aquã fluere non pmi sissent. Hinc medico accersito, & aqua paulatim educta, ac curioso uictu & cæteris quæ ad rẽ facerẽt iniũctis, breui tẽpore in pristinã redactus est ad sanitatẽ.

Rusticus per annum nihil bibens, ab aqua inter cutem liberatur. XIII.

RVstico, quẽ aqua inter cutem malè habebat, opem nostrã expostulanti, sanari illum cum iam morbus inueterasset, minimè posse respõdi. Instanti tamen ut aliquod saltem consilium ei præberemus, subridens inquam, amice si curari desideras, opus est ut non ultra bibas quàm ut uitã sustineas. Discessit: & anno peracto iterũ interrogat an ipsum nouerim. Nego me hominẽ nosse. At ille, tua ope curatus, inquit, ad te reuertor, scire cupiẽs an adhuc mihi liceat aliquid bibere: cum hactenus per annum nihil biberim. Admiratus interro go quare, & cuius cõsilio. Cui ille, tuo, inquit:

inquit: & rem omnem ab initio narrat. Iussi igitur paulatim uino assuescere: sed mero potius quàm lymphato, & eo ipso austero ac tenuissimo. Discessit: et curiosa potione usus, ad pristinumq; reuersus statum, quam mecũ familiaritatẽ primùm contraxit, eam adhuc in hanc usq; diem officiosissimè seruat & colit.

Struma ingẽtis magnitudinis & ponderis. XIII.

MVlierẽ Oliuã nomĩe, struma coxæ innata multos annos miserabiliter uexabat. Ad eam eñ iam magnitudinẽ excreuerat, ut occupãte ea coxã ipsam ac crus, ambulare non posset. Quo factũ ut iam quinquẽnio misera in lecto iaceret. Nec ex medicis ullus inueniebatur, qui aut ferro aut alio quouis medicamẽto tollere tam ingẽs malũ auderet. Quare omni spe destituta, me cũ iunior adhuc essem, ad se uocãs, operã nostram deposcit. Lachrymis urget & precibus, ut quãlibet miserabile, aliquod tamen ei præsidiũ afferam: mori se malle quàm in tanta miseria & calamitate uitã ducere. Mouerunt me, fateor, infelicis

muleris lachrymæ; ac propterea rem ſanè arduam, & quam nullus qui ſaperet attentaſſet, aggreſſus, ſtrumã ipſam ea potiſſimũ parte, qua coxa pẽdebat, uinculo deligo. Et quoniã reſecanda craſſitudo palmo plenior erat, ſingulis quibuſq; diebus uinculũ ipſum arctius necto, donec pars media reſecaretur. Tũ candẽti ferro quod ſupereſt ſcindo: ſanguinem ſupprimo, & mulierẽ ferè mortuam reſumẽs molli cubiculo recreo: ac curioſa dein obſeruatiõe, idoneiſq; medicamentis rite procedẽs, diuino tandẽ auxilio eam in priſtinã ſanitatẽ reduco. Tanta autẽ fuit præciſæ carnis moles, ut pondus ſexaginta librarũ excederet.

Ex frigidiſsimo emplaſtro ſtomacho admoto mors ſubſecuta. XV.

NOui medicũ, qui uel incuria, uel magis ut arbitror inſcitia, emplaſtrum frigidiſſimũ ſtomacho cuiuſdam uiri, dum illũ uentriculi dolor ſatis mordax urgeret, ſuperpoſuit. Putabat em̃ hoc auxilio dolorem ipſum tolli poſſe. Verùm ille dolore ferè amoto, grauem tamen

tamen noxam percipiens, redeunti medico exponit dolorem quidē remiſſum, ſe tamen inſpirandi difficultate uexari. Quod inſcius medicus paruifaciēs iterū emplaſtrum admouit: & ne tollatur etiā iubet. At æger, dum aſſiſtētes imperata faciunt, paucis interim horis ſingultu premit: quo grauius grauiusq; hominē affligante, inhorreſcūt illi membra: ex quo etiā paucis interceptis diebus mors ſubſequuta eſt: quam medici omnes ex incuſſo ſtomacho frigore proueniſſe iudicauerunt. Ignorabat enim bonus ille medicus, nullum princeps aut principi ſubſeruiēs membrum ſolis frigidis eſſe curandum.

Ex *frigidiſsimo aquæ potu uir interimitur.* XVI.

ANtonius Parmenſis iuuenis admodum robuſtus cum ſub feruentiſſimo ſole, & magni æſtus tempeſtate pluribus diebus in itinere fuiſſet, ardentiſſima tandem febri correptus eſt: quare cum uehemens eum ſitis urgeret, frigidiſſima aqua epota intra paucas horas mortuus eſt.

Defectio ex frigidißimi uini haustu. XVII.

BLasius Senensis familiaris noster & condiscipulus, dum lõgiusculo tempore sub ardẽtissimo sole pilæ ludo incaluisset, nec sudore adhuc aut fatigatione remissis in subterraneũ locũ, ubi uinaria erat cellula, descendisset, frigidissimi uini calicẽ haurit: quo epoto statim deficit: indeq; ut erat ferè præmortuus ad cubile delatus, ac calidis utcũq; fomẽtis, sed non sine graui noxa tandẽ licet ægrè refocillatus, conualuit. Frigidissima enĩ potio altius cordi insederat.

Erosum capitis os. XVIII.

QVidam monachus ordinis beati Augustini ex his quos canonicos regulares uocãt, dum in monasterio diui Donati, quod urbi nostræ prominẽs Scopetũ dicũt, uitã ageret, semel mecũ conquestus est, affirmãs capitis eius os paulatim indies erosum iri: qđ miratus, caput detego, manu diligentius contrecto, frontẽ ferè totam osse denudatã inuenio: & quod maius est, nullã in cute summa,

summa, nullam in carne noxam aduerto: rei causam quæritans, iudico acutissimo humore hoc fieri, qui foraminulenta carne demissus nullam in ea uim faceret. Os uerò, quod densius ac propterea magis obsistens eroderet, non secus ac fulgur, quod aurum illæsis interim loculis nonnunquã liquare solet. At monachus ille cũ maior iam ossis ipsius pars esset erosa, & nullo proficeret auxilio, paucis annis uitam finiuit.

Lapis ex intestinis eiectus. XIX.

MAriottus Palla pharmacopola cũ intestinorum dolore uexaretur, eius'que uenter nihil ferè & id quidem ægrè atq; liquatum redderet, pluribusq; hominem medicamentis aluum ducentibus & clysteribus curassent medici, & morbus nihilominus inualesceret, ad aliud auxilij genus conuersi, totam ipsius aluum humidis fomentis emolliũt: nec prius ab incœpto desistunt, q̃ ille sic fotus lapidẽ instar columbini oui aluo proijcit. Qui quidẽ lapis intestino subsistens, & iter magna ex parte obstruens,

licet ideo deduci non poſſet quòd inteſtino tunicisq́ eius deligatus eſſet, uel qđ ipſius craſſioris inteſtini aliqua fortè inhæreſceret cellula, medicamentorum tamen præſidijs & expultrice adiuuante uirtute tandem propulſus eſt.

Aerea acus perforato ſtomacho extrinſecus truditur. XX.

DEuorauerat mulier quædam æneam acum, & nulla inde noxa percepta, integrum annum ita ut erat, ſana permanſit. Quo peracto cœpit dolor ſatis acutus mulierem ipſam circa uentriculum urgere: qui dum eam magis magisq́ indies affligeret, plures conſuluit medicos: nihil tamen de deuorata acu, quam penitus obliuioni tradiderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde ſententiæ. Alij enim ab acutiori humore, alij à uẽto inter tunicas ſtomachi recluſo, cæteri uero ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Cumq́ omni quo poterat ſtudio & diligentia curata, ſanitatem nullo modo conſequi poſſet, medicæ artis ſpe depoſita, tolerare id malum

ſatius

ſatius duxit, quàm perpetuis medicamentis inaniter uexari. Sicque annis iam decem tali urgente dolore, miſeram uitam trahebat, cum ecce acus illa terebrato uentriculo è paruo demiſſa foramine proſiliit. Nos autem & acum uidimus, & mulierem curauimus: quæ paucis pòſt diebus unitate uulneris facta, in priſtinam ſanitatem reſtituta eſt.

Ob incuriam à lepra liberatus. XXI.

MEmini Onofrium Tedaldũ pro mortuo à medicis derelictum incidiſſe in manus noſtras, non quidẽ ut curaretur (id enim factu impoſſibile uidebatur) ſed ut ſatis amicorum opinioni & ægro ipſi fieret. Lepra hominem malè habebat: & febricula inſuper urgebat. Quam, quòd ſolitas animalis parteis occupãs quaſi habitũ inducat, Græci ἑκτικὴν uocant. Tantumque inhæſerat ſolidis membris hæc febricula, ut macie & tabe conſumpta carne, nihil niſi pellis & oſſa ſupereſſent. Quin et in neruis crurium tanta item cõtractio facta erat, ut calces natibus inhæreſcẽtes extendi

nullo modo possent. Indulgẽs itaq; hominis uoluntati, permitto ut omnibus omissis legibus suo arbitrio uiuat. Aduentãte igitur uere cũ iam nux plurima tenuiori cortice uestiretur, his uesci cœpit. Et cum omne aliud cibi genus fastidiret, non una alteráue cõtentus, etiam supra centũ singulis diebus comedebat; pane licet modico adiecto. Quo factum ut & uenter fluere cœperit, & stomachus nihil continere: sic'que frustula integra deijci, ut concoctio nulla in eis appareret. Hoc itaq; incurioso & licentiori uictu usus, ad æstatem usq; processit. Quo tempore citrullos, angurias, pepones'q; comedẽs, nullũ præterea cibi genus deuorabat: sed & ea cruda & incocta omnia deijciebat. Peracta autẽ iam ferè æstate refici cœpit, & corpus quoquo modo resumptum ad habitum suũ reuertitur, quoad sicco & calido morbo humidis & frigidis præsidijs superato, quem ratio & diligẽtia curare nõ poterat, incuria & temeritas ad pristinã redigeret sanitatẽ. Qua biẽnio feliciter usus, incurio-

incurioſo poſtmodũ uictu, & inutili libertate in eundem recidit morbũ. Quo demum abſumptus, paucos poſt annos è uita deceſſit.

Hulcus menti ſanatum dentis euulſione. XXII.

IVuenis quidã Angenius nomĩe, annis iam tribus menti hulcere uexabatur: qui licet opera complurium medicorum uſus fuiſſet, tantum abfuit, ut non deprehendentibus illis morbi cauſam ſanitatem cõſequi potuerit, ut penè omnẽ recuperãdæ ualetudinis ſpem amiſerit: dum ſcilicet ex his nõnulli, quòd altum & calloſum hulcus uiderent, citra uſtionem nequaquã tolli poſſe affirmarent. Atq; item alij, quia calloſa haberet ora, Chironeum hulcus crederent, & ob id curatu difficilimum arbitrarentur. Nos uero ut primũ hominẽ uidimus, & hulcus cõſpicati ſumus, nullis id malũ medicamẽtis uinci poſſe prædiximus: niſi eo prius eruto dẽte, ad cuius radicem hulcus ipſum aſcẽderet. Id quod res planè indicauit: nã dente ipſo euulſo, eroſam eius radicem cernimus, unde ſcilicet ma

lum illud, fomentum ac pabulum capie bat. Quo sublato, nõ multis pòst diebus etiam domesticis medicamentis sanatũ est hulcus.

Attoniti fulmine. XXIII.

ATtonitos fulmine patrem & filiũ uidimus, quorum corpus & mens stupore quodam tenebãtur, adeò ut dissolutione neruorũ, quã Græci ἀπόπληξίαν uocant, affici eos crederem. Cumq́ ad septimũ usq́ diem ferè absq́ cibo & potu, quinetiam muti & sine sensu uitã miseram traherent, ex uena demum, quam medici Nigram uocant, sanguis emittitur, aluus ducitur, corpus plurimis frictionibus distringitur, ac tenuissimis interim cibis utcunq́ alitur, donec paulatim refecti ad pristinam tandem sanitatem reuersi sunt.

Lapis tussicula expulsus. XXIIII.

HEnricus quidam Alemanus cũ laterum doloribus triennio iam uexaret, & ob id opera & cõsilio multorũ interim medicorum, sed frustra, usus fuisset, ad nos tandẽ uenit oratũ, ut si quo modo

modo possem, laboranti illi opem ferrẽ. Interrogo igitur hominẽ an initiũ morbi causam ue teneret, utrum scilicet ex frigore, uel ex ictu aliquo, aut nimio cursu, uel distillatiõe à capite, siue etiam ex præcedente aliqua alia ægritudine hoc illi cõtigerit. Respondit se nullam procatarcticam scire causam, sed tantum ex occulto initio paulatim increuisse morbum illum, adeoq; auctũ ut eum ad mortem duceret. Anxius igitur & tanti doloris causam minimè deprehendẽs, nesciebam quò me uerterẽ. Neq; enim ulla uel materiei, uel mali habitus erãt indicia, cum tussicula quædam sicca hominem urgeret, neq; item excrementa aliqua uidebantur. Et medicamẽta etiam, quibus curatus fuerat, intentiones ferè omnes euacuauerant, Quare autorũ tandem sententijs nixus, quibus docẽt medicus, cum causæ morbi abditæ sunt, his præsidijs uti, quæ conferre quidem possint, nocere non possint: cœpi primum lenire pectus, mollire guttur et asperam arteriã, donec calculo ad auellanæ ma-

gnitudinẽ de pectore propulso, & sicca illa tussicula, & omnis præterea dolor amotus est. XXV.

Magna suræ oßis parte resecata, puella conualuit.

HIeronymi Corbinelli filia octauũ agens annũ elephantico morbo affecta est, ita ut & suræ os uitiari cœperit. Sũma enim cutis maculas crebrósque tumores habebat, & rubor paulatim in atrum eleuari ac conuerti cœperat, adeò ut facilè iudicares uitiũ in osse cõsurgere: præsertim quòd & ingẽti dolore afficeretur, & nullũ in carne puris signum appareret. Quare soluto uentre & sanguine cucurbitulis misso, detegere os decernimus: quo detecto, quicquid putrẽs & cariosum inerat abscindimus. Sicq; magna ossis parte resecata, puella (quod multis impossibile uidebat̃) tandem rite curata conualuit.

Sagitta carminibus euulsa. XXVI.

NIhil tam facilè in corpore q̃ sagitta conditur, & eadẽ sæpius altissimè: qđ & in milite uidimus, cui telũ dextra parte pectoris illatũ, sinistræ scapulę ossi

ſæ oſſi uſqȝadeò inhæſit, ut & multi mucronē euellere fruſtra conati ſint. Nam redire tam lõgo ſpacio minimè poterat abſqȝ carnis & uenarum neruorumqȝ laniatione, propterea quod utrinqȝ ſpicula ipſum cingerent: nec etiam cõtrà carne inciſa euelli telũ poterat, cum os ſcapulæ, cui inſederat, magnũ amplumqȝ obſtaret. Quare medicæ artis præſidio deſtitutus, cũ id citra mortis periculum fieri nõ poſſet, aduocat ariolũ: qui duobus digitis plagæ ſuperpoſitis, & carminibus neſcio quibus inſuſurratis, telũ ex oſſe redire iubet: quo etſi abſqȝ ægri corporis noxa, non tamen ſine utriuſqȝ animæ diſpẽdio obtẽperante, miles ille paucis pòſt diebus ritè curatus cõualuit.

Hulceratæ nares. XXVII.

HVlcerari nares intus cõſueuerũt, eiſqȝ malo uix ſuccurri poteſt, cum inueteraſcit. Mihi nubilis puella nobilisqȝ oſtenditur, quæ eiuſmodi morbo diu tenebatur: nec inuentus eſt medicus, licet plurimi puellam curandam ſuſcepiſſent, qui id malũ tollere potuiſſet.

Erant enim hulcera circa nares crustis pluribus fœda: è quibus etiã malus consurgebat odor, quod genus Græci ὀζαῖναν appellant. Curam itaq;, orãte patre, qui unicè filiã diligebat, aggredior, his auxilijs fretus, quæ ad hunc morbũ conducibiliora uisa sunt. Primò igitur aluũ duco, humores æquo, & cucurbitulis scapulis affixis, carneq; ferro incisa sanguinem mitto. Tum & frictionibus diuertẽtibus usus, nares calida aqua spongia expressa cõfoueo: deinde cerussam & argenti spumam oleo myrtino & omphacino excipiens, ad crassitudinẽ mellis reduco, eoq; illiniri nares sæpius iubeo, quo auxilio crustis omĩbus excisis, cerussa demum, olibano, cadmia, syllíq; interiori parte diligẽter attritis & melle addito medicamentum conficio, quo specillum lana obuolutum intingẽs hulceribus admouebam: & his repletis linamentum, eo quoque medicamento illitum demittebã in nares. Idq; bis die uel ter faciendum curabam: quoad his præsidijs & auxilijs malo, qđ plurimos

medicos

medicos diu multumq; frustra fatigauerat, paucis etiam mensibus sublato, puellam pristinæ reddidimus sanitati.

Naturalia clausa incisione curantur. XXVIII.

NAturalia fœminarū interdū claudi certum est. Id autem aut protinus in utero matris fit, aut hulceratione illarum partium: dum scilicet ex incuria medici sanescendo oris inter sese cōglutinatis iunguntur. Incidit in manus nostras puella quædam iam matura uiro, iam plenis nubilis annis, cui naturalia ipsa clauderent. Quæ cum ego huiusce modi malum curaturus inspicio, uideo membranulam quandam, quæ ipsius uuluæ ori opponeretur. Quare duabus lineis inter sese transuersis eam incido: statimq; tanta ac tam ingenti impetu nigrior materia profluxit, ut grande lumen, quod tunc minister admouerat, extinxerit. Mēses enim præteriti intus tenebantur: qui & dolores etiam singulis mensibus excitarent. Incisa itaq; membranula ipsa, quicqd ex ea intus superfuit, hamo apprehendo amputoq;. Tum

reliquũ curæ ex aliorum hulcerum mo re prosequutus, haud multis pòst diebus puellam ipsam sanam, ac coniugio aptam relinquo.

Emortuus fœtus unco extrahitur. XXIX.

MAturo partu intus emortuo periclitabatur uxor pistoris mei, quare euocatum me rogat, ut deficienti illi quoquo modo opem feram. Ego uerò reputãs huiusmodi curationẽ inter difficillimas annumerari, & summam prudentiã ac moderationẽ desiderare (præsertim & quòd ita fœtus transuersus iaceret, ut ne manu quidem intra uuluam iniecta dirigi in caput aut in pedes posset, & quod imus uẽter iam frigesceret) de salute eius dubitare cœpi. Verũ hortante me coniuge ac cæteris assistentibus, ut nullum intentatum relinquerem auxilium, uncum uertebris dorsi infantis iniiciens paulatim extrahere nitor. Sed obstabat oris uuluæ compressio, & ceruix toto corpore replicata augebat extractionis difficultatẽ. Quare calido oleo naturalia foueo, quo paulatim hiante uul=

te uulua fœtum educo. Mulieremq́ ferè mortuam molli cubili recreo, & opportunis demum præsidijs curatam pristinæ sanitati restituo.

Natus ano clauso. XXX.

VIdimus duos pueros ab utero matris natos naturalibus clausis: horum alteri caro quædã in ano altius increuerat, adeò ut intestini exitus percipi nullo modo posset, quo factũ ut paucis diebus uitã finierit. Alteri uerò membrana quædã ipsius tantùm ani ori opponebatur: sed ea acutiori scalpro præcisa, statim sanatus est puer.

Naturalia erosa & clausa. XXXI.

MVlierem etiam uidimus, cui morbus quem uulgo Gallicũ appellant, totã uuluã eroserat, et incuria medici quicquid erosum fuerat, oris inuicem iũctis obcalluit. Indeq́ sola urina, & ea ex paruo quidẽ foramine reddebatur. Huic nos (ꝓpterea qđ callus ipse altior esset, ꝙ ut citra mortis discrimen incidi posse extimaremus) consuluimus ut

incurata potius uiuere, quàm tãto se periculo exponere uellet.

Intestino tenuiori clauso uita finitur. XXXII.

STomacho longa & plura uitia cum ex aliis mẽbris, tum humoribus sibi innatis accidere consueuerũt. Vnde & nos uirũ nouimus quinquagenariũ, qui ex præterita ægritudine, quam χόλεραμ Græci uocant, in qua simul & deiectio & uomitus accidũt, intestinaq; torquentur, & bilis atra supra infraq; erumpit, in perpetuum, & ut experientia docuit, penitus insanabilem inciderat uomitũ: unde & stomachus paucis admodum horis cibum cõtinebat, & aluus præterea nihil omnino reddebat, siue his leuibus siue etiam acribus medicamentis urgeretur. Assumebat enim cibos leuiores, & ad concoquendum faciles: quos ubi aliquot horas continuerat, quicquid ex his supererat euomebat. Alebatur autẽ parte tenuiori, quam uenæ à uentriculo attrahebãt: sicq; miseram quidem, sed tamen longiusculam uitam duxit. Huius uero nos morbi causam indagãtes, puta

uimus

uimus eam inteſtino tenuiori figi: eoq́ adeo obcalluiſſe, ut cum incoctus cibus ad iecur totus penetrare non poſſet, retrocederet & uomitu tãdem expelleret: id quod mortuo eo, experimento comprobare uolẽtes, corpus incidere tentauimus. Sed neſcio qua ſuperſtitiõe negantibus cognatis, uoti compotes fieri nequiuimus.

Ex abſceſſu meſenterij mortuus. XXXIII.

IVlianus quidã iuuenis alioquin optimus, alui torminibus uexabatur: inq́ dies magis magisq́ dolor uim capiebat: tantumq́ aberat ut huiuſcemodi doloris abditæ cauſæ deprehendi poſſent, ut nullis unq́ præſidijs tolli aut ſaltem leuari hoc malum potuerit. Omnia enim uiſcera ſana uidebãtur, iecur, lien & inteſtina omnia nullã doloris notã oſtendebant. Sed ille nihilominus magis magisq́ indies quàm ut tolerari poſſet urgente dolore ipſo, tandem è uita diſceſſcit. Quare mortui corpore inciſo, ut ſcilicet tanti mali cauſas dignoſceremus, & ſanis omnibus, ut putabamus, inuen-

tis uiſceribus, iubeo inteſtina amoueri. Quæ dum gladio diſcindit miniſter, in abſceſſum magnũ incurrit. Quo præciſo materia multa nigrior fœtẽsq; proflu xit, encauſto ſutorio ſimilis. Ex quo manifeſtã eius mortis cauſam deprehendimus. Atra eñ bilis eò cõfluẽs huiuſmodi abſceſſum paulatim effecerat.

Monialis inteſtinorũ dolore mortua. XXXIIII.

IN cœnobio diui Donati quod in agro Pulueroſæ eſt, religioſa mulier & eius cœnobij profeſſa fuit: quæ inteſtinorũ doloribus multis iam menſibus urgebatur: & aluus nihil niſi ægrè & durum, idq; tantum decimo quoq; die red debat. Cumq; nullis cõferẽtibus auxiliis diu multumq; hoc malo uexata, tandẽ naturæ conceſſerit, mortuæ corpus inci dendum curauimus, & inuenta ſunt inteſtina altiori callo conſtricta: adeóque iter anguſtum relinquebat, ut deiectiones ægrè tranſmitti poſſent. Hoc tamen nos malũ, propterea quòd aluum prementi neſcio quid durum renitebatur, etiam ea uiuente præſenſeramus.

Tuberculum supra cordis arteriam. XXXV.

MVlier Clara nomine & genere, cordis dolore interdũ uexabatẽ, quẽ medici à malo ipsius cordis habitu fieri arbitrabantẽ. Sed cum pluribus iam annis connubio iuncta non cõciperet, & sterilitatis causam quæreret, ac tollere conaretur multis præsidijs, ita demũ dolor ille cordis increbrescere occepit, ut perpetuus fieret. Ex quo sæpius etiã mulier ipsa deficiens, recreari uix poterat, donec eo iam magis magisq́ inualescente è medio sublata est. Cæterum mortuæ corpore inciso, et frustulum nigrioris carnis in sinistro cordis uentriculo supra arteriam, quod mespilij formam haberet, & uulua à medio infrà uersus imam eius partem iũctis oris obcalluisse reperta est. Quare ut tuberculum illud mortis, ita hoc sterilitatis causam fuisse cognouimus.

Stomachum obcalluisse. XXXVI.

ANtonius Brunus affinis meus, cũ emanducatum cibũ breuiori

quàm par fuerat temporis ſpatio conti-
neret, & ita ut erat incoctum reijceret,
omnibus medicamentis, quæ ſtomachi
uitijs adhiberi poſſunt, diligentiſſimè
fotus eſt. Verùm cum ea nihil omnino
proficerent, & corpori ob inopiam ali-
mẽti iam abſumpto uix pellis & oſſa ſu-
pereſſent, gradatim tandem ad mortem
deductus eſt. Quare defuncti cadauere
publicæ utilitatis gratia inciſo, inuentũ
eſt hominis uentriculum ita iũctis oris
ad imam eius partẽ obcalluiſſe, ut cum
nihil inde ad inferiora tranſmittere po-
tuerit, neceſſariò mors ſubſecuta eſt.

Callus in uenis meſaraicis. XXXVII.

PEtrus Aldimarius filiũ habuit, qui
cum octauum iam ageret annum,
in corruptum incidit appetitũ, quo cal-
culos ruderáq; comedens in lentam tan
dem febriculam deuenit. Indeq; proce-
dente tempore & uentriculus non con-
tinere & uenter fluere cœpit. Adeóque
duobus his malis uexatus eſt puer, ut
paucis etiã diebus è uita deceſſerit. Hu-
ius nos cum annuente patre emortuum
corpus

corpus incidissemus, repertus est callus inter uenas, quas mesaraicas appellant, à quo cum uenæ ipsæ adeò obstruerentur omnes, ut ferri inde sanguis ultrà nõ posset, necesse fuit puerũ è uita migrare.

Angina incisa. XXXVIII.

ANgina laborabat Nicolaus Rota, sed nullus tamen rubor aut tumor uel intus in gula uel extrà uidebatur. Et ipse nihilominus uix spiritũ trahens, quicquid præterea edendũ sumeret, per os statim & nares reijciebat. Quare cum arescente corpore, pallente iam facie, ac uertẽtibus oculis, spes om̃is sublata esset, & medici quibus cura demandata fuerat, ægrum amplius non audirent: me licet iuniorem cõuocant, ægrum ostendunt, & quæcunq; acta fuerant exponunt. At ego cum & ægrum ipsum ad mortem tendere, & medicos quæcunq; opportuna fuerant præsidia adhibuisse intelligerem, cœpi ipse mecũ cogitare, satius'ne esset ægrũ ipsum Deo & naturæ, ut cæteri medici, incuratum dimittere, an aliquod licet insolitũ,

utile tamen auxilium experiri. Verùm adhortantibus his qui ægro assistebant, cõsilium capio, & locum altioribus plagis sub ipsis maxillis, ac etiam supra collum incido, ex quo cũ sanies multa prorumperet, adeò morbus leuatus est, ut faucibus ipsis spiritum simul & cibũ capientibus, facilis dein ad bonam ualetudinem ægro ipsi daretur regressio.

Soluta umbilici unitas. XXXIX.

VIrum nouimus, quem dolor in pleniori intestino exortus adeò cruciaret, ut nullo interim spiritu erumpente mediũ hominem disiectũ iri putares: cumq; frustra multa auxilia adhiberent, & non solum clysteria ut in aluũ demittebãtur, eadem prorsus eijcerentur, sed & medicamenta quoq; tam nihil ex ipsa aluo deponerent, ut iter hinc inde clausum crederes. Tandem cucurbitula umbilico affixa (solet enim huiusmodi malum tali præsidio nõnunquam minui ac leuari) soluta est umbilici ipsius unitas: indeq; spiritus crassior erumpens, & cucurbitulam ipsam disiecit, & hominem omni

omni amoto dolore pristinæ sanitati restituit.

Eleuatio stomachi. XL.

ANnum sextumdecimũ agenti Petri Guicciardini filio, ita ceruix uentriculi sine ullo doloris sensu eleuabatur, ut magnitudinem pomi cydonei æquaret: nec manifesta causa ostendebatur, cum omni nucumẽto careret. Quare rem admodũ diligenter uestigare cœpi, admiratus quænam abditæ huius mali causæ esse possent. Sed cũ nullã prorsus præter uẽtum inuenirem, à quo, uentriculi capite paulatim eleuato, ita eiuscemodi fieret tumor, ut & ossa etiam talem situm adepta, nec ultrà ad pristinũ statum reuersa, figurã iam illis impressam tanquam naturalem custodirẽt: ferrea demũ lamina, quæ ex cingulo quoque surgebat ferreo, stomachum comprimi iubeo, quo paulatim ad sedem suã retrocedere cogeretur: quod factũ est. Nam haud multò pòst hoc uno tantum præsidio ita repressus est tumor ille, ut ad pristinam ac naturalem formam ip-

ſius uẽtriculi ceruix penitus reuerſa ſit.

Menſes uomitione proiecti. XLI.

VRgebatur mulier acerbiſſimo capitis dolore, propterea quòd menſtrua non prouenirent: uerùm his demũ uomitione propulſis illico ſublatus eſt dolor. Sed cum id iterum iterumq; ac ſæpius factitaſſet, abhorrens tandẽ mulier ab huiuſcemodi uitio, auxilium noſtrũ expoſcit: qui ſola ſanguinis miſſione ex uenula quæ ſub talo eſt, & mẽſtrua ipſa ex naturali loco rite ꝓfluere coẽgimus, & quod ſequẽs eſt, mulierem ipſam priſtinæ ſanitati reſtituimus.

Cordis pars patefacta. XLII.

INciſo abſceſſu, qui ſupra ſeptimam uertebram innatum longo temporis interuallo ſinũ fecerat, intimamq; membranam ſua ſanie prorſus eroſerat, minima ipſius cordis pars oculis cernẽtium patefacta eſt. Verùm cum hominẽ ſumma & diligentia & ſolicitudine curaremus, in priſtinã redactus eſt ſanitatẽ.

Pure

Pure per urinam deducto sanatus est pleureticus. XLIII.

ORitur sæpe in lateribus morbus, qui πλευριτικὸς à Græcis nominatur: huic tussis & febris accedit, & excreatur cũ pituita sanguis, graue profectò ac penè intolerabile malũ. Hoc cũ affligeretur Antonius quidam, & morbus iam ad maturitatẽ peruenisset, euacuato per urinam pure, quod raro contingere solet, penitus sanatus est æger.

Ex tabe sanata sola sanguinis missione. XLIIII.

ANno integro remorantibus menstruis mulier ad summam deducta est maciem: et uenæ eius ob nimiam plenitudinem nigriores factæ, admodũ extendebantur. Cumq; nullum cibi genus desideraret, consequens fuit, ut totum tabesceret corpus. Quare præsentaneum auxiliũ iudicauimus sanguinem mittere: qui cum primo die nigrior effluxisset, iubeo & altero idipsum fieri. Quo longè clariore emanante, factum est ut profluentibus dein mensibus, mulier quæ per annũ macie & tabe afficie-

batur, idoneis tandem medicamẽtis resumpta ad pristinam facilè redierit ualetudinem.

Fluxus sola oratione sanatus. XLV.

ACcidit interdũ uẽtrem fluere: & si diu negligas, difficilior plerunque fit eius curatio, quin & nõnunquã impossibilis. Quod & nos nuper experti sumus. Iohannina Bencia affinis mea, mulier quidem & animo & genere nobilis, cum diu uentrem fluere permisisset, eò tandem deuenit, ut nullis medicamentis, nullis auxilijs, nullis etiã balneis eiusmodi fluxus sisti potuerit: augente interim hoc malum iugi & inuincibili humore, qui ex eius infirmo alioquin & imbecillo capite in uẽtriculum destillabat. Et licet interdum cõualescere uideretur, haud multò tamẽ pòst reuertebatur id malũ, & quidẽ priore deterius. Quare omni spe medicæ artis deposita, fratrẽ Dominicũ Piscienſem ordinis prædicatorũ, de quo etiam suprà mentionẽ fecimus, adit: morbũ quo tenetur exponit: se omni humano auxilio destitu-

destitutam affirmat: lachrymis & precibus orat, ut laboranti sibi sua & fide & oratiõe opem ferat. Quod cum ille se facturũ pro uiribus annuisset, admota manu mulieris caput comprimit. Tum fusa oratiõe, ac signo Crucis ibidem impresso, abire iubet. Reuersa domũ, cum eo ipso atq; item altero die ueter nihil ex consuetudine præterquàm sanum redderet, me conuenit, rem ordine narrat, seq; penitus liberam affirmat. Quod etsi Deo, cui possibilia sunt omnia, factu facillimũ scirem: uerebar tamen ne qđ habebat inuotis mulier, id iam se adeptã persuaderet: cũ nihilominus morbus ipse paulò pòst uel etiã deterior reuersurus esset. Sed cũ ita tertius peragatʳ annus, ex quo fluxus ipse suppressus est, nec ulla interim apparuerit uel etiã appareat regressiõis nota, ingenuè & fatemur & prædicamus, hoc solo nutu Dei per fidẽ & orationẽ sanctissimi illius uiri factum fuisse, ad laudem & gloriam nominis sui, qđ est benedictũ in secula.

Gelatus in comitialem incidit morbum. XLVI.

Hieronymus Bencius, cum è diui Laurentij æde, ubi declamãtis ad populum concionem audierat, domum sese recepisset: & reserato ostio ad cubiculum usq;, in quo uxor ex partu languens iacebat, ascẽdisset: immotus ibidem & inconniuis oculis stetit. Quem cum uxor diutius intuita rogasset tandẽ quid ageret: & ille nihilosecius expergisceret, accersitis famulis in eodẽ quo illa iacebat cubili, coniugem locari iubet. Qui ubi tandem sensum recepit, nihil eorũ quæ ipse interim egerat, recordabatur. Quare cõuocatis medicis, quibus & ipse interfui, plurimo sermone quæsitũ est, an ille toto eo tempore obdormierit, ut accidit multis: qui ea persæpe dormientes faciunt, quæ munia solum uidentur esse uigilantium: an alio quopiam morbo laborauerit. Ac tandẽ conuenimus illum eo tempore non dormisse, sed rigidum potius uel attonitum aut gelatum fuisse. Quam quidem sententiam etiam subsequens malum manifestissimè

festissimè cõprobauit, cum paulò post in comitialem inciderit morbũ: quo nullis prorsus cõferentibus auxilijs multos iam annos miserabiliter cadit.

Amissa atq; iterum recuperata memoria. XLVII.

EX præterito morbo conualescens Antonius quidam Senensis, quæcũq; memoria fixa tenuerat, ita prorsus oblitus est, ut ne rerum quidem nomina reminisceretur. Dumq; Florẽtiæ esset, Senis se esse putabat: sed ne amicos quidem ab inimicis discernebat: quos etiã immutatis nominibus uocitabat. Quare eo uelut prorsus amenti, atque deliro naturæ dimisso, cum uigesimo iam die hoc malo angeretur, cœpit uenter fluere, uariaq; & diuersa strigmẽta, sanguinem, bilem uiridem, muccosasq; deiectiões deponere. Quo factum ut mens simul & memoria redirẽt, licet nihil eorum quæ ipse interim gesserat, recordaretur.

Ex *distensione neruorũ mors subsequuta.* XLVIII.

MIttere sanguinem ut expeditissimum perito est, sic ignaro peri-

culosissimū. Iuuenem uidimus cui cum ex brachio sanguis mitteretur, & neruū scalpellum attigisset, statim sequuta est neruorum distēsio: quæ hominē ita crudeliter afflictauit, ut paucis etiā diebus laboranti illi uitam eripuerit.

Ex incisa arteria ferè mortuus. XLIX.

ORta, ut assolet, inter commēsales lite, cum quidam è conuiuis arreptum calicem in Alfonsi Hispani familiaris nostri faciem proiecisset, & incisa arteria ac cute dilacerata sanguis copiosior erumperet, multa quidē sed frustra adhibita sunt medicamenta: cum ea sit arteriæ ipsius cōditio, ut incisa coire aut sanescere citra ustionē non possit. Quare cū sanguis ipse eò semper uehementius proflueret, quò plura experirentur auxilia, & homo iam uenis exhaustis prorsus deficeret, ad me tandem mittūt rogantes, ut si fieri possit, amicū à morte præripiam. Venio igitur ad eum, uulnus inspicio, uirtutem probo, nullum superesse præsidiū iudico, præter ustionem solam. Quare ea qua potui diligentia in-

tia incisam arteriã candenti ferro inuro, & statim suppressus est sanguis: quo inhibito, reliquũ curæ facilem satis & expeditũ habuit ad sanitatem regressum.

Mulier ex copiosa sanguinis mißione emortua. L.

QVidam nostri seculi medicus, philosophiæ magis quàm medicæ artis peritus, cum uxorem Iacobi Pactij equitis Florentini curaret, quæ duabus tertianis uexabatur, mittere sanguinem utilissimum iudicauit: quod & ego, cui simul cum illo cura demandata erat, penitus non improbabam; cũ bilis sanguini mixta uideretur. Sed & multa tamen pituita exuberabat. Igitur uenam incidendã quidẽ censui: sed tentandi gratia, ut scilicet colorem sanguinis habitumq; discerneremus. Qui si crassus & niger esset, taquàm uitiosus largius effunderetur: sin contrà ruber & pellucens, tanquàm integer seruaretur. Incisa igitur uena sanguis effluxit rubicũdior. Quare dimisso iam caliculo, supprimendum censui; ille cõtrà deducendum. Verùm

cum esset ipse ætate prouectior, eius magis sententiæ inhærentibus coniuge & propinquis, ad duas sanè libras sanguinis miserunt æquè lucidi ac rubri. Quare cura omni seniori illi relicta protinus discedo, palàm affirmans atque contestans iugulatam esse mulierem: quod et paulopost rei euentus facilè comprobauit, cum paucis admodum diebus mulier ipsa defectis iam uiribus, ac uoce penitus exhausta in somnum inciderit grauiorem: ex quo tandem mors subsequuta est, ob nimiam scilicet humorum cruditatem, quæ ex ingenti sanguinis profusione contingere solet. Quare debet semper medicus, si diligens sit, in omni sanguinis missione considerare utrum crassus et niger, an contrà ruber & pellucidus sit. Quòd si niger & crassus, ut uitiosum effundi: sin contrà ruber & pellucidus, ut integrum supprimi iubere. Tantum enim abest ut eiusmodi sanguinis rubri scilicet atque pellucidi missio prosit, ut etiam plurimum semper obsit. Sed excidit homini documentum filij

seni:

ſeni: quo in miſſione ſanguinis cum biliis accenſionem, tum & pituitæ cruditatem plurimum cauendam cenſuit.

Epoto ueratro iugulatus. L I.

LAboranti cuidam Zenobio nomine quartana, imperitus quidã medicus ueratrum, quod inter cætera medicamenta periculoſiſſimum eſt, temere propinauit. Ex quo ſtatim ſubſequuta eſt cum crebra ac uehemẽs alui ductio, tum ſpiritus tam grauis ac difficilis attractio, ut cum me filij ad hominem iam in mortis articulo poſitũ aduocaſſent, & nullis potuiſſet præſidijs tanto malo ſuccurri, intra ſex tantũ horarũ ſpatiũ mors eum uiolenta è medio ſubtraxerit. Cauendum igitur eſt ne huiuſcemodi medicamenta, quæ ueneni naturam habẽt, & ſtomachũ cæteraq́; membra plurimũ lædunt, abſq; eo exhibeamus quod nocumentum auferre poſſit: cum & aluũ per ſe ſæpius ducant, & hominem nõ ſolùm infirment, ſed pleruncq; etiam morti tradant.

Vomitu ex albo ueratro mors subsequuta. LII.

Vomitus ut interdũ sanis utilis, sic aduersa ualetudine laborantibus nonnunq̃ necessarius. Verùm multum interest quo modo & quare fiat. Hoc autem officium diligẽtis medici esse debet. Nam cum quidam medicæ artis imperitus albo ueratro uomitum ciere solitus, om̃e genus morbi tali præsidio sese curaturum polliceretur, accidit fortè ut in manus eius inciderit quidam, qui duobus iam annis uentriculi uitio laboraret, nec ullis unq̃ medicamentis sanari potuerit: utpote quod cum suapte natura difficile sit, difficillimũ etiam redditur in corpore infirmo atque imbecillo, præsertim ubi licentiori quadam libertate utatur æger. Album igitur & huic ueratrum ex more exhibente illo, plurimum bilis ac pituitæ, tum nigram bilem, postremò sanguinẽ eiecit: quibus ita deductis, imbecillitas primò & quidem magna, tum sudor frigidus toto capite ac thorace emanans, nouissimè & mors subsequuta est. Nõ igitur ignorare dili-

re diligens medicus debet huiuscemodi medicamentũ nõ semper ægris prodesse, sanis uerò semper obesse. Nã ubi robustum corpus nactus fueris, & uentriculus sit potẽs, morbusq; lõgior ac difficilis, ut comitialis & insania, aut pares his, tunc album ueratrũ rite ac citra medici culpam exhibi poteſt.

Repreſſo ſudore ſanatus. LIII.

CVm haud poſtremæ notæ Medicus nobilem quendam ciuem curaret, & febribus malè hominem habentibus, uniuerſum corpus in ſudorem reſolueretur, uireſq; omnes ita deficerẽt, ut cognati plurimũ de ſalute eius addubitarẽt, me aduocant, ægrũ oſtendũt, curam enarrant. Inſpiciẽs itaq; hominem, oculos admodũ graues ac pallorẽ faciei intueor: quin & intima eius præcordia calore uehementi affici aduerto. Quare ſudorẽ inæqualẽ, qui finiri nõ poterat, ſtatim amotis ueſtibus, qbus ille de precepto medici tegebaẽ, ut incõgruum & inutilem ſupprimere nitimur: præſertim qđ eo uires ægri penitus conuelli uide-

banť: tum corpus euẽtari, ægrumq́ etiã frigidioribus potionibus uti iubeo: donec sudor, quẽ medicus ille om̃i studio ciebat, prorsus supprimereť. Quod ubi factum est, immutari statim uideas ægri faciem, uires redire, calorem reprimi, febrem remitti, ac non multò pòst hominem ad pristinam sanitatem reuerti.

Pestilenti febre arreptus. LIIII.

PHilippus Stroza & nobilitate generis, & opum affluentia insignis, lenta quadam febricula laborabat: & ex medicis, qui ægrum uiderant, alij quotidianam, sed leuem, alij ob algorẽ con tractã febrem putabant; nec defuit qui crederet à capite distillasse materiam, quæ putrescentem febriculã gigneret. At nos cum eam ipsam diligentiori examine perpenderemus, pestilentem iudicauimus. Quam sententiam deridentes medici, cum leuatam iam febrem existimarent (latebat enim anguis in herba) familiari tantum medico curam dimittunt. At æger, qui iam cõualuisse uidebatur, aduentante die septimo, in neruo rum

rum subitò resolutionem & febrem incidit ardescentem : qua exhausta uoce, & corporis uiribus conuulsis, paucis etiam diebus mors subsequuta est. Magna igitur esse debet medicorũ circumspectio in cognoscẽdis curandisq́ morbis : ne inscitia (ut sæpe fit) atq; indiligentia eorum ægri ipsi, qui sese illis penitus tradunt atque committunt, periclitentur.

Claudus ex loco eminentiori cadens liberũ recipit gressum. LV.

NIcolaus architectus cũ de eminenti turri præceps ruisset, tantũ abfuit, ut ex tam ingenti casu incommodũ aliquod reportarit, ut cum antea altero claudicaret pede, rectè deinceps ambulauerit. Quin & puerum uidimus, qui pestilenti morbo correptus curatus'que idem malum effugerit. Nam ubi prius utroq; pede claudicaret, ut nisi duobus fulcitus baculis omnino incedere non posset, curatus liberè, id est sine aliquo adminiculo incedebat.

Scorpiõe ictus glacie se opprimi querebatur. LVI.

FAmulum habui, qui scorpiõe ictus tanto subitò ac tam frigido sudore toto corpore perfusus est, ut algentissima niue atq; glacie sese opprimi quereretur. Verum cum algenti illi solam thyriacam ex uino potẽtiori exhibuissem, illico curatus est.

Fames ualida. LVII.

CVm uniuersam penè Italiam anno salutis nonagesimosexto supra millesimum quadringẽtesimum tam ingẽs ac ualida fames affligeret, ut passim multi publicis in uijs atq; plateis deficerẽt: multi etiam ex malis ac noxijs nutrimẽtis in uarias inciderent ægritudines: uidimus ex his ꝙplurimos qui ex diutina fame escam abundantiorẽ nacti fuerant, dum pleniori utuntur uictu, paucis diebus uitam finisse: adeò noxia atq; perniciosa est nimia satietas, quam multa præcessit inedia. Mulieres quoq; uidimus, quæ pueris quos lactarent infectis, & se & illos ad mortem deducerẽt. Plurimi tamen ex his qui ad ualitudinarium

riũ deducebanť, medicorũ cura & diligentia ad priſtinã reuertebãtur ſanitatẽ.

Mulier ferè mortua ex ſanguinis miſsione- LVIII.

MVlierem uidimus, quæ cũ plenio ri & obeſo eſſet corpore, & in ar deſcentẽ incidiſſet febrem, uſa cuiuſdã imperiti medici conſilio, ſanguinẽ ex uena copioſum emiſit. Quo ſtatim grauiter afflictata in multò deteriorem prolapſa eſt ualetudinem. Nam ut in tenuioribus magis ſanguis, ita & in plenioribus magis caro abũdat. Nos igitur cum ad mulierem uocati, eam ſummo in diſcrimine poſitam inueniremus, alias omnino obſeruationes adhibẽdas cenſuimus, eas uidelicet, ad quas dirigi curantis conſiliũ debet. Quare defectã dudũ uirtutũ omni genere auxilij reſumo, donec corporis uiribus redeuntibus materiam quam exuberare cognouerã, medicamẽto deponendã cenſeo: quod cũ ex frigidioribus rebus ægrotanti exhibuiſſem, illico extincta eſt febris, & mulier de cuius iam funere cogitabať, per Dei gratiam rite curata conualuit.

Ex quartana malè curata, sanitas, tum & mors subsequuta. LIX.

VIllicus meus annuam quartanam patiebatur, & consilio nescio cuius empirici faselum ex omphacino, & alia usq; ad satietatem deuorās, ad uiginti insuper uini meri calices ebibit: quo adeò inflatus est, ut è foco prope quem cœnauerat, amoueri penitus non posset. Quare strato humi pallio quo induebatur, ibidē pernoctauit. Matutino autem aduentāte tempore, diffusus per omnia membra sudor est: quo finito, uomitu quicquid comederat reiecit, & cū eo pituitosa excrementa quamplurima. Quo factum ut ex quartana quoq;, qua integrum iam annū laborauerat, extrusa, ualetudinem sit consequutus: quam quidem rem ualidioris naturæ ui acceptam referendam arbitrati sumus. Nam amota iam cruditate, & humorum concoctione longiori spacio perfecta, natura quæ sua pigritia torpebat, ab ignauia & torpore propulsa, contra morbum & causas uires excitat, quibus tandem sudore

dore ipso atq; uomitu & morbũ & errorem disiecit. Quod profectò eadem febris comprobauit. Nam cum quatuor post annos hominem iterum inuasisset, & ille putaret eodem posse se auxilio febrem tollere, quo olim fecerat, statim, hoc est inter morbi ipsius initia, dũ scilicet cruda esset adhuc ipsa materia atque incocta, pleniori ut cum uictu & potione abundantiori ex ijsdem quibus suprà rebus abusus, ante solis ortum eodẽ quo decubuerat loco mortuus inuẽtus est.

Molesta tussis sola sanguinis missione curata. LX.

MOlesta tussi afficiebatꝛ puella quędam quintum & decimum agẽs annum: quæ tametsi per se grauis & formidabilis esset, eo tamẽ sese medico formidabiliorẽ reddebat, quòd unà sepius cũ ea sanguinẽ expuerat puella. Quamobrem cum medici ipsi, quibus cura demandata erat, & hãc paulatim tabe consumptũ iri, et nullis se posse auxilijs huic malo succurrere uiderent, eam tandem Deo & naturæ dimittũt. Verum pater

(ut est amor)ne q̃d omnino intentatum relinqueret,me aduocat, puellã ostẽdit, & quæ hactenus facta sunt, plurimo sermone enarrat. At ego sputũ primò colligi iubeo, qđ ubi nulla pus subsequi, & sanguinẽ ipsum minimè etiã purulẽtum inspicerẽ,cœpi mecũ cogitare quænam huius uitij causa esset, et an sanguis ipse ex ore uel ex gingiuis,aut fortè ex naribus efferret: sed cũ ex his locis absq; ulla ꝓfluat tussi,aliũde eum emanare arbitratus sum. Quæro igit̃ si is ex gutture, aut ex arterijs hulceratis,uel ex pulmone potius,siue ex pectore,aut forte ex iecinore ꝓrũperet:sed cũ nulla essent certa indicia,puellã interrogo an menses illi profluãt(solent eñ fœminæ,q̃bus sanguis per menstrua non respondet, sæpe eum aut cũ tussi expuere, aut uomitione propellere)Sed negante illa,sanguinem mittendũ censeo ex uenis, quæ sub talo sunt:idq; singulis mensibus faciendum,donec isto atq; item alijs auxilijs, quæ sanguinẽ promouere consueuerũt, & menses ipsi rite profluere cœperunt,

&

& puella quæ iam macie & tabe confe-cta uideretur, sex tantum mensium spacio uires & corpus resumens, ad pristinam adiuuãte Deo reuersa est sanitatẽ.

Difficultate spirandi mortuũs. LXI.

MVltos difficultate spirandi laborasse cognouimus: sed inter cæteros quendam, qui non nisi recta ceruice spiritum trahens, paulatim ex angustia deficiente uirtute toto corpore pallidus ac liuens efficiebatũ: nullus tamen in pectore, nullus in præcordijs dolor erat: sed nec sibilus aliquis ob angustias, per quas spiritus euadit percipiebatũ: ex quo iudicare posses ægritudinem in pectore cõcipi. Verùm cũ paucos post dies inualescẽte morbo ipso, & nullis cõferentibus præsidijs, æger è uita migrasset, incidere mortuũ decernimus, ut huius mali abditas ac latentes causas deprehẽderemus. Quod ubi factũ est, inuenimus non parũ atræ bilis & sanguinis nigrioris in eius corde coisse: unde etiã per uenas diffusus, nõ est mirũ si corrumpente eo spiritũ ipsum, hominem ad festinam

mortem deduxerit, quod etiam autore Galeno aliàs contigisse cognouimus.

Ex horrore flammæ in febrim incido. LXII.

IN Appiani basilica, cũ adhuc essem admodum iuuenis, unà cum Peregrino Allio literis Græcis operam dabam sub præceptore Francisco Castilionensi religioso uiro. Vbi cum semel è cubili summo diluculo consurgens ædem ipsam ingrederer, uixq; limen trãsilissem, ecce uideo flammas ab imo pauimento iterum atq; iterũ sursum ferri: horresco, & pauẽs ac tremẽs cursim, ut poteràm, cubile ipsum repeto. Me uerò Peregrinus condiscipulus meus, qui adhuc in lectulo quiescebat, cum anhelãtem & ueluti lymphatum inspiceret, rogat quidnam mali mihi contigerit: uix ego trahebam spiritum, rem tamen ut potui explico. Admiratus & ipse, timere cœpit. Sed cum interim præceptor noster è cubili surrexisset, hominem couenimus, rem exponimus, causam quærimus. Ille uerò, ut erat uir doctus & in philosophia satis eruditus, uapores, inquit, ex cadaue

cadaueribus mortuorum eleuantur, qui calidiſſimum hunc aërem nacti (id enim accidit in ipſo menſe Iulij) facilè inflammantur, quod & nos etiam ſæpius uidimus, ac propterea nihil uobis pertimeſcendum eſt. Hoc etſi ego autoritate uiri ſuaſus uerum iudico, ex præcedēti nihilominus timore, ex quo ſpiritus ipſi cateruatim uerſus cor regredientes inflammati ſunt, in eam quam Græci ἐφημέραν uocant, febrem incidi.

Puer horrore mortuus. LXIII.

PVerū nouimus, qui dū rure paterno degeret, ſingulisq́ diebus ad uicinum ſacerdotē ſtudendi cauſa, ut fit, ſummo manè mitteretur à patre, accidit ſemel ut propè iam intranti illi ſacerdotis ipſius ædes, eſſetq́ cœlum paululum adhuc ſubobſcurū, præſtò fuerint duo uiri nigris ueſtibus obuoluti: quibus adeò perterritus eſt puer, ut toto corpore contremiſcens, altaq́ uoce auxilium clamitans, in admirabilem ſanè ægritudinem, ac demum in mortem inciderit. Nam ſtato tempore, id eſt, octauo quo-

que die, & eadē fermè hora in eundem ſemper horrorē atq; clamorem prorue- bat, donec tabe conſumptus, uitam quę nullis præſidijs contineri potuit, miſera biliter finiuit.

Tußi ſciſſa eſt tunica inteſtinorum. LXIIII.

TVſſi ualida urgebatur puer ſextū agens annum, dumq; uehemētius tuſſiret, ſciſſa eſt tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus inteſtina debet & in ſcrotum, Græci ὄχεον uocant, inte ſtina deuoluta, herniam fecerūt, qua & in hūc uſq; diem laborat. Tanta eñ fuit ſciſſura, ut nec coire hactenus ullis po- tuerit medicamentis, nec etiam in futu- rum niſi ſola uſtione coibit.

Ictus in cordis tunica conualuit. LXV.

EX nobili familia nati fratres duo, eadem etiam cohabitantes domo, atq; eodē uictu uiuentes, dum inter cœ- nandū orta (ut fit) inter eos lite, alter al- terum gladio quo in menſa uteretur, in ipſius cordis ſede percuſſiſſet, plurimuſ que ex uulnere ſanguis efferretur, lan- gueſcunt illico uenæ, pallet facies, ſu- dor

dor frigidus toto corpore manat, arteriæ non eleuantur, omniaq; demũ mortis signa apparent. Verùm ne nihil omnino agerem, iubeo hominẽ hís rebus foueri, qbus cordís uires refici possint. cumq; æger usq; ad mediã noctem eodem sese habitu haberet, & de eius potius funere quàm de uita cogitaret, cœpit paulatim spiritus reuerti. Quare sum pta spe curam prosequor, donec alijs atque item alijs præsidijs usus, hominem tandem, Deo adiuuante, ad pristinã sanitatem reduco: ex quo planè cognouimus nõ ictũ cor, ut putabamus, sed eius tantũ tunicam leuiter fuisse perstrictã.

Vitium stomachi curatum. LXVI.

INter stomachi uitia uulgatissimũ est resolutio, quæ uel calidiori, aut frigidiori, humidioriue, uel etiam siccio ri habitu plerunque solet accidere. Nobilis quidam uir Ioannes nomine, ciuis Neapolitanus, cum diu eiuscemodi uitio laborasset, & ex medicis nostri seculi plurimi hominem curandum suscepissent, nullum tamen inuenire

auxilium idoneum potuit. Quare cum Florentiam demum ueniens me conue nisset, & quæ hactenus ex medicorum consilio huic uitio adhibuisset, ordine enarrasset: ex his quibus usus est præsi- diijs facilè cognouimus existimasse me- dicos om̃es eum malo habitu frigido la- borare. Nos uerò & præcedẽti curatio ne, & aliijs haud sanè obscuris indicijs, longè aliter sentientes, calidiori habitu eius affici uentriculum arbitrati sumus. Quare ad ea auxilia conuersi, quæ ari- dum iam ac tabe penè cõsumptum cor- pus desiderare uidebãtur, primo die so- las lactuculas ex aceto & oleo cõman- ducare præcipimus: quas cũ utiles sto- macho atq; idoneas percepisset, iubeo dimittat balneum, frictiones, exercita- tiones, præsertim superiorum partium, unctiones omnes & cibos calidiores, quibus hactenus usus fuerat, & ad frigi dos potius ac difficilioris concoctionis sese conuertat. Vnde & ueruecem ma- gis quàm auem aut uenationem aut pi- scem, nisi sit generis durioris, in hac sua ægritu-

ægritudine cõlaudo. Potui quoq; aptissimum illi uinum frigidum & austerũ, ineptissimũ calidũ & crassum esse pronuncio. Quibus cum ille auscultasset, ac diligentissimè ea exequutus fuisset, hoc tantum genere uictus & frigidioribus medicamentis usus, infra duos menses pristinam recuperauit sanitatem.

Melicera pro carbũculo iudicata. LXVII.

HVlcere subalbido furunculo simile, quod Græci eo quod faui speciem habeat, μελικηρὶς uocant, uir quidã nomine Paulus laborabat. Id autem cũ febrem & inflammationem ingentẽ excitasset, medicum quidẽ, sed qui per imperitiam hulceris ipsius naturam minimè calleret, accersit. Eo autem iudicante hulcus ipsum pestilens esse (uenit enĩ cum dolore uehementi, habensq; foramina per quæ fertur, humor glutinosus uix maturescit) simul omnes cum consulente medico aufugiunt, uni tantùm uiro ægri curam cõmendãtes. Quo factũ, ut desperatis penè rebus ad me mitteret, rogaretq; aliquod pereũti illi auxilium ferrem.

ferrem. Sciscitor itaq; nuncium hulceris naturã, & an increscat ægritudo, uel deficiat uirtus, aut fortè eo loco pestilẽtes sint febres. Refertur hulcus nõ nigrum, nõ lucens, non pallidum esse, febrem lentam & penè leuatã, sana omnia in regione illa. Accedo igitur ad hominem: cumq; contrà hilari uultu resedissem, faciem primò oculosq; sano similes intueor. Tum arteriã tangens, pleniorem quoq; reperio. Quare sanitatem pollicitus hulcus detego, & omni sublato timore familiã reuocans curã aggredior: quæ licet difficilis admodum fuerit, ad integram tamen sanitatem æger ille per Dei gratiam reuersus est.

Incisus coles sanari nequiuit. LXVIII.

MEdium sibi colem lino, & quidẽ arctè deligauerat puer inscijs parẽtibus, eòque tandiu uinctus fuit, donec plagæ altitudo ad iter urinæ ascenderet duobus locis: quibus & quòd urina ipsa inde mitteretur, & quod utrinq; oræ obcalluerint, coire hulcus atq; conglutinari nullis unquã remedijs potuit.

Monachũ

Monachũ etiam iisdem fermè tẽporibus uidimus atque curauimus, qui ob zelũ castitatis, sed indiscretũ tamẽ ac minimè secundum Dei rationabile obsequium, colem sibi & quidẽ pubetenus prorsus absciderat: ex quo cum sanguis copiosus efflueret, ac propterea medicamenta omnia uinceret & exuperaret, arduum sanè ac laboriosum fuit eiusmodi profluuiũ sistere atq; inhibere. Oportuit enim singulas uenas, quæ sanguinẽ fundebant apprehendere, atq; ita deligare, ut ora præclusa coirent. Quo facto reliquum curæ genus haud admodum difficile fuit, donec uulnus ritè curatum penitus sanesceret.

Qui ex nimia plenitudine mori uideretur, sola sanguinis mißione sanatur. LXIX.

PLurimum in morbis iudicandis tribuunt uenarũ pulsui: qui si imbecilli exiguiq; fuerint, mortem plerunq; denunciãt: sin contrà magni & pleniores, salutis spem afferũt. Nos tamẽ Philippũ quẽdã uidimus, hominẽ sanè ebriosum & corpulentũ, cuius pulsus, dũ languẽs

in lecto iaceret, ita paruus & exilis erat ut cũ à medico percipi uix possèt, facilè crederes mortem instare, ni facies rubicũdior, oculi, dentes & uenæ pleniores iudicio prudentis medici obstitissent. Quare tãti mali causam diligẽtius pquirens, iudico id ob nimiam saturitatẽ sanguinisq; abundantiam fieri, nullum'que opportunius adhiberi posse auxiliũ, q̃ sanguinis ipsius celerrimã missionem. Sed obstabãt cognati atq; amici, uerentes ne huiuscemodi præsidiũ hominem celerius occideret. Instanti tamen mihi ac certam, si id fieri permitterent, salutẽ pollicenti, tandem acquieuerunt. Quare accersito statim ministro sanguis mittitur. Nec mora pulsus simul & uires tam celeriter redeunt, ut festinantior affuerit ipsa sanitas, q̃ mors quæ pro foribus excubare uisa est, affutura crederet.

Abscessus sola thyriaca apertus. LXX.

PVerulus thoracis abscessu laborabat, & cũ condita et matura iam suppuratio esset, timeretq; ille hulcus mucrone discindi, thyriacam superpono:

qua

qua non secus unius tantum noctis spacio abscessus ipse apertus est, ac si scalpello fuisset incisus: ex quo facilè coniectari potest, quanta sit huius compositi uis: qđ & nos sæpe aliàs experti sumus.

Gangrænam mortem afferre, si à digito pedis inceperit. LXXI.

QVi hulcere nigro, quod γάγγραιναν Græci appellant, afficiuntur, si id à digito pedis inceperit, & patiẽs fuerit senex, uel ex his quorum corpus mali habitus sit, celerius moriuntur. Nouimus nos Cambinum, Carolum & Thomam ciues Florẽtinos, necnon & alios ꝙplurimos huiuscemodi affectos uitio, paucis diebus uitam finisse. Incipit em̃ caro ipsa in hulcere paulatim nigrescere uel liuens fieri: quin & arida interim atq; sicca, & cutis circumiacens nigris impletur pustulis: tum & quæ proxima est, amisso sensu liuet palletque. Nec prius serpere id malũ desinit, donec ossa etiam inficiat: quòd si quicquid aridum est, & proximum quoq; locum, uel usq; ad sanũ prorsus excideris, reuertitur ta-

men & serpit. Verùm cum aliæ corporis partes hoc malo afficiũtur, plerunq; sanantur. In illiusmodi autem membris & calor est debilis, & nerui insunt plurimi, qui cum inficiunt, facilè etiam circumiacẽtia loca inurunt. Vnde & proxima his statim liuent, donec totũ membrum miserabiliter occupant atque inficiunt.

Ex carcinomate exagitato mors subsequuta. XLII.

VEnit ad me Philippus quidam textor, cui in leua frontis parte tumor erat immobilis inæqualisq;, ac furunculo persimilis, qui etiã tangenti renitebatur. Et uenæ, quæ circa locũ erãt, pallidæ quodammodo ac liuore quodã suffusæ, ultra decorũ intumuerãt. Cũq; nostrũ de hac re perquisiuisset iudiciũ, cõsulo ne id malũ quoquo modo tollere præsumat, sed leuioribus tantũ medicamentis illi blandiat. Discessit, & cum in manus imperiti cuiusdã medici incidisset, tota iam intra mẽsem fronte & altero oculo eroso, ad me reuertit, sciscitansq;

tansq; an aliqua salutis supersit spes, utinã, inquit, consulẽti tibi fidẽ habuissem. Moneo igit̃ iterũ hominẽ, ne ullis præterea utatur medicamẽtis præterq; blandis ac leuioribus. Quòd si asperis et erodẽtibus uteret̃, fore ut breui reliquũ etiã ipsius faciei eroderet̃. Audiuit tandẽ homo, & cũ his tantum quæ nos illi secundum hanc intentionẽ parauimus, medicamentis semper usus fuisset, ut ad decimum usq; annũ superuixit, ita certè si id malũ ex consilio nostro nunq̃ agitasset, ad ultimum senectutis peruenisset.

Ramice curatus interijt. LXXIII.

RAmice uexabat̃ Michelotius noster: cumq; sacerdoti cuidam, qui hanc artem profiteretur, sese curandum tradidisset, duplici statim ille fascia inguen deuinxit, nõ repulso in superiores parteis intestino. Dũq; membrũ ipsum ita ut erat arctius obligatũ in octauum usq; diẽ detinuisset, essetq; interim ingẽs exorta inflãmatio, quę hominẽ ea parte, qua fascia deligabat̃, miserabiliter cruciaret, repẽte om̃is amotus est dolor, &

ipse delirare cœpit. Quare cum ad ægrũ serò quidẽ, sed tamẽ uocatus accederẽ, primò arteriã tango: cumq́ pulsum uix eleuari perciperẽ, et faciẽ inspectãs, eam nimio pallore suffusam, atq; ipsos etiam oculos cauos effectos aduerterẽ, iubeo sacerdotẽ accersant: tum fascia illa soluta, locũ undiq; nigrescentẽ cerno: cũq́ specillum hulceri imponerem, omnia cicumiacẽtia intestina iam putruisse cognosco. Ex quo paucis dein horis è uita discedens, utile nobis documentum sua morte reliquit, languentium scilicet corpora non sacerdotibus, quibus tantum animarum cura demandata est, sed doctioribus medicis tradi oportere.

Puella oculo perforato uisum recuperauit. LXXIIII.

QVatuor annos natam puellam uidimus, cui dum ea nodum in panno soluere acuto gladio niteretur, resiliens mucro oculum dextrum percussit: quo perforata ipsius oculi tunica, plurimus statim inde fluxit humor: quare &

si uia

si uisum prorsus amiserit, ipsum tamen haud multò pòst rite curata recepit. Tanta enim inest uis tenellæ illi ætati, ut hunc ipsum oculi humorem (quod sæpe accidit) in integrum reficere possit.

Iocinoris uitio laborans sola sanguinis missione sanatur. LXXV.

IOcinoris uitio afficiebatur Antonius Brunellescus, ex quo cum uehemens dolor à latere dextro in iugulum humerumq; transmitteretur, et bilem quoque euomentem ægrum singultus etiam penè strangularet, ad hominem uocatus accedo. Verùm cum huiuscemodi uitij notæ eædem ferè sint, quæ & lateris abscessum indicant, medicus cui primùm ægri cura demandata fuerat, medicamentis & cataplasmatis eius pectori medebatur. Sed cum dolor & angustiæ magis magisq; hominem afflictarent, iubeo sanguinem ex uena, quæ ad iecur dirigitur, statim diduci: & quæ ille insuper pectori adhibuerat medicamenta, iocinori ipsi impono, donec æger ad sanitatem reuertit: quod paucis diebus factum est.

Oportet igitur medicum non solũ morbum cognoscere, sed & locum etiam in quo sit, diligentius perscrutari.

Scisso intestino graciliori uita amittitur. LXXVI.

TEnuioris intestini morbo, quẽ Greci εἰλεὸν uocãt, urgeri cõmune est: sed urgeri, ut sic uitam tollat, inauditũ. Corpulenta quædã mulier, cum modò supra, modò infra umbilicũ intolerabili premeretur dolore, nec ullus hinc inde spiritus erumperet, adeò agitata est, ut scisso tandem intestino uitam finierit; quod nisi incisa mortua pluribus innotuisset, nescio an citra mendacij suspicionem à me scribi potuisset. Sed & rusticum nouimus, qui cum post longiores tortiones, & uẽtris diuturnas inflammationes diem obisset, & mortui incideretur corpus, longior in intestino fixura inuenta est: ex qua etiã recentes uuas, quas paulò antè comederat, prorupisse conspeximus.

Vermis ex pectore propulsus. LXXVII.

LAborabat Antonius Siculus molesta quadam tussicula, et cum diu nihil

hil conferentibus auxiliјs hoc malũ toleraſſet, ad nos tandem uenit: rem exponit: conſiliũ quærit. Nos uerò & quòd morbus diutius inueteraſſet, & qđ multos expertus medicos, nihil omnino ꝓfeciſſet, putabamus hoc uitium ægrè elidi poſſe. Verùm ne quid intentatum relinqueretur, marrubiј ſuccũ ex melle ægrũ deuorare iuſſimus ſingulis diebus: tum & interiectis tẽporibus ſcyllã lambere, donec uermis ex eius pectore unà cum tuſſi propulſus hominẽ ſanitati reſtituit.

Calculus ui ſua deciſus. LXXVIII.

NIcolaus Ruſticus calculo uexabatur, figura, ut poſtea conſpeximus, longiore. Hic cum ab ima parte acutior & aſperior eſſet, ueſicã ipſam incidit: tum & teſticulorũ tunica perfracta poſt multos ac penè intolerabiles dolores, tandẽ in conſpectũ uenit: quo haud magna poſtmodum difficultate deducto, cum multi hominẽ moriturum, & quidẽ rectè iudicarent (neq; enim ueſica cum inciſa fuerit, præſertim inferiori

parte, cohæret) ille tamẽ præter omniũ opinionem conualuit: hoc solum ex tanto malo homini incõmodo relicto, qđ inde semper quoad uixit urinã reddidit.

Os fœminis erosum. LXXIX.

VRgebatur Rogerij Corbinelli filia in ilibus dextris dolore ferè perpetuo. Quare multis diuerso tẽpore uocatis medicis, cum unusquisq; pro ingenio suo (diuersi enim diuersa sentiebãt) puellam curassent, & præsidia nihil omnino profecissent, è medio tandẽ sublata est. Quare cõsiliũ fuit incidere corpus mortuæ, & inuentum est os fœminis erosum, maximamq; ossis partem in puluerẽ redactã: necnon & circa matricis os quatuor quasi lutei tuberculi instar pilæ, quorum tres aqua opplebant, quartus paululum præ cæteris eleuabatur undique dentatus & superficie inæqualis atque durior, utpote qui ex carne atraq; bile genitus esset. Non igitur admodũ mirandũ est, si in eiusmodi morbis, quorum causæ incertæ abditæ'que sunt, diuersi medici diuersa sentiant & loquan

loquãtur. Nam & Antonij Iacceti filiũ nouimus, qui cum ingenti coxarum dolore uexatus, in maximam primum debilitatẽ, tum & in mortem nihil iuuantibus medicis, nihilq; conferẽtibus præsidijs deuenisset, inciso corpore inuentus est pestifer humor in coxa, quo magna pars ossis erosa, etiam in cinerẽ uersa uidebatur.

Calculo euulso sanata est mulier. LXXX.

CAlculum non in uiris tantum, sed etiam in fœminis concrescere certum est. Monialis quædam duodecimo iam die urinam nõ reddebat, propterea quod ipsius urinæ iter calculo obstrueretur, quò etiam materia multa confluxerat. Quare cum neq; ænea fistula, neque medicamentis alijs uinci hoc malũ posset, insolitum alioquin, sed tamẽ opportunum consilium capiens, uncũ calculo inijcio, ne scilicet concussus iterũ in uesicã reuolueretur. Tum ferramẽto priori parte retuso calculũ ipsum percutio, donec sæpius ictus in frusta comminuitur: & tunc omni qua potui diligen-

tia, ne quid intus omnino læderetur, un cum ipſum pariter ac ferramētum reduco: ex quo ſimul urina atque calculis remiſſis ſtatim ſanata eſt mulier.

Ex ſolo uento mors ſubſequuta. LXXXI.

LOdouicum Nicolinum generoſi equitis Othonis filiū uidimus, qui cum ſolo uento uiſcera & ſtomachū impetēte adeò in monoculo affligaretur, ut dū pars parte premit, exitu hinc inde negato, nō ſolum uiſcera & pectus, ſed ſcapulæ etiam incredibili extenderentur dolore, & ſpiritus magna ac miſerabilis fieret anguſtia, tertio deniq; die nihil conferētibus auxilijs è uita migrauit. Inciſo autem eius cadauere, & uiſcera omnia uento plena conſpeximus, & in ſiniſtro cordis uentriculo obduratum callum inuenimus, qui nucis magnitudinem æquaret. Quare ut illum, hoc eſt uentū mortis ipſius, ita hunc ſcilicet callum aduerſæ hominis ualetudinis cauſam fuiſſe arbitrati ſumus.

Brachium ab humero diductum. LXXXXII.

COhærere interdum membra ex= hulcerata uel ꝑtinus in utero, aut etiam ustione consueuerunt. Nos autẽ puellam uidimus & curauimus, cuius totum brachium feruentissimæ aquæ ef= fusione humero cohæserat. Cumq; ne= mo ex prudentioribus medicis inueni= retur, qui puellam curare auderet (peri= culum enim erat, ne dum membra ipsa scalpello discernerentur, neruus incide= retur, & sanguis immodicus proflueret) ego solus ut eram iuuenis hanc curã ag= gressus, paulatim cicatricem ipsam scal pello discindo, sanguinem supprimens, donec ad cubiti iuncturam, ubi neruus est, deuenio: tum separatim utrunq; mol liori emplastro circundo: & quoniã ex= tendere brachium non poterat, iubeo ut grauiori pondere sumpto, manu id perferat, donec paulatim extendatur. Quod cum ipsa diuturnioris temporis spatio obseruasset, ad pristinũ tandem statum reuersum est brachium ipsum,

ſola gratia & munere illius, qui eſt benedictus in ſecula.

Cor pilis refertum. LXXXIII.

IAcobus latro è patibulo quo ſuſpenſus fuerat, ueluti iam mortuus, ſed q̃ tamen adhuc uiueret, depoſitus atq; curatus cõualuit. Verùm, ut erat homo ingenio malo prauoq;, ad eadẽ ſtatim ſcelera reuolutus, quibus antea extremum promeruerat ſupplicium, iterũ capitur atq; ſuſpenditur. Quare hominis admirati nequitiam, mortui cadauer incidendum curauimus: & inuentũ eſt cor eius ob eximiã caliditatẽ undiq; pilis refertum. Hoc idẽ inuentũ eſt in corde Ariſtomenis Græci, qui ſolus perhibetẽ integras acies pugnando in fugam uertiſſe. Eſt ergo nõ tantũ ſceleſti ingenij ſignũ ſed quandoq; etiam raræ fortitudinis.

Ex ſtata febre uita ſublata. LXXXIIII.

IOannes architectus ſingulis annis ſtato die, hoc eſt quo natus fuerat, febre implicabatur: quæ ex putreſcenti bile genita, ſuum circuitum ſeruans, quartum & decimum non tranſgrediebatur diem.

diem: Donec ſenio confectus, et eadem ex more cōplicitus febre natali ſuo die ui morbi proſtratus, naturæ conceſſit.

Multitudo uermium eiecta. LXXXV.

LAurentij lanij filium uidimus, qui ſeptimum agens annum, triduò ex nimia lūbricorū ui ferè mortuus iacuit, ſolo potu ex gramine, aceto & ſaccharo uiuens. Quarto autem die cum medicamento ex aloë, myrrha & croco ei propinaretur, duodequinquaginta ſupra centum uermibus aluo depoſitis, ſtatim conualuit.

Recrementa ex naturalibus deiecta. LXXXVI.

PVellā quoq; uidimus, quæ clauſo ani meatu nata, octauoquoq; die recrementa ex naturalibus deijciebat. Cūq; hoc implicita malo uſq; ad ſextūdecimū annum uitam duxiſſet, ui tandē morbi, quod ςροφὸν Græci uocant (id autem fit cum inteſtina circa umbilicū torquenť) miſerabili cruciatu deiecta è medio ſublata eſt.

Vermes eiecti. LXXXVII.

IN Auinionis balneis, quæ ſunt in a-

gro Senensi, mulierẽ uidimus quæ continuis septem diebus aqua epota, quàm plurimos tandẽ ex ijs, quos medici propterea quòd cucurbitæ semina imitantur, cucurbitinos uocant, uermes eiecit. Qui ita inter sese, dum scilicet alter alteri mordicus inhærerent, iungebantur, ut cum sua ipsi serie quatuor cubitorũ longitudinẽ excederent, unum tamen corpus, unum duntaxat uermem putares.

Frustulum carnis eiectum. LXXXVIII.

ILlud etiam memoria dignum uidetur: Mulier præfocata cùm ab omnibus pro mortua haberetur, & de eius potius funere quàm de uita cogitarent assistentes, paulatim quasi grauiori somno excitata, in molestissimã incidit tussim: qua cum diu agitata esset, durioris tandem carnis frustulũ eiecit, & sanata est.

Sed & Iulianus medicæ artis professus, dum grauiter ægrotaret, & aduenienti medico dolorem quo circa uentriculum miserabiliter cruciabatur, exponeret, tangente illo (ut fit) ac manibus locum pertractante, erupit in uomitum

tum: quo & ipse frustum carnis ad paruæ pilæ magnitudinem, in quo uermis non secus ac brucus in siliqua recludebatur, eiectans, ad pristinam statim reuersus est ualetudinem.

Quæ inciso mortuo notatu digna inuenta sunt. LXXXIX.

NOn uidentur silentio esse prætereunda, quæ nuper in inciso Iacobi cuiusdam furis insignis cadauere adnotauimus: bifurcatam scilicet uenam, quæ à liene ad uētriculum atram defert bilem, tum & abscessum in sinistro cordis uentre pituita redundantem: postremò & posteriorem eius capitis partem, ubi memoriæ sedes est, adeò breuem, ut tantillam cerebri portiunculam cōtineret. Quam ob causam cum priorum scelerum, & eorum quæ pro his sæpe passus fuerat, tormēta scilicet, exilia & carceres minimè recordaretur, toties ad uomitū tanquàm canis impudens reuersus est, ut in laqueum tandem inciderit, uitæq; ac furti finem fecerit.

Vrina ex alienis locis emanans. XC.

COntrahitur etiam ex matris utero circa naturalia uitiũ, ut obstructio meatus, ex quo fluere urina solet. Vidimus enim & nos puerum quendã, atq; puellam nobilem hoc uitio laborantes. Quorum alter, cum adeò meatus ipse clausus obstructusq; esset, ut meiere inde non posset, ex angusto admodum foramine, quod paulùm infra glandem urina ipsa ui sua effecerat, emingebat, sed nõ absq; ingenti eiulatu & genitalis membri tumore. Altera uero ex loco, qui est infra pectinem paululum supra uuluam, urinã reddebat, nullis interim apparentibus signis atque indicijs, unde ipsa naturaliter efferri debuerit. Hãc autem nos cum parentum rogatu curare tentauerimus, & nullũ huic malo idoneum inueniretur præsidium, ita ut erat incurata ad ultimum suæ uitæ terminũ permansit.

Ex noxa illata neruis uox deperdita. XCI.

RVsticus quidam cum decliuiori capitis prora percussus recidisset, & alteram

alteram capitis ipsius partē oppositam ad terrā, ut par fuit, elideret, surrexit quidem, sed mutus: id autem siue ex repercussione neruorum, qui regrediūtur ex pectore, siue ex defluenti materia, quæ neruos illos oppleuerit, tam incertum, quàm certissimum ex hoc communicatam noxam neruis ipsis, qui uocē effingunt. Nam & Galenus facilè medicorum princeps in libro, quem de interioribus scribit, affirmat fuisse hominē, qui dum glandula illi abscinderetur in collo, & scalpellum neruos ipsos, quibus uox effingit, incideret, illico factus est mutus.

Lumbricis uexatus puer quiescere non poterat. XCII.

PVerum uidimus et curauimus, qui cum nullo modo quiescere posset, sed ita semp hinc inde temerario quodā impetu & inordinato motu ferretur, ut etiam stare uolēs iterum titubaret & caderet, quæsitum est à medicis quænā esset abdita causa huius mali, quod illi distentionem cum saltu putabāt. Sed cum

nullam prorsus aliam inuenirẽt quàm timorẽ, in quem paucis antè diebus puer ipse nescio quam ob rem incidisse dicebatur, idoneis secundum hãc rationem medicamentis puerum curare cœperũt: quæ cum nihil omnino proficerẽt, & in nostras tandẽ deuenisset manus, deprehensa statim morbi causa, quam solos lumbricos esse persensimus, usqueadeò ad hoc malum propulsandum facilẽ & expeditum aditum habuimus, ut hac sola intentione curatus puer, ad pristinam breui regressus sit ualetudinem.

Mulier ex lapsu urinã cõtinere nõ poterat. XCIII.

VEnit ad me mulier quædam, quæ urinam cõtinere nõ poterat: cumque aliquòd à nobis præsidiũ plurimis iam defatigatis medicis exposceret, interrogo an aliquam huius mali causam teneat. Negante illa, iterum quæro cecideritne, ex quo fortè ani sedes elisa fuerit. Cumq; & ipsa faterẽ olim se de ficu prolapsam, ultimam spinæ uertebrã elisisse, nullo tamen inde sensibili percepto nocumẽto; & nos non fugeret orı-

ri ex ea ipsa uertebra neruũ, qui cõstringendi uesicam uim habet, huius statim ægritudinis causam deprehẽdimus. Attrito enim ex eius lapsu neruo ipso, consequens fuit ut relaxata uesica urinã continere non posset; quod & sæpe aliàs ex eadem causa accidisse cognouimus. Hoc igitur nos malo idoneis eliso præsidiis, mulierem ipsam per Dei gratiam pristinæ sanitati reddidimus.

Calculus in tunica fellis. XCIIII.

DEcessit his diebus mulier nobilis Diamantes nomine, dolore prostrata calculi: sed cum nullũ antea ex eo percepisset nocumentũ, uisum est medicis mortuæ cadauer incidere: & reperti sunt lapides ꝙplurimi, nõ quidem ullus in uesica, ut putabat, sed præter unum, qui in tunica fellis coloris atri & magnitudine castaneæ aridæ cõtinebat, cæteri omẽs in panniculo, quo cõtegitur hepar, unde etiã ueluti in folliculo dependuli sacculum effecerant. Hanc aũt nos mortis causam rati, sapiẽtis uiri consiliũ esse duximus, nihil omnino de incertis

& occultis morbis ſtatuere.

Ex præcedentibus torminibus eroſi uilli, quibus uis retinendi fulcitur. XCV.

INteſtinorum tormina, quod Græci δυσεντερίαν uocant, exhulcerare inteſtina intus cõſueuerunt, indeq; deſcendũt cruenta & muccoſa excrementa: cumq; id malum diutius inueteraſcit, aut hominem tollit, aut (qđ forſitan deterius eſt) nunq; ſaneſcit. Nã & nos Iulianũ quendam nouimus, qui cum poſt quadraginta dies, quibus hoc morbo uexatus eſt, ſublatis iam doloribus ac deijciendi cupiditate, eius aluus impendiò liquidior permanſiſſet, & ſæpius q̃ par fuerat ferret, nullis unq; auxilijs curari potuit, qn ſemper quoad uixit &, impetum uẽtris cohibere nequiret, et ubicunq; deijciendi cupiditas hominẽ urgeret, ibidẽ excrementa deponeret, eroſis ſcilicet ex præcedentibus torminibus atq; cõſumptis uillis, qbus uis ipſa retinendi fulcit.

Ex ijſdem torminibus eroſa uiſcera. XCVI.

VIdimus & alium natione Aretinum, qui cum ijs item torminibus

diutius

diutius uexatus fuisset, ex iisdem denique in erodentia ipsorum intestinorum hulcera, tum in tabem, postremò in mortẽ incidens, erosa intus uiscera ostẽdebat: è quibus dum ita affectus superuixit, ut triennium non excesserit, continuò sanies effundebatur.

Morbus comitialis. XCVII.

ET si notissimus inter cæteros morbos esse soleat qui comitialis nominatur, ignotus tamen apud multos plerunque est, ut quem nuper in puella uidimus Aretina: quæ cum huiusmodi inuaderetur morbo, minimè (ut assolet) concidebat, minimeque ex eius ore ferebatur spuma. Sed stans caput tantum hinc inde, ac si quid inspicere uellet, tota cũ ceruice mouebat, nihil interim loquens, nihil audiens, nihil sentiẽs. Cumque iterum ad se reuerteretur, interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Causam autem perquirẽtibus nobis cur puella cum comitiali afficeretur morbo, non concideret, uisum est ex hoc contingere, quòd cõtractio & tentio ad cerebrum nõ fer-

retur, cũ solus uapor sursum ascenderet. Ex quo nullo rigore cerebrũ ipsum intentum ab inordinatis motibus reliqua membra præseruare poterat. Quòd autem puella ipsa hoc morbo laborasset, et medici omnes quicunq; eam uiderant, affirmabant, & rei euentus facilè comprobauit: cũ prorumpentibus mẽstruis hoc malũ euaserit. Nam ut quandoq; in pueris Venus, ita in puellis menstruorũ initium huiusmodi morbũ tollere solet.

Elephantia. XCVIII.

LOngis morbis annumeratur is quẽ ἐλεφαντίαν Græci uocant: qui in Italia penè nunq; uisus à medicis, uix dignoscitur. Peregrinum quendam uidimus in grabatulo iacentem, cuius summa corporis parte maculis quibusdã ad atrum colorem uergentibus inficiebatur, & cutis inæqualiter aspera crassaq;, & ueluti squamis fœda ac liuens, diuersis etiam locis mollis ac dura ostendebatur: quin & ossibus ipsis, ut uidebatur, iam uitiatis, & uniuerso corpore macie ac tabe confecto, ita suræ ipsius os, pedes &

des & manus intumuerant, ut utriusq; partis digiti sub tumore ipso conderentur. Quare cum ad hæc mala etiam febricula quædam adderetur, quæ hominem absumeret, unius tantum mẽsis spatio è uita migrauit ad Dominũ. Parcat igitur Auicenna, qui elephantiã tumorem pedum dixit: cum hæc non solum pedes, sed uniuersum corpus afficiat, & species lepræ sit, quæ apud nostros nõdum uisa, apud Paulum probè descripta notatur.

Ex calidiori materia caput impetente furit ac moritur puella. X C I X.

INsaniæ tria sunt genera, & acutum quodlibet. Vnum cum in accessione febris, aut in suo uigore desipit æger, & aliena loquitur, sed tamen leuata febre statim resipit. Alterum, quod Græci φρένησιν uocant, cui semper dementia comes est. Nam licet inter morbi initia resipere interdum uideatur æger, eius tamen mens quibusdam semper imaginibus agitatur. Tertium uerò genus est lethale magis ac pestiferum, cum scili-

cet æger ipse non solum perpetuò desipit, sed & quæcunque agit, impetu quodam & uiolento motu operatur. In huius aũt generis lethalem insaniam cum nobilissimi cuiusdam uiri filia prolapsa malè ageretur, & nos ad eam intempesta nocte uocati accederemus, adeò furẽtem puellã inuenimus, ut dum hinc inde sese uiolento quodam impetu iactaret, quicquid interim obuium habebat, dentibus arriperet, frangeret, laniaret. Ex quo proprios capillos, brachia & manus, & si quid præterea aliud arripere poterat, ita mordicus, nullo habito discrimine suum'ne an alienũ esset, apprehendebat, ut nisi scissum ac prorsus laceratum ex eius dentibus eripi nõ posset, adeò ut uinciri puellam oportuerit, ne sibi aut alteri noceret. Verùm cũ paucis pòst horis furor illi remittti cœpisset, in somnum incidit grauiorẽ, quo (tametsi nostris præsidijs, studio & diligẽtiæ ægrè cederet) uix tandẽ excusso, ab insania quoq; puellam ipsam liberauimus. Sed ut est ingenium mulierum, præser=

præſertim nobiliū, cum ſanitate adepta nihil eorum quæ pro tuenda firmandaq́ʒ ualetudine iniuncta fuerāt, obſeruaſſet, & ſua uiueret libertate, poſt integrum mēſem quo priſtina uſa eſt ualetudine, in eundem incidit morbū: à quo cū nullis unquam auxilijs potuerit à medicis liberari, unius tantum diei ſpatio è medio ſublata eſt. Si quis autē huius morbi cauſam quærat, nos quantum coniectare licuit, materiā credimus fuiſſe calidiorem, ſed paucam tamen: quæ cum caput peteret, ſuo & incendio & mobilitate puellam furentem redderet. Et quoniam caput ipſum frigidiori materia oppletum fuerat, hanc quoq́ʒ, cum & ipſa ut creditur & par fuit, exagitata fuiſſet, priori illa materia extincta ac reſoluta, ipſum deniq́ʒ profundiorem ſomnū puellæ feciſſe putamus.

vermis è nare proiectus. C.

SOlet interdum acutus & peſtifer dolor in capite excitari, quem Græci κεφαλαλγίαν uocant, ſed talem, quo caligent oculi, alienetur mens, citetur uomi

tus, ſupprimatur uox, frigeſcat corpus, & ipſa deniq; deficiat anima, rarum eſt uidere. Nam & nos amicum habuimus Philippum nomine, qui cum his omnibus ageret malis, & aduentante die ſeptimo mors ipſa nullis cõferentibus auxilijs iamiam adeſſe uideretur, ui tandē robuſtioris naturæ uermem è dextra nare palmo longiorē eiecit: quo propulſo, omnis ſtatim cũ eo amotus eſt languor.

Spaſmo Cynico mortua mulier. C I.

CVm imperitus quidã medicus cuidam mulierculæ ex gena dextra tuberculũ furunculo ſimile ſcalpello abſcidiſſet, nulla habita ratione neruorum ac uenularum, quibus illud, cum ſemiꝰ oui magnitudinem expleret, alligabat, illico ſubſequuta eſt inflammatio ac dolor, ex quo ſimul infelix mulier in eum incidit morbũ, quem Græci κυνικὸν σπασμὸν uocant: quo dum miſellæ illi temerario quodam motu peruertitur os, & facies modò in dexteriorem, modò in ſiniſteriorem partem diſtenditur, ac totum deniq; corpus pallore quodam ſuffunditur,

ditur, adeò afflictatur mulier, ut cũ neq; sanguinis missiõe, neq; alui ductu, neq; unctionibus ullis, neq; alio quouis genere auxilij hoc malũ inhiberi posset, in fra paucos admodũ dies è uita migraue rit: hoc nobis suo ipsius infortunio documentũ relinquẽs, ut cũ scilicet oportuerit nõ passim nos omnibus q sibi chirurgici nomẽ usurpãt, sed his tantũ q doctrina simul usu & iudicio præualẽt, credamus.

Gelatus. C I I.

POst graueis diuturnos'q; labores, quibus per ingẽtia frigora turbido & pluuio cœlo, perq; flagrãtissimos æstus diu noctuq; perequitans sese fatigarat Antonius Collensis, in difficiliorem tandẽ incidit ægritudinẽ: qua statim ut corripiebatur (quod sæpe homini cõtingebat) amissa illico memoria sensu'que, eodẽ quo erat dum ab ea inuaderet habitu perseuerabat, patentibus etiã & incõniuis oculis: si eñ inter ambulandum hoc illi cõtingebat malũ, ambulabat: si inter quiescẽdũ, quiescebat: sin uerò inter aliud quoduis agendũ, tantisper ip-

ſum agebat, nihil interim audiens, nihil loquens, nihil cognoſcẽs, donec cedente morbo ad ſe regredereť, et tunc etiam nihil eorum quæ egiſſet, reminiſcebať. Ex medicis aũt qui hominem uiderint, aliĳs uirtutem quæ diſcernit & unit coniungitq́, læſam eſſe iudicantibus, eiuſq́ noxam cæteris uentriculis iunctum iri uolentibus, adeò ut memoria ex hoc & communis ſenſus intrinſecus patereńt: aliĳs aliter, & quidem argutius, & morbum & cauſam explicare conantibus: nos hominem gelatũ dicebamus: cum huius morbi notæ, quæ per ſe ſatis eruditioribus eas ueſtigare uolentibus manifeſtæ ſunt, eiuſmodi detegerent ægritudinem. Fit autem id malum ex nigriori bile poſtremũ uentrem cerebri impetenti, quæ ſtatim memoriam tollens, ſua etiam ſiccitate cæteros uentres contrahit: quibus clauſis tollitur pariter ſenſus & motus, & quoniã frigidior eſt, hominem gelat. Quibus uerò medicamentis ad hunc morbũ profligãdum uſi ſimus, propterea quod eius cura notiſſima eſt, intexe-

intexere superfluum iudicauimus.

Tensio neruorum ceruicis. CIII.

Grauioribus morbis obnoxia ceruix est: sed inter cæteros importunior acutiorq́; , qui rigore quodam neruorũ erectam ægri ceruicem intendẽs, eum sæpe uel intra quartam diem interimit. Quo morbo cum Parmensis quidã Franciscus nomine grauiter urgeretur, & nos ad eum uocati, hominem robustioris naturæ, & qui turgentibus uenis faciem etiam atq; oculos rubicũdiores haberet, inspiceremus, sanguinem statim ex ea uena, quam κεφαλϊκὴν Græci uocãt, mitti iubeo. Tum parciori uictu, hoc est, sola aqua ex melle hominem cibans, hyrcino atq; caprino oleo detonsum madefacio caput: superq́; imposito pileo, aluum etiam his medicamentis duco, quibus à capite ipso ac cæteris superioribus partibus deduci resoluique possit humor, qui huius mali causa fuerat: ex quo ocyus affuit illi sanitas quàm mors affutura putabatur.

Ex abſceſſu gulæ hominem penè iugulatū. CIIII.

ALiud quoque morbi genus circa fauces oriri conſueuit, & id interdum peſtiferū acutumq́ꝫ: quale in Alexandro Serralio nuper uidimus, cui neque rubor neq́ꝫ tumor ullus intus in gula aut extrà oſtendebať, ſed aridum corpus erat & ſqualidum. Cumq́ꝫ nihil omnino alimēti demitteret, ſed quicquid abſumeret ſtatim reiectans uix ſpiritum traheret, & uox adeò faucibus hæreret, ut ne mutire quidē poſſet, iugulari prorſus hominem putares: nos tamen & urgentis morbi & ægri uitiū ratione habita, utile & præſentaneum remediū duximus ſanguinem mittere: tum & cucurbitulis natibus affixis deducere humorē conati, frictionibus ſimul aliĳsq́ꝫ præſidĳs quæcunq́ꝫ extrinſecus hominem iuuare poterant, tantiſper utendū cenſuimus, donec ægri fauces detumeſcerēt. Verùm ubi malum his omnibus auxiliis non modò cedere aut leuari, ſed in horas uehemētius ac cōtumacius fieri aduertimus, omni abiecta ſpe ægrum tanquàm

quàm proxima nocte moriturum, Deo & naturæ reliquimus. Hũc autem cum assistẽtes, uelut iamiam spiritũ exhalaturũ, signo Crucis ex more in auroram usq; singulis momẽtis cõsignarẽt ac munirẽt, ecce statim à summis ægri faucibus tam ingẽs ex adaperto intus abscessu purulẽtæ materiæ uis effertur, ut homine penè iugulato, catinulũ, in quo recepta est, ad summũ repleret labrũ. Qua expulsa, statim resumptus est spiritus, et æger qui iam pro mortuo lugebatur, ueluti ab inferis remeans, paulatim conualescere cœpit, donec integram cõsequutus est sanitatem.

Vitio lienis curatus. C V.

Lienis uitio afficiuntur quamplurimi: horũ sinistra pars tumens ac durior premẽti renititur. Quod si diu perseuerat (nam interdum perpetuũ id malum est) tumescunt crura: & si hulcera præterea innascuntur, uix sanescunt. Multos nos tali uitio affectos curauimus: inter quos unum, quem, cum septennio hoc morbo uexatus frustra mul

ta consilia, ac penè infinita præsidia ex-
pertus fuisset, solo tandem cappari, qui
tali ægritudini aptissimus cibus est, so-
la'que ui aquæ, in qua faber ferrarius
sæpe candens ferrum extinguit, annua
potione liberauimus: tanta scilicet in
eiusmodi aqua contra hoc uitium inest
uis atque uirtus. Vnde & compertum
est, animalia quæ apud hos fabros edu
cātur, perquàm exiguos habere lienes.

Morbo cœliaco curatus. C V I.

IN ipsius uentriculi porta morbus in-
nascitur, qui à Græcis κοιλιακὸς appel
latur. Durescere sub hoc uenter solet, &
torminibus premi, aluusq; ipsa adeò ni-
hil reddere, ut ne spiritus quidem infrà,
sed nec suprà erūpere possit. Paulus pa-
ter meus haud mediocris ingenij & do-
ctrinæ uir, hoc morbo malè uexatus, cū
diu multa ac uaria auxilia, sed frustra,
expertus fuisset, clystere ex solo lacte
condito in uentrē iniecto, ac multis sub
inde strigmētis depositis, ad pristinam
reuersus est sanitatem.

Ex

Ex tenuioris intestini morbo sanatus. CVII.

IN tenuiori intestino acutus interdũ & pestifer oritur morbus, ex quo etiã supra umbilicum intolerabiles excitantur dolores, nec spiritus ullus transmittitur: & non solum cibus ipse, sed stercus ipsum plerunque per os redditur. Vomitus autẽ uarius aut niger existẽs, grauioris etiam odoris est. Tali igitur morbo adeò Laurentius amantissimus frater affectus est, ut cum neque missio sanguinis, neque alui ductio, neq; aliud quoduis idoneum auxilium hoc malum frangere posset, materia tandem ad neruos prolapsa, in morbum incidit comitialem. Quo breui & in mortis discrimen adductus, cum triduò hoc habitu iacuisset, nihil omnino degustans, à medicis derelictus est. Verum die quarta, ubi paululum reuiuiscens uinum lambere occepit, resumitur spiritus, & morbus paulatim ui naturæ propulsus, præsidijs cedit, donec tandem per Dei gratiam penitus sublatus, hominem sanum

reliquit: quod non prius tamen effecit, quàm exactis quatuor mensibus, à die quo primùm ille huiuscemodi affectus est morbo.

Morbo uuluæ inedia liberata est mulier. CVIII.

VExari uuluæ morbis ut mulieribus commune, ita sanè inauditũ sic uexari, ut patiens nullum cibi genus deuorare queat. In cœnobio mõtis Cœlij monialem uidimus, quæ cum huiusmodi uuluæ morbo grauiter affligeretur, ita prorsus quancunque illi subministrassent escam fastidiebat, ut quodã uelut impetu æstuãtis stomachi eam statim ut acceperat, uomitione propelleret: quod nos ab irresolubili & crassiorẽ uento, qui à uulua ipsa uersus stomachũ ferretur, fieri putantes, multa pro re ac tempore adhibuimus auxilia: quæ cum nihil omnino proficerent, & ad decimũ ipsa iam diem sola panis buccella (quod mirum est) uitam traduxisset, ui tandem inediæ deuicto ac penitus profligato

gato morbo, ad priſtinã reuerſa eſt mulier ſanitatem.

A qua inter cutem eliſo utero propellitur. C IX.

ACcidit interdum caſu & fortuna ſanari nonnullos, quos medicina curare nõ poteſt. Mulierem ſcimus, quæ dum aqua inter cutem adeò laboraret, ut nulla de ſalute eius ſupereſſet ſpes, neſcio quo ſpiritu impulſa, de eminenti quodam loco ad terram deuoluitur, & utero ad lapidem eliſo diſiectòque, ita prorſus omĩs effuſus eſt humor, ut quæ puerum octimenſem geſtare uidebatur, enixam crederes. Sed nec multo pòſt aut tempore aut labore idoneis ad hanc rem adhibitis præſidijs, penitus ſanata eſt mulier.

Alapa mortuus. C X.

EXorta inter duos iuueneis lite, cũ alter alterum extento brachio alapa percuſſiſſet, in morbũ ſtatim, quem ἀποπληξαν Græci uocant, reſolutus uapulans, pucis etiam horis iugulatus in-

terijt. Quare cõuocatis medicis (in uinculis enim detinebatur reus) quæsitum est de causa mortis ipsius. Verùm alijs in ictum ipsum, quo materiam commotam fuisse putarent: alijs in humidiorem locum, quo diutius obdormierat: nonnullis etiam in lautiorem uictum & potum pleniorem, quo dum uixit est usus, huiusmodi mali causam referẽtibus, indiscussum apud præsidem remansit iudicium. Nouimus item fullonem quendã nomine Petrũ, qui unico pugno stomacho cuiusdam iuuenis uiolentius impetito, hominem interemit.

Gemini pueri. CXI.

GEminos nasci nullus dubitat, sed ita nasci, ut indistincti sint, monstruosum. Mulier quædam Alexandra nomine, ex Mediolanensi agro Florentiam ueniens, geminos mares quæstui spectandos dabat; quorum alter integer toto corpore, distinctis que mẽbris erat: alter uerò ita scapulis alterius iungebatur uentriculo, ut illo totum caput inie-

iniecisse uideretur: cætero uerò corpore ab eo seiunctus, nõ secus illo de mammilla matris lac exugente mouebatur, ac si ipse pariter sugeret. Sed & sub idem ferè tempus uidimus & alios geminos, qui ab humero ad plantam pedis coierant capite excepto, alter sinistro, dextro alter ubi iungebantur carebat brachio. Coxa, crus, & pes unus ac communis erat. Altera tamen corporis parte integra seiunctáque distinguebantur.

ANTONII BENIVENII DE abditis morborum & sanationum causis,

FINIS.

POLYBVS

DE SALVBRI VICTVS ratione priuatorum, Guinterio Ioanne Andernaco interprete.

RIVATOS hanc uiuendi ratione͂ sequi oportet. Hyeme plus esse, minus bibere conuenit. Sed potioni uinum quammeracissimum, esui panis exhibendus est. Carne potius assa, modicè oleribus utendum. Huiusmodi nanq; alimentis corpus & siccum & calidum euadet. At Vere potioni adijciendum: sed paulatim tamen & dilutius bibendum est. Cibo demendum, eoq; molli, pulte uidelicet magis quàm pane, magis oleribus utendũ est. Eadem lege transeundum paulatim ab assis ad elixa. Aestate uerò cibo minus duro, & elixis, & oleribus tum crudis, tum coctis, potiõe multa corpus æget: cauendum tamen, ne magna subitò di-

ctorum fiat mutatio. Eo tempore aptissima sunt, pulticula mollis, caro elixa, potio quamdilutissima. Atque hæc ita obseruanda sunt, ut corpus molle sit, & frigidum. Nam id calido anni tempore, & sicco, exuritur squalidumque redditur. Itaque his rationibus tueri oportet. Pari autem modo ex Vere in Aestatē, sicut ex Hyeme in Ver constituere, cibis demendo, adijciendoque potioni. Rursus ex Aestate in Hyemem traducere, dum annus absoluatur, expedit. Per Autumnum cibo paulò pleniore, & sicciore uti licet: minus, sed meracius, bibere. Quēadmodum, ubi Hyems bona cōtigerit, meraca etiam magis & exigua potione, cibo pleniore, & uehementer sicco uti. Ita enim hoc frigido admodū & humido tempore optima ualetudine frueris, minusque frigus senties. Quod ad habitus & ætates attinet, plenis, mollibus, rubicundulis ob temperaturæ humiditatem siccior uictus ex usu est: Gracilibus, duris, rufis, & nigris humidior.

Nam

Nam huiusmodi corpora sicca sunt. Iuuenibus autē rarior & humidior: quorum ætas sicca est, & corpora magis induruerunt. Senibus magna ex parte siccior aptus est. Siquidē humidi, molles, & frigidi sunt. Proinde habitus & ætatis, & temporis anni ratione, uitæ modū instituere oportet, qui præsentibus et calori, & frigori contrarius existat. Sic ēm potius sani degemus. Per hyemem celeriter ambulandum: æstate conquiescendum est, aut non in sole ambulandum. Obesis cita ambulatio, gracilibus lenta conuenit. Per æstatem frequēti balneo, hyeme raro utendum est: idq; magis tenuibus, quàm plenis. Eo quoq; tempore corpus ueste pura, per æstum uili lacerna uelandum est. Obesi, qui graciles fieri cupiunt, labores uniuersos ieiuni subibūt, & sudantes adhuc, necdum refrigerati cibum assument: uinum temperatum, & non perfrigidum prius bibēt: epulæ, sesanum, atque id genus alimēta dulcia sunto, eaq; copiosa. Sic enim uel

paucissimis bellarijs saturantur. Semel die cibus assumptus, rarum balneum, lectus per æstatem terra, hyeme durũ cubile, sine uestibus obambulatio, quanta maximè fieri potest, conducit. Qui tenues se implere uolunt, præter alia, quæ plenis contraria facient, modicè ieiuni exerceri debent. Vomitu uerò, & uentris deiectione à medicamẽto petita sic utendum est. Sex hybernis mensibus uomere utile est. Nam & pituitæ plus, & capitis grauitas subest. Ad hæc dolor præcordia exercet. Deiectionis æstate usus est. Tum enim æstus biliosum corpus reddit, grauitates lumbos fatigant, & genua calore infestantur, uentris oriuntur tormina, & distorsiones. Iam uero superiores corporis partes per inferiores purgandæ sunt. Deiectio autem plenioribus & humidioribus à medicamento magis salso: siccioribus autem, & tenuioribus, & imbecillis à pinguiore, crassioreq; petatur. Pingue igitur & crassum est lac, aqua ex cicere

cere cocta, atque hoc genus alia: tenue & salsum olus, aqua marina, reliquáque huiusmodi. Vomitus prouocandi hoc pacto sunt. Crassiores ieiuni, & cursu, citáque ambulatione exercitati medio die uomere debent. Potui sumãt hyssopi sesquicyathũ, aquæ congio intriti, eumq́ totum bibat, aceto saleq́ adiecto, quò edulcescat. Primum lentè, mox citius potandũ est. Tenuiores, magisq́ imbecilli à cibo uomitum ita mouebunt: Loti calida, meri cyathos tres bibent, dein epulas uarias assument: uerùm sine potione, neq́ post has bibendum est, nisi tanto interuallo, quãto stadia quatuordecim expedias: pòst uinis tribus cõmistis utendũ est, austero, dulci, & acri. Primum meracius & modicè paulatimq́ bibere, postea dilutius, liberalius, & citius conuenit. Qui uomere bis in mense uult, melius consulet, si biduo cõtinuarit, quàm si post quintũdecimũ diem uomuerit. Alij secus faciũt.

Qui post epulas uomere uolũt, uel quibus aluus astricta est, his omĩbus die sæpius, uariosq́ꝫ cibos esse: tum uina bina, aut terna bibere expedit. Quibus uomitus non est utilis, uẽter autem sanus est, his contraria superioribus conueniunt. Pueris calida lauatio longo tẽpore apta est: uinum dilutius, neq́ꝫ omnino frigidum. Hoc autem exhibẽdum est, quod uentrem minimè attollit, perturbatq́ꝫ & inflationes parit. Quæ omnia conducũt ne conflictẽtur, sed maiores, coloratioresq́ꝫ fiant. Mulieribus siccior uictus ex usu est. Etenim cibus siccus, potio meracior carne mollibus idonea est: ad hæc secundis, & fœtui nutriendo potior est. Qui corpus exercẽt, per Hyemem currere & colluctari debẽt. Aestate luctandum modicè, currendum nihil est. In frigore multa ambulatio conuenit. Qui cursu fatigantur, luctari debent. Qui ex lucta fatigationem sentiunt, his currendum est. Quibus exercitatis, uẽtris profluia oboriuntur, & cruda incoctáque deijci-

deijciũtur, ijs exercitiorum pars tertia, ciborum dimidia prorſus demenda eſt. Quippe uenter eorum copiam cõtinendo non eſt. Ad hoc panem quammaximè aſſum ex uino eſſe oportet: bibere uerò nimis quàm modicè, ſed meracius. Semper autem poſt cibum conquieſcere: qui ſemel die tunc aſſumendus eſt. Hac enim ratione uenter ſibi commiſſa maximè confouet, mutatq;. Accidunt huiuſmodi profluuia potiſſimũ ijs, quæ ex uictus conſuetudine carnem denſam acquiſierunt. Nam uenæ denſiores alimenta nõ recipiunt. Atqui tales in eodem habitu ſubſiſtere diu non poſſunt, ſed in alterutrã partem declinãt. Qui rariores cute ſunt, & hirſuti magis, carnis eſum ex facili admittunt: labores magis ſuſtinent, diuq; bono corporis ſtatu fruuntur. Qui cibos poſtero die eructant, & præcordijs dolent, ijs ueluti crudis adhuc cibis, diutius dormiẽdum eſt: nonum genus laboris ſubeundum eſt. Vinum meracius, largiusq; bibere opor-

tet: cibis uti paucissimis. Quippe cōstat uentriculum imbecillitatis frigorisq; uitio ciborum copiam concoquendo non esse. Qui siti premuntur, parcius edent, minusq; laborabunt, uinum dilutum, simul & frigidissimum bibent. Quos dolores uiscerum infestant, uel ex labore, uel alia quadam ambulatione, sine cibis recreandi sunt: modica potio conuenit, maximeq; ea quæ moueat urinam, quo uenæ ex uisceribus prodeuntes, repletæ non distendantur. Nam hinc inflationes febresq; oriūtur.

FINIS.

BASILEAE, APVD ANDREAM CRATANDRVM ANNO M. D. XXIX.

